

TURUN KAUPPAKORKEAKOULUN KIRJASTO 1950 – 2005
Historiaa ja muistelmia

Marjatta Jokinen – Olavi Suominen

Sarja/Series C-1:2010

Copyright © Kirjoittajat & Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

ISBN 978-952-249-082-7 (nid.) 978-952-249-083-4 (PDF)

ISSN 0357-4679 (nid.) 1799-1366 (PDF)

UDK 02

027.7 (091)

378.633

92

Uniprint, Turku 2010

SISÄLLYSLUETTELO

ALKULAUSE.....	5
1 KIRJASTOKIN OLI MUKANA.....	7
1.1 KIRJASTONHOIDON ALKUVAIHEET 1950-1962	7
1.2 KOKOELMIEN ALKU - ASLAN MERKITYS KOKOELMIEN KASVULLE.....	8
1.3 LAHJOITUKSET JA VAIHTOYHTEYDET	10
1.4 ”KIRJASTON HOITAJA”	13
1.5 KOULUN MUUTTO OMAAN TALOON	18
1.6 KIRJASTOLLE LISÄÄ TILAA	19
2 KIRJASTONHOIDON ALKU JA KASVUN VUODET 1962-1984	21
2.1 YHTEYKSIEN LUOMINEN MUIHIN KIRJASTOIHIN.....	21
2.2 KIRJASTOTOIMIKUNTA – KIRJASTON JOHTOKUNTA	22
2.3 VIRAT JA TYÖVOIMA	24
2.4 VIRKOJA LISÄÄ.....	25
2.5 AUKIOLOAJAT	25
2.6 HANKINTAMÄÄRÄRAHAT	29
2.7 HANKINTAMÄÄRÄRAHOJEN JAKOPERUSTEITA	31
2.8 KOKOELMIEN KASVU.....	35
2.8.1 Uusi luokitus.....	36
2.8.2 Kortistot.....	39
2.8.3 Laitteisto.....	41
2.8.4 Uutuusluettelo	41
2.9 KURSSIKIRJAT	42
2.9.1 Tilanne 1970-luvulla	42
2.9.2 Ongelman ratkaisu	44
2.9.3 Kurssikirjat kurssikirjalainaan.....	48
2.9.4 Erillinen kurssikirjasto	49
2.9.5 Sakotuskäytäntö.....	50
2.9.6 Kurssikirjaston henkilökunta.....	51
2.9.7 Aikakauslehtien käyttö ja merkitys	52
2.9.8 Sidonnat.....	53
2.9.9 Lehtikierto	55
2.10 LAINAUSTOIMINTA.....	56
2.10.1 Kotilainaus	56
2.10.2 Kaukopalvelu.....	58
2.10.3 Lentävä hollantilainen.....	63
2.11 JULKAISUTOIMINTA, VAIHDOT JA KIRJASTO	64

2.12	KIRJASTON FYYSINEN TYÖYMPÄRISTÖ.....	65
2.13	KAUPPAKORKEAKOULUN KEHITYS JA KIRJASTO	66
3	KIRJASTON ASEMAN VAKIINTUMINEN 1984-2001.....	69
3.1	UUSI JOHTAJA.....	69
3.2	UUDET TILAT V. 1989.....	69
3.3	KIRJANHANKINTAMÄÄRÄRAHOJEN SIIRTÄMINEN LAITOKSILLE	71
3.4	OPISKELIJAT JA KIRJASTO – ÄRHENTELYSTÄ RUUSUUN	71
3.5	EUROOPPA-INSTITUUTTI JA SEN KIRJASTO.....	74
3.6	ATK:N TULO KIRJASTOON.....	75
3.6.1	<i>Reutersin uutispäätö</i>	75
3.6.2	<i>Kirjastotietokanta VALPURI</i>	76
3.6.3	<i>Artikkelitietokanta ARTO</i>	78
3.6.4	<i>Verkkoinaistot</i>	78
4	KIRJASTON ROOLI AKTIVOITUU.....	81
4.1	TIETOPALVELU.....	81
4.2	TIEDONHAUN OPETUS ALKAA.....	83
4.3	ENSIMMÄISET ATK-TIETOKANNAT.....	84
4.3.1	<i>Tiedonhaun harjoituksia opiskelijoille</i>	86
4.3.2	<i>Cd-romit tiedonhakuun</i>	86
4.3.3	<i>Tiedonhaun opetus vakiintuu</i>	86
4.3.4	<i>Elektroniset aineistot mullistavat tiedonhaun</i>	88
4.3.5	<i>Opetusta ulkopuolisille</i>	88
5	UUSI AIKA KIRJASTOSSA 2001-2005	91
5.1	MUUTTO VÄLIAIKAISIN TILOIHIN	92
5.2	KURSSIKIRJASTO JÄLLEEN OSAKSI PÄÄKIRJASTOA	93
5.3	VUODEN TIETEENTEKIJÄKSI TURUN KAUPPAKORKEAKOULUN INFORMAATIKKO	94
5.4	OPINTOMATKA BRYSSELIIN	95
6	KOLME KIRJASTONHOITAJAA, KOLME KEHITYSVAIHETTA	97
	LOPUKSI.....	101
	LÄHTEET	103
	LIITTEET	104
	LIITE 1 VAKINAISET TOIMEN- JA VIRANHALTIJAT 1950-2005	104
	LIITE 2 KUVALIITTEET	105
	KUALIITE 1: ”SUURI MUUTTO” 2001-2002	105
	KUALIITE 2: TUPAANTULIAISET KEVÄÄLLÄ 2004.....	106
	KUALIITE 3: OPINTOMATKA BRYSSELIN KIRJASTOIHIN KESÄLLÄ 2004	109

ALKULAUSE

Vuosina 2004 ja 2005 me kaksi Turun kauppakorkeakoulun kirjasto-tietopalvelun virkailijaa jäimme eläkkeelle. Olavi Suominen oli tullut töihin kirjastoon tammikuussa 1967 ja Marjatta Jokinen syyskuussa 1967. Kun jäimme eläkkeelle, kirjastonjohtaja Ulla Nygrén ja rehtori Tapio Reponen katsoivat, että meidän kahden myötä oli vaarassa kadota paljon kokemuksia, näkemyksiä ja muistoja historiaan. Olemme kiitollisia Liikesivistysrahastolle, joka myönsi apurahan tämän historiikin kirjoittamiseen.

Tämä teos on enemmän muistelua kuin historiikki, olemme pyrkineet tuomaan tähän omia muistojamme ja mielikuvia. Olemme kahlanneet läpi kokousten pöytäkirjoja, mutta muistaneet ja muistelleet myös kokousten tunnelmia, koska ainakin Marjatta oli monissa kokouksissa mukana. Me molemmat olemme eläneet yli kolmekymmentäviisi vuotta Turun kauppakorkeakoulun ja sen kirjaston elämää ja nähneet ja kokeneet sen eri vaihteita.

Olemme kokeneet kirjaston kehityksen rauhallisesta, turvallisesta, hieman uinuvasta, vähän käytetystä kirjastosta läpi kuohuvien opiskelijaradikalismin vaatimusten ja määrärahaistelujen vuosien kohti kirjaston merkityksen korostumista, läpi uuden tekniikan kohti informaatiolukutaidon yhä laajenevaa ja merkityksellisempää opetusta. Olemme kokeneet, kuinka kirjastoa on arvostettu ja kiitetty.

Haluamme erityisesti kiittää kirjastonjohtaja Ulla Nygréniä, rehtori Tapio Reposta, entisiä kirjastonjohtajia Sirkka Salorantaa ja Pentti Rautiaista sekä entisiä työtovereita koulun ja kirjaston piiristä antoisista keskusteluista ja ajatusten vaihdosta.

Päiväys 16.12.2009

Marjatta Jokinen

Olavi Suominen

1 KIRJASTOKIN OLI MUKANA

1.1 Kirjastonhoidon alkuvaiheet 1950-1962

Kun Turun Kauppakorkeakoulu aloitti toimintansa syksyllä 1950 Aurakadulla Turun Kauppaopiston yhteydessä, kauppakorkeakoulu sijaitsi kauppaopiston rakennuksen kolmannessa kerroksessa, jossa oli myös rehtorin virka-asunto. Tässä kerroksessa sijaitsi myös muita tiloja, mm kauppaopiston kirjasto. Oli sovittu, että Turun Kauppakorkeakoulun opiskelijat saisivat vapaasti käyttää kauppaopiston kirjastoa. Kauppaopiston kirjasto lienee ollut etupäässä käsi-kirjastokäytössä. Turun Kauppaopiston vuosikertomukset 1950-luvulta kertovat, että kirjasto oli avoinna kaksi kertaa viikossa, vuonna 1952-1953 kolmena päivänä viikossa. Turun Kauppaopiston historiikissa mainitaan kirjastosta seuraavasti:

Kirjaston nidemäärä oli 1940- ja 1950-luvulla kolmisentuhatta. Opiskelijat ottivat kotilainaksi verraten vähän kirjoja. Kirjaston yhteydessä oli lukusali, jossa oli myös talouselämää käsitteleviä aikakauslehtiä.

Kauppakorkeakoulua perustettaessa otettiin huomioon myös oman kirjaston tarve. Tätä pidettiin aluksi käsikirjaston luonteisena. Kirjastoa perustettaessa saatiin asiantuntija-apua Turun yliopiston ylikirjastonhoitajalta, tohtori Eero K. Neuvoselta. Hän laati kauppakorkeakoulun kirjastoa varten luokituksen, joka oli muokattu Turun yliopiston kirjastossa käytössä olevasta luokituksesta. Turun yliopiston kirjaston ensimmäinen kirjastonjohtaja, kirjailija Volter Kilpi, oli laatinut kirjaston luokituksen, joka perustui Ruotsin yleisissä kirjastoissa olevaan aakkosiin pohjautuvaan luokitukseen. Ylikirjastonhoitaja Neuvonen otti kauppakorkeakoulun kirjaston luokitukseen seuraavat luokat ja kirjaimet:

- A Haku- ja yleisteokset
- B Kansantaloustiede
- C Liiketaloustiede
- D Lainoppi
- E Talousmaantiede
- F Historia
- G Tavaraoppi ja kemia
- H Matematiikka ja tilastotiede

- I Kielet ja kauppakirjeenvaihto
- K Kasvatus- ja opetusoppi
- L Liikeyrityspyykologia
- X Aikakauslehdet
- Y Liikelaitosten ja liikealan yhdistysten vuosijulkaisut
- Z Opetuslaitokset (julkaisut)

Tämä luokitus oli olemassa kuvastunlaisena ainakin elokuussa 1959, jolloin vt. kirjastonhoitaja Maija Grundström on ilmoittanut kirjaston kokoelmien koon kaupungin tilastotoimistolle. Kokoelmien koko on silloin ollut 3 877 kpl ja luokat edellä mainitut.

Myöhemmin luokkia jaettiin tarkemmin:

- Ca Yleinen liiketaloustiede
- Cb Liiketaloustiede, laskentatoimi
- Cc Liiketaloustiede, markkinointi ja hallinto
- Cd Usanssioppi

Tämä luokitus toimi todennäköisesti asiakkaille vain hyllyluokituksena. Lisäksi oli olemassa vanhanaikainen, kirjastostandardeihin kuulumaton sekä aakkosellinen että luokituksen mukainen kortisto.

Turun Kauppakorkeakoulun hallituksen työvaliokunnan kokouksessa helmikuun 10 päivänä 1954 päätettiin:

Kirjaston hoitaja oikeutettiin edelleenkin neuvottelemaan kirjaston hoitoa koskevissa asioissa ylikirjastonhoitaja Eero Neuvosen kanssa.

Tästä voi päätellä, että korkeakoulun johto ymmärsi, että Turun Kauppakorkeakoulun kirjasto ei vielä ollut kirjastonhoidollisesti itsenäisellä tasolla.

Kirjaston käyttö oli todennäköisesti äärimmäisen vähäistä. Tästä antaa viitteitä mm se, että eräs haastateltu ensimmäisen vuosikurssin ekonomiopiskelija ei muista kirjastoa opiskeluajoiltaan ollenkaan.

1.2 Kokoelmien alku - ASLAn merkitys kokoelmien kasvulle

Kauppaopiston kirjasto oli verrattain pieni, vain runsaat 3 000 nidettä, joten kauppakorkeakoulu ryhtyi heti suorittamaan omia hankintojaan. Suurena apuna alkuaikoina olivat ns. ASLA-lahjoitukset. Yhdysvaltain kongressin säättämän Suomen velkasuorituksia koskevan lain (United States Public Law n:o 265, 81st Congress) perusteella jaettiin ns. ASLA-varoja (ASLA=Amerikan Suomen-lainan apurahat) Suomen tieteellisiin kirjastoihin.

ASLA-kirjallisuusvarojen ensimmäinen jakosuunnitelma tehtiin tammi-kuussa 1950. Ensimmäinen yhteydenotto Turun Kauppakorkeakouluun tehtiin jo lokakuun 25. päivänä 1950, siis heti ensimmäisen lukukauden alussa. United States Information Service Helsingissä otti yhteyttä ilmoittaen, että Turun Kauppakorkeakoululle oli myönnetty \$ 1,500

—for the purchase of American scientific, technical and scholarly books and books of American literature for higher educational and research institutions of Finland. – This allotment is based on recommendations made by the Finnish Council of Scientific Libraries.—

Tämä 1 500 dollarin määräraha on nykyrahaksi muutettuna n. 11 300 euroa, joka oli tuolloin varsin huomattava summa.

Alkuvuosina hakemukset osoitettiin Helsingissä toimivalle U.S. Information Servicelle, mutta myöhemmin ne osoitettiin Tieteellisten kirjastojen neuvostolle, sittemmin Tieteellisten kirjastojen lautakunnalle.

Byrokratia oli hyvin tarkkaa – jokainen kirjalahja kuitattiin erikseen ja allekirjoitetut lomakkeet lähetettiin useana kappaleena takaisin C.A.R.E:lle (Cooperative for American Remittance to Europe).

Kauppakorkeakoulun opettajia pyydettiin tekemään ehdotuksia amerikkalaisesta, englanninkielisestä tieteellisestä kirjallisuudesta. Hyvin tarkkaa oli, että teokset olivat amerikkalaisia, eivät kuitenkaan sellaisia, joilla oli vain myyntikonttori Amerikassa. U.S. Information Serviceltä tuli ohjeita ehdotusten tekemiseen – pyydettiin tiedot teoksen tekijästä, nimekkeestä, kustantajasta jne.

Kauppakorkeakoulun sihteerin Lauri Salmion kirje Turun Kauppakorkeakoulun opettajille joulukuun 21. päivänä 1951:

Koska Turun Kauppakorkeakoulu on jälleen saanut käytettäväkseen 1.500 dollaria amerikkalaisten kirjojen hankkimiseksi korkeakoulun kirjastoon, pyydetään opettajia tammikuun 5 päivään mennessä 1952 korkeakoulun kansliaan lähettämään kirjallinen ehdotus niistä kirjoista, joita haluaa tilattavaksi. Ehdotus on jaoiteltava: A. ensisijaiset (tärkeimmät) ja B. toissijaiset (vähemmän tärkeät). Kustakin kirjasta on allaolevan mallin mukaan ilmoitettava seuraavat tiedot

- *Tekijä, julkaisija, toimittaja tai kokooja,*
- *kirjan nimi,*
- *mikä painos,*
- *painatusvuosi ja*
- *hintaa*

--

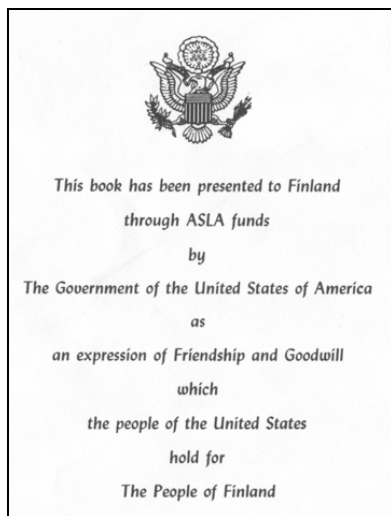
Tieteellisten kirjastojen lautakunnasta Helsingistä lähetettiin 1960-luvulla kirjakauppaluetteloita valintaa helpottamaan, samalla neuvottiin myös Books in Print –teoksen käytössä.

Huomattavaa oli, että vain professorit ja opettajat olivat oikeutettuja tekemään hankintaehdotuksia. Nähtävästi kirjaehdotukset menivät kauppa-keakoulun kanslian kautta, kirjastonhoitajalle jäi todennäköisesti vain kirjalaitikoiden purku ja kirjojen kuittausten lähettäminen.

Kaiken kaikkiaan kirjasto sai lahjoituksina amerikkalaista kirjallisuutta lähes \$ 9 000 edestä vuosina 1951-1966.

Vuosikertomuksessa vuonna 1965 oli vielä maininta 29 teoksen hankkimisesta ASLA-varoin, sitten ASLA-lahjoitukset loppuivat vuoden 1966 jälkeen. Vielä 1959 anomuksen Tieteellisten kirjastojen lautakunnalle kirjoitti rehtori yhdessä vt. kirjastonhoitajan (Maija Grundström) kanssa, vuonna 1962 sen allekirjoitti jo kirjastoa hoitava Sirkka Saloranta yksin.

Kuva 1 ASLA-exlibris.

1.3 Lahjoitukset ja vaihtoyhteydet

Alkuvuosikymmeninä kirjaston kokoelmien kasvu oli suhteellisen riippuvainen lahjoituksista. Määrärahat olivat pienet ja kasvavan kauppa-keakoulun kirjaston kokoelmat vielä vaatimattomat. Koska osa lahjoitetuista kirjoista oli kuitenkin vielä aivan uusia, niillä oli merkitystä esimerkiksi seminaaritutkielmia laadittaessa.

ASLA-lahjoitukset muodostivat luonnollisesti rungon englanninkieliselle kirjallisuudelle.

Sirkka Salorannan tultua kirjastonhoitajaksi kirjasto solmi aktiivisesti yhteyksiä muihin korkeakouluihin ja siltä ajalta ovat peräisin monet vieläkin toimivat vaihtosuhteet. Paitsi kotimaisiin korkeakouluihin yhteyksiä solmittiin ulkomaisiin korkeakouluihin ja yliopistoihin. Kirjastoon saatiin esimerkiksi 1950-luvun lopulta lähtien Norges Handelshøskolesta parinkymmenen sarjan kaikki julkaisut ja Erlangen-Nürnbergin kauppakorkeakoulusta Länsi-Saksasta suuri määrä väitöskirjoja Turun Kauppakorkeakoulun kirjaston valinnan mukaan.

Vaihtotoiminnassa Turun Kauppakorkeakoulun kirjasto oli aluksi saavana osapuolena, sillä omalla korkeakoululla ei vielä ollut säännöllistä julkaisutoimintaa, joka alkoi vasta vuonna 1969.

Lukuvuosina 1954-1960 mainittiin vuosikertomuksissa, että lahjoituksia antoivat erinäiset virastot, korkeakoulut, tieteelliset seurat ja tutkimuslaitokset, kauppa-, teollisuus- ym. liikelaitokset, pankit, yhdistykset ja yksityiset. Vuoden 1961-62 vuosikertomuksessa on jo mainittu lahjoitusten määräkin, 427 nidosta. Lukuvuonna 1963-64 kirjasto sai huomattavan lahjoituksen: perikunta lahjoitti dos. V.F. Johanssonin koko kirjaston, 650 teosta. Myös Deutsche Forschungsgemeinschaft lahjoitti vuosittain useita teoksia.

Lukuvuoden 1973-74 vuosikertomuksessa mainitaan, että huomattavan lahjoituksen oli tehnyt kansleri Veli Merikoski. Julkaisuja saatiin myös mm. Lloyds Bankilta ja Oxfordin Bodleian Librarylta.

Professori Kalevi Piha hankki useaan otteeseen kirjastolle huomattavan määrän vanhoja mainosalan aikakauslehtivuosikertoja. Hallintojohtaja Arno Leinin juridisen kirjallisuuden lahjoitus oli myös merkittävä.

Monet lahjoittajista olivat aikoinaan olleet perustamassa Turun Kauppakorkeakoulua tai olleet siellä opettajina. Myös monien perustajien perilliset lahjoittivat isänsä kirjaston Turun Kauppakorkeakoulun kirjastolle (mm. kauppaneuvos Laurén). Erityisen arvokas oli professori Luoman kirjaston lahjoitus.

Tilanpuutteen vuoksi jouduttiin myöhemmin osa lahjoituksista lähettämään Rovaniemelle vasta perustettua Lapin yliopiston kirjastoa kartuttamaan, myöhemmin Kuopioon 1980-luvulla perustettuun Varastokirjastoon.

Joskus lahjoitukset olivat hyvin erikoisia. Turkulainen kirjanpitäjä oli huolellisesti tallettanut Suomen kuvalehden vuosikerrat 1919-1964, vain yksi numero puuttui ja sekin oli kadonnut jo postissa. Hänen leskensä halusi lahjoittaa vuosikerrat Turun kauppa-

Kuva 2 Väinö Luoman exlibris.

keakoulun kirjastolle. Tarjous otettiin mielihyvin vastaan. Noutamista varten tilattiin pieni kuorma-auto, jonka lavalle vuosikerrat sopivasti mahtuivat. Kun lastaus oli saatu suoritetuksi, kuulas syyskuinen auringonpaiste muuttui huomaamatta kaatosateeksi ja vain vaivoin lehdet ehdittiin peittää.

Läkäs kauppaoppilaitoksen rehtori lahjoitti vuosittain oman kirjastonsa teoksia, jotka olivat olleet uusia, kun vuosisata oli nuori. Jossakin teoksessa oli merkintä ostovuodesta vuonna 1914. Kirja oli ostettu kaksi päivää ennen ensimmäisen maailmansodan syttymistä.

Helsingiläisen tavaratalon luottopäällikkö lähetti kirjastoon vuosien ajan amerikkalaisia aikakauslehtiä, joiden kaikkien nimet alkoivat sanalla ”Credit”.

Myös joidenkin yhteisöjen kokonaisia kirjastoja saatiin. Suomen Teollisuusliiton lopetettua yhden kirjastoyksikkönsä kirjastoon tuli satoja teoksia, joista tosin suurin osa oli jo kauan sitten menettänyt ajankohtaisuutensa ja luettavuutensakin, koska kirjat olivat vanhoja ja kirjasinlaji oli usein fraktuuraa.

Kirjastot tarjosivat toisilleen kokoelmiinsa kertyneitä kaksoiskappaleita lähettämällä kaksoiskappaleluetteloita. Varsin moni teos kokoelmista oli peräisin Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston kaksoiskappaletarjouksista.

Taloustieteellisen kirjallisuuden elinkaari lyhentyi selvästi 1960-luvulla ja ajankohtaisuutensa menettänyt kirjallisuus alkoi täyttää kirjavaraston hyllyjä. Kirjalahjoitukset menettivät vähitellen merkitystään. Kirjanhankintamäärärahojen ollessa niukat 1970-luvulla yritettiin kuitenkin saada mahdollisimman paljon lahjoituksina uusia julkaisuja yrityksiltä ja yhteisöiltä.

Kirjasto solmi 1970-luvun alussa runsaasti uusia vaihtosuhteita, joista huomattavin oli Kongressin kirjasto Washingtonissa. Aloite vaihtotoimintaan tuli Amerikasta, Kongressin kirjasto halusi yhden kappaleen myös jokaista Turun Kauppakorkeakoulun julkaisua kokoelmiinsa. Vaihto toimi piece-for-piece-periaatteella, kirjasto sai valita Kongressin kirjaston kaksoiskappaleluetteloista yhtä monta julkaisua, kuin sinne oli lähetetty.

Toinen maineikas ulkomainen vaihtokumppani oli Bodleian Library Oxfordissa jonne haluttiin vain englanninkieliset tutkimukset. Oxfordista saatujen teosten aiheet olivat usein kaukana taloustieteellisestä kirjallisuudesta. Kuitenkin esimerkiksi Turun Kauppakorkeakoulun kirjastoon lähetetty teos Brittein saarten kämmeköistä osoittautui ainoaksi kappaleeksi suomalaisissa kirjastoissa ja sitä lainattiin ainakin 20 kertaa pohjoissuomalaisen yliopiston kirjastoon.

Hyvin hyödylliseksi osoittautuivat myös lahjoituksena saadut Lloyds Bankin taloudelliset katsaukset, joita pankki laati lähes kaikista maista. Näissä oli vientimarkkinoinnin parissa työskenteleville erittäin arvokasta uutta tietoa, jota ei vuosikymmeniä sitten ollut edullisesti saatavilla.

1.4 ”Kirjaston hoitaja”

Turun Kauppakorkeakoulun aloittaessa toimintaansa syksyllä 1950 kirjastoa hoitamaan määrättiin konekirjoituksen opettaja, ylioppilas Sirkka Manelius (o.s. Ikola). Kauppakorkeakoulun papereista ei ole selvinnyt, mitkä Maneliuksen tehtävät kirjastossa olivat.

Vuonna 1952 hallituksen työvaliokunta päätti maksaa kirjastonhoitajalle palkkaa valtion 16. palkkaluokan mukaan ”ottaen huomioon kunakin kuukautena suoritettun työmäärän”. Vuodelta 1952 päätettiin maksaa 7 viikkotunnin mukaan eli 5.600 markkaa (= €151/kk) kuukaudelta. Tästä tuntimäärästä voi päätellä, että kirjaston toiminta ei ollut vielä kovin laajaa.

Valtionapuun oikeuttavien virkojen joukossa oli alusta asti myös kirjastonhoitajan ja kirjastoamanuenssin virat. (Turun Kauppakorkeakoulu sai valtiolta 75 % osuuden menoista, jotka valtio oli hyväksynyt, lopun 25 % kauppakorkeakoulu hankki itse.)

Syyskuun 28. päivänä 1953 Kauppakorkeakoulun Säätiön hallituksen ja korkeakoulun hallituksen yhteisessä kokouksessa päätettiin mm:

Kirjaston määrärahaa käsiteltäessä oltiin sillä kannalla, että kirjaston hoitajan tointa ei täytettäisi vakinaisesti, vaan että se hoidettaisiin edelleen nykyiseen tapaan ja että lisäksi käytettäisiin tarpeen mukaan tilapäisiä apulaisia.

Seuraavana vuonna vastaavassa hallituksen kokouksessa syyskuun 4. päivänä 1954 ”pätettiin ottaa korkeakoulun kansliaan kanslia-apulainen, jonka työaika olisi sama kuin valtion viroista on säädetty ja joka samalla hoitaisi kirjaston lukusalin valvonnan”.

Tätä kanslia-apulaisen virkaa hoitamaan pyydettiin ekonomi Maija Grundström. Virka oli sittemmin avoinna ja lokakuun 9. päivänä 1954 hallituksen työvaliokunta valitsi virkaa jo hoitaneen Maija Grundströmin tähän virkaan. Kuudesta hakijasta viisi oli ekonomeja (Maija Grundström, Elvi Immonen, Tellervo Koivisto, Helka Lintu ja Salme Punovuori) ja yksi filosofian maisteri (Aino Vartiainen).

Edelleen vuonna 1954 opettajaneuvosto totesi, että valtionavustukseen oikeutettuja olivat mm. kirjaston toimet (kirjaston hoitaja ja kirjastoamanuenssi), joita ”ei toistaiseksi vakinaisesti täytetä”.

Opettaja Sirkka Manelius pyysi eroa kirjastonhoitajan tehtävistä kesällä 1957. Opettajaneuvosto päättikin kokouksessaan 2.9.1957 ehdottaa kanslerille eroa myönnettäväksi. Samalla päätettiin ehdottaa, että Maija Grundström ”määrättäisiin toistaiseksi hoitamaan kirjastonhoitajan tehtäviä.”

Maija Grundström hoiti kanslia-apulaisen nimikkeellä syksystä 1959 lähtien kansliaa ja kirjastoa. Hänen apunaan kansliassa oli merkonomi Aili Purhonen.

Kauppakorkeakoulun kansliaan päätettiin 1960-luvun alussa perustaa kamreeri-kanslistin virka. Kauppakorkeakoulun hallitus päätti täyttää viran 1.1.1962 lukien julistamatta virkaa auki ja nimitti virkaan sitä hakeneen kauppa- ja korkeakoulun vt. kirjastonhoitajan, kanslistin, ekonomi Maija Grundströmin. Samalla päätettiin perustaa korkeakoulun kirjastoon kirjastoapulaisen virka. Tähän virkaan päätettiin nimittää korkeakoulun silloinen kassanhoitaja, merkonomi Aili Purhonen. Nyt päätettiin myös perustaa kauan valtioapuun oikeuttavana ollut virka kirjastoon – amanuenssin virka. Virka päätettiin julistaa haettavaksi 1.1.1962 lukien.

Turun kauppakorkeakoulu oli muuttanut uuteen rakennukseen keväällä 1958. Kesti kuitenkin lähes neljä vuotta, ennen kuin kirjastoon saatiin vakinainen kirjastoammattilinen virka. Turun Kauppakorkeakoulun hallitus oli kokouksessaan 26.10.1959 käsitellyt kirjastonhoitajan ja amanuenssin puolipäivätoimien täyttämiskysymystä. Asia pantiin pöydälle. Samassa kokouksessa käsiteltiin korkeakoulun talousarviota vuodelle 1960, joka päätettiin esittää säätiön valtuuskunnalle vahvistettavaksi. Tässä talousarviossa käsiteltiin valtionavustukseen oikeuttavia virkoja ja toimia vuosille 1961-1963 ja todettiin mm:

Korkeakoulun muutettua omaan taloonsa on kirjaston laajentaminen ja uudelleen järjestely sekä sen aukioloajan pidentäminen tullut ajankohdattaiseksi.

Kirjastonhoitajan virkaa ei kuitenkaan aivan lähiaikoina tulisi vakinaisesti täyttämään, vaan kirjastonhoitajan tehtävät on tarkoitus uskoa toistaiseksi palkkitoimena jollekin korkeakoulun professorille, jonka valvonnan alaisena kirjastoamanuenssi ja kirjastoapulainen työskentelevät.

Myöhemmin tämä muutettiin muotoon:

-- Kirjastonhoitajan virkaa ei kuitenkaan aivan lähiaikoina tulisi vakinaisesti täyttämään, vaan on toimen hoitaminen tarkoitus toistaiseksi uskoa palkkitoimena jollekin tähän tehtävään pätevälle henkilölle.

Turun Kauppakorkeakoulun opettajaneuvostolle oli 14.1.1960 osoitettu kirje ja kannanotto vakinaisesta kirjastonhoitajasta:

Ehdotan, että kirjastonhoitajan viran täyttäminen siirrettäisiin toistaiseksi. Mielipiteeni tueksi esitän seuraavia näkökohtia:

Kirjastomme on tällä hetkellä vielä siksi pieni, ettei se vaadi varsinaista kirjastonhoitajaa.

*Kauppakorkeakoulun luonne on siksi erikoislaatuinen, että kirjastonhoitajaltakin vaaditaan tuntemusta koko korkeakoulun opetuksen luonteesta ja eri aineiden sisällyksestä, joten ns. ”**pätevää**” kirjastonhoitajaa ei voi kelpuuttaa kauppakorkeakouluun, vaan pätevyysvaatimuksiin pitäisi ehdottomasti ottaa kauppatieteiden kandidaatin tutkinto.*

*Vähäiset varat, jotka budjetissa on varattu momentille ”kirjasto” olisi tässä vaiheessa käytettävä lähinnä kirjaston täydentämiseksi. Sitä paitsi voitaisiin ottaa esimerkiksi Kauppakorkeakoulun käytännöstä, jossa **opettajille on annettu mahdollisuus täydentää omaa ammattikirjastoaan kauppakorkeakoulun myöntämien varojen avulla, edellyttäen, että varoja on siihen käytettävissä.***

*Tilapäisratkaisuna ehdottaisin, että valittaisiin kirjaston johtoon joku opettajaneuvoston jäsen tai jäseniä, ja varsinaisen käytännöllisen työn suorittaisi vähintään ekonomin tutkinnon suorittanut henkilö, jolla olisi muiden avujen lisäksi hyvä konekirjoitustaito ja tätä tietä helpotaisi painetta esimerkiksi **rehtorin käytännöllisten asioiden hoidossa. Teknillistä apuahan** saadaan yllin kyllin esim. Kauppakorkeakoulusta. Tähän tehtävään lienee mahdollisuus kiinnittää kandidaatintutkintoa lukevia **naisekonomeja.***

*Myöhemmässä vaiheessa, kun kirjasto on laajentunut ja saavuttanut ns. **tieteellisen kirjaston tason**, voitaisiin asia ottaa uudelleen käsiteltäväksi ja siinä vaiheessa laatia uudet pätevyysvaatimukset kirjastonhoitajalle.*

Unto Virtanen

(Käsinkirjoitettu lisäys:)

Ilmoitan yhtyvänä edelläesitettyihin mielipiteisiin.

Tammikuun 16 päivänä 1960

Seppo Lehtola

(tummennukset kirjoittajien)

Huolimatta siitä, että kirjastovirkojen täyttäminen aiheutti keskustelua ja jyrkältäkin kuulostavia mielipiteiden ilmauksia, syksyllä 1961 päätettiin perustaa kirjastoon kirjastoamanuenssin virka.

Hakijoita oli neljä, joista FM Alpo Kullervo Sartes ja HuK Maj-Lis Junnila katsottiin varteenotettaviksi virkaa täytettäessä. Turun Kauppakorkeakoulu ei missään vaiheessa ollut määritellyt kelpoisuusehtoja kirjaston virkoihin. Virat

oli kuitenkin mainittu vuodesta 1952 lähtien valtionapuun oikeutettuina virkoina joita ei kuitenkaan täytetty. Opettajaneuvoston kokouksessa 27.11.1961 päätettiin pyytää Helsingin

Kauppakorkeakoulun kirjastonhoitajalta valtiotieteen maisteri Lempi Nurkkalalta asiantuntijalausuntoa filosofian maisteri Sartesin ja hum.kand. Junnilan kelpoisuudesta sanottuun virkaan.

Asiantuntijalausunto saatiinkin ja sitä käsiteltiin opettajaneuvoston kokouksessa 11.12.1961. Siinä Lempi Nurkkala mainitsee mm.:

Kun Turun Kauppakorkeakoulun taholta on ilmoitettu, että kelpoisuusehtoja ei ole määritelty, perustuu lausuntoni [Helsingin] Kauppakorkeakoulussa noudatettuun käytäntöön ja siihen Turun kappakorkeakoulun ilmoitukseen, jossa virka julistettiin haettavaksi.

Hakuilmoituksessa edellytettiin pätevyyttä kirjastoalalla, hyvää perehtyneisyyttä taloudelliseen kirjallisuuteen, ekonomin tutkinto katsottiin eduksi. Helsingin Kauppakorkeakoulussa vastaavaan virkaan vaadittiin akateeminen loppututkinto, kirjastotutkinto (tai vastaava käytännöllinen perehtyneisyys kirjastotyöhön), taloudellisen kirjallisuuden tuntemus sekä riittävä kielitaito.

Kuva 3 Virantäyttöilmoitus Turun Sanomat 31.10.1961.

TURUN KAUPPAKORKEAKOULUN KIRJASTON

AMANUENSSIN VIRKA

julistetaan haettavaksi. Hakijalta edellytetään paitsi pätevyyttä kirjastoalalla myös hyvää perehtyneisyyttä taloustieteelliseen kirjallisuuteen. Ekonomin tutkinto katsotaan eduksi. Työaika on 33 tuntia viikossa. Virasta maksetaan valtion 24 pl:n mukainen palkka (kalliinpaikan lisineen 62.800:—/kk. + mahd. ikälisät). Hakemukset, joihin on liitettävä ansioluettelo, virkatodistus ja oikeaksi todistetut todistusjäljennökset (ei palauteta), on toimitettava korkeakoulun kansliaan marraskuun 25 päivään 1961 mennessä osoitteella Rehtorinpellontie 5, Turku. Lisätietoja saa korkeakoulun sihteeriltä puh. 21 720.

Kumpikaan mainituista hakijoista ei Lempi Nurkkalan mielestä täyttänyt kauppakorkeakoulun kirjaston amanuenssin pätevyysvaatimuksia. Opettajaneuvosto päätyi samaan kuin Nurkkala.

Turun Kauppakorkeakoulussa oli siihen asti käytetty kirjastonhoitajan, kirjaston hoitajan, amanuenssin, kirjastoamanuenssin ja kanslisti-lukusalinvalvojan nimikkeitä varsin vapaasti, kunnes nyt havahduttiin tiukkoihin pätevyysvaatimuksiin.

Turun Kauppakorkeakoulu kääntyi nyt Turun Yliopiston kirjaston puoleen ja neuvotteli ylikirjastonhoitaja Eero K. Neuvosen ja Turun Yliopiston kirjastoamanuenssi FM Sirkka Salorannan kanssa kirjastoamanuenssin viran täyttämisestä. Opettajaneuvosto päätti nimittää Sirkka Salorannan, ”jonka ansiot opettajaneuvoston jäsenet tunsivat”, vuoden 1962 ajaksi virkaatoimittavana hoitamaan kirjaston amanuenssin virkaa. Hallitus 8.10.1962 ja säätiön valtuuskunta 19.11.1962 päättivät, että

sivutoiminen ja täyttämättä oleva kirjastonhoitajan virka lakkautetaan ja tilalle perustetaan päätoiminen alemman palkkausluokan alikirjastonhoitajan virka 1.1.1963 lukien.

Huomautettakoon tässä, että siihen aikaan tieteellisten kirjastojen virkojen hierarkiassa kirjastoamanuenssia ylempänä oli nuorempi alikirjastonhoitaja a.p. ja y.p., sitten vanhempi alikirjastonhoitaja, kirjastonhoitaja ja ylikirjastonhoitaja. Kirjastoamanuenssin alapuolella olivat kirjastoapulainen ja alimpana kirjoitusapulainen.

Näin Turun Kauppakorkeakoulu oli saanut kaksitoista vuotta perustamisen jälkeen pätevän kirjastoammattilaisen ja kirjaston kehittäminen tieteelliseksi kirjastoksi saattoi alkaa.

Kuva 4 Sirkka Saloranta lehtilukusalissa v. 1967.

1.5 Koulun muutto omaan taloon

Turun Kauppakorkeakoululle ryhdyttiin suunnittelemaan omaa rakennusta jo vuonna 1956. Alustavassa suunnitelmassa rakennustoimikunnan kokouksessa 30.1.1956 kirjastolle kaavailtiin lukusalia (90 m^2), kirjastonhoitajan huonetta (15 m^2), kirjasto- ja kirjoitusapulaisen huonetta (15 m^2), lainausosastoa (30 m^2), tutkijain huoneita (2 kpl, á 12 m^2), kirjavarastoa (50 m^2), pakkaushuonetta varastokomeroineen (15 m^2) sekä kellarikerrokseen kirjavarastoa 30 000 kirjalle (250 m^2).

Kuva 5 Turun Kauppakorkeakoulu taustalla vuonna 1958.

Vertailun vuoksi voidaan mainita, että opiskelijoita varten uuteen rakennukseen varattiin mm naisopiskelijoiden huone (60 m^2) ja miesopiskelijoiden huone (40 m^2)

Maaliskuun lopulla 1959 voitiinkin muuttaa uusiin tiloihin, mutta vielä marraskuussa 1959 Turun Kauppakorkeakoulun Säätiön hallituksen toimintasuunnitelmassa vuodeksi 1960 todetaan:

Korkeakoulun kalustojen hankintaa olisi ensi vuonna jatkettava, etenkin kirjaston ja kanslian osalta niin, että talo saataisiin syyslukukauden 1960 alkuun mennessä kalustetuksi.

Kuva 6 Sirkka Saloranta 24.3.2006.

Haastattelussa 24.3.2006 eläkkeellä oleva kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta muisteli, että vuonna 1962 kirjaston muodosti ensinnä kirjavarasto, joka seuraavan rakennusvaiheen jälkeen muuttui lehtilukusaliksi. Kirjavaraston nurkasta oli erotettu lasiseinillä pieni lukusali. Kirjavaraston toisesta nurkasta oli pääsy kellarin kirjavarastoon kapeita kierreportaita myöten. Kirjastonhoitajalla ja kirjastoapulaisella oli pieni yhteinen huone. Kaksi huonetta oli tutkijain huoneina kahdella assistentilla, jotka myös toimivat kirjaston ns. ”iltapäivystäjinä”.

1.6 Kirjastolle lisää tilaa

Turun Kauppakorkeakoulun rakennus osoittautui heti alkuun liian pieneksi, ja lisätilaa ryhdyttiin suunnittelemaan. Korkeakoulun lisärakennussuunnitelmaa esiteltiin lehdistölle 25.6.1962, jolloin rehtori Veikko Halme sanoi mm.:

Keskeistä huomiota on pyritty kohdistamaan kirjaston jatkuvan laajentumisen turvaamiseen. Kirjastoa ei voida helposti enää myöhemmin laajentaa.

Kauppakorkeakoulun lisärakennus valmistui syksyllä 1963, jonka johdosta oli juhlatilaisuus 3.12.1963.

Nyt kirjastossa oli jo kirjastonhoitaja Saloranta, joka oli osallistunut kirjastotilojen suunnitteluun.

Kirjasto oli saanut huomattavasti lisää tilaa: oli lehtilukusali, jossa oli n 30 lukupaikkaa ja varsinainen lukusali, 80 lukupaikkaa. Lukusalin parvekkeella oli hyllyjen lisäksi myös lukupaikkoja. Lukusalissa, joka on edelleen melkein alkuperäisessä asussaan, olivat samoin kuin nykyäänkin lainattavat kirjat. Näiden lukusalien välissä oli lainaustoimisto, johon sijoitettiin korttilipastoja. Kirjastoon kuljettiin korkeakoulun keskellä kulkevaa käytävää suoraan lainaustoimistoon. Kirjastonhoitajalla oli työhuoneensa lehtilukusalin takana, sa-

moin siellä oli yksi työhuone ja välikkö. Yksi kirjaston työhuone oli luovutettu opettajakunnan käyttöön. Kellarin kirjavarastoon päästiin lainaustoimiston yhteydessä olevasta portaikosta. Täällä oli myös koko rakennuksen ainoa hissi, joka vei kellarivarastoon. Lukusalin parvekkeelle sillä ei päässyt.

Lehtilukusalissa oli noin neliömetrin kokoinen vesiallas, joka selityksen mukaan oli tarkoitettu lukijoille käsienspesua varten sanomalehtien painomus-teen tahruttua kädet.

Kirjaston lehtilukusalin ja lainaustoimiston välissä oli kauan lattiassa rako, joka myöhemmin peitettiin messinkilevyllä. Tämä oli koulussa ainoa merkki siitä, missä vanhan ja uuden rakennuksen yhtymäkohta oli.

Sirkka Saloranta sai paljon kiitosta oivalluksesta, että lainaustoimistossa työskentelevä virkailija pystyi työpisteestään sekä hoitamaan lainausta että valvomaan sekä lehtilukusalia seinässä olevan leveän lasiaukon läpi että lukusalia vieressä olevan lasioven kautta.

2 KIRJASTONHOIDON ALKU JA KASVUN VUODET 1962-1984

2.1 Yhteyksien luominen muihin kirjastoihin

Turun Kauppar korkeakoulu oli siis saanut pätevän kirjastonhoitajan vuonna 1962. Tuore kirjastonhoitaja oli ryhtynyt tarmokkaasti luomaan yhteyksiä muihin kirjastoihin. Hän loi välittömästi lämpimät suhteet mm. Helsingin Kauppar korkeakoulun kirjastonhoitajaan Lempi Nurkkalaan ja Svenska Handelshögskolanin kirjastonhoitajaan Gunvor Kerkkoseen. Sirkka Saloranta kävi useissa pohjoismaisissa kongresseissa ja tutustui pohjoismaisiin kollegoihin. Esimerkiksi elokuussa 1964 hän osallistui kymmenenteen pohjoismaiseen kirjastokokoukseen Göteborgissa, tutustui Tukholman kauppar korkeakoulun ylikirjastonhoitajaan Hans Baudeen ja myöhemmin neuvotteli tämän kanssa mm. kokemuksista kirjaston UDK-luokituksesta, jota Sirkka Saloranta piti varteentotettavana mahdollisuutena oman kirjastonsa uudeksi luokitukseksi.

Yhteydet pohjoismaihin huipentuivat keväällä 1975, jolloin pohjoismaiset kauppar korkeakoulujen kirjastojen johtajat pitivät kokouksensa Turun Kauppar korkeakoulun kirjastossa. Samaan aikaan Turun Kauppar korkeakoulu vietti 25-vuotisjuhlaansa, jonka juhlaillallisille Turun linnassa kokouksen osanottajat osallistuivat.

Kuva 7 Vasemmalla Sirkka Saloranta, Henry Broms, norjal., ruotsal., Mary Jensen, Tor W. Holm, tanskal., Riitta Favorin sekä kokouksen sihteeri Marjatta Jokinen.

2.2 Kirjastotoimikunta – kirjaston johtokunta

Turun Kauppakorkeakouluun perustettiin **kirjastotoimikunta**, josta ensimmäiset tiedot ovat kokouksesta toukokuun 27. päivältä 1964. Kauppakorkeakoulun papereista ei ole käynyt selville, kenen toimesta tai ehdotuksesta toimikunta perustettiin. Papereiden mukaan toimikunta kokoontui vain kerran. Puheenjohtajana toimi rehtori Veikko Halme, jäsenenä lehtori Martti Lappi ja lehtori Seppo Lehtola. Kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta toimi sihteerinä. Tässä luultavasti ainoassa kokouksessa käsiteltiin kirjaston kannalta tärkeitä asioita:

- Uusia opiskelijoita oli neuvottava kirjaston käytössä.
- Todettiin kirjaston henkilökunnan riittämättömyys – kirjastonhoitajalle annettiin tehtäväksi koettaa hankkia kokopäiväinen kirjastoapulainen
- Annettiin kirjastonhoitajalle tehtäväksi laatia ehdotus kirjaston työnjasta
- Keskusteltiin kirjaston luetteloinnin uudelleen järjestelystä ja mahdollisesta siirtymisestä kymmenjärjestelmään (UDK).

Nämä kaikki olivat kauaskantoisia kysymyksiä, joita sitten käsiteltiin kirjastotoimikunnassa vuosikautia. Nämä esille tuodut asiat leimasivat kirjaston kehityspyrkimyksiä sitten seuraavat parikymmentä vuotta.

- Uusien opiskelijoiden neuvominen oli aloitettu jo tammikuussa 1963, jolloin ilmestyi moniste *Kirjaston käyttäjille*. Tässä kerrottiin kirjaston avohyllykokoelman käytöstä ja laina-ajoista.
- Henkilökunnan riittämättömyydestä kirjasto joutui neuvottelemaan alusta asti.
- Kirjaston sisällä työnjako selvitettiin kirjastonhoitajan, kirjastoapulaisen ja puolipäiväisen kirjastoapulaisen välillä, mikä todennäköisesti selvensi työrooleja.
- Kirjastonhoitaja yritti saada uuden luokituksen kirjastoon – päätös saatiin vasta syksyllä 1967, jolloin opettajaneuvosto päätti kirjaston siirtävän uuteen luokitukseen.

Edellä esitetystä voi päätellä, että opettajaneuvostolla ja kirjastotoimikunnalla oli päätäntävalta monissakin asioissa.

Arkistosta löytyi opettajaneuvoston kokouksen esittelylista 25.9.1961, jossa oli kohtana 16: ”*Korkeakoulun kirjaston kirjatilauksen hyväksyminen*”. Itse kyseisen kokouksen pöytäkirjasta tästä ei löytynyt mainintaa. Oliko kyseessä suurehkon sarjan tilaaminen vai käsiteltiinkö kirjastonhoitajan hankintaehdotuksia opettajaneuvostossa – sitä emme enää tiedä. Kuitenkin on myös otettava huomioon kirjastotoimikunnan voimakas tuki kirjastolle.

Varsinainen kirjastotoimikunta perustettiin vuonna 1965, jolloin puheenjohtajaksi tuli kauppaopikeuden professori Aimo O. Aaltonen. Sihteerinä toimi kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta. Kaksi muuta jäsentä edustivat lehtoreita, lehtorit May Reinikainen ja Risto Tuominen. Vuonna 1969 toimikuntaan tuli ylioppilaskunnan toivomuksesta myös opiskelijajäsen. Kirjastotoimikunnan ensimmäinen opiskelijajäsen oli kauppat.yo Tapio Reponen.

Keväällä 1972 opettajaneuvoston työvaliokunta oli käsitellyt kokouksessaan ylioppilaskunnan esityksestä opiskelijoiden edustajien lukumäärän lisäämistä Turun Kaupparkeakoulun opettajaneuvostossa sekä korkeakoulun toimi- ja valiokunnissa. Myös kirjastotoimikunnan opiskelijaedustajan määrän lisääminen oli esillä. Nyt myös kirjaston henkilökunta heräsi. Opettajaneuvostolle osoitetussa kirjelmässä henkilökunta, allekirjoittajina kirjastonhoitaja Salorannan lisäksi koko henkilökunta, esitti, että tasapuolisuuden vuoksi kirjastotoimikunnassa tulisi olla myös kirjaston äänivaltainen edustaja.

Opettajaneuvoston kokouksessa 4.10.1972 valittiinkin kirjastotoimikuntaan kirjastoamanuenssi Marjatta Jokinen henkilökunnan edustajana. Ylioppilaskuntien politisoitumisen myötä ylioppilaskunta valitsi toisen edustajan edustamaan oikeistoa, toisen vasemmistoa.

Keväällä 1975 kirjastotoimikunta täydentyi vielä assistenttien edustajalla, taloussosiologian assistentti Riitta Rikkosella. Vuodesta 1975 johtokuntaan kuuluivat professorien edustaja, muun opetushenkilökunnan edustaja, kirjaston henkilökunnan edustaja, kaksi ylioppilaskunnan edustajaa sekä kirjastonhoitaja ilman äänivaltaa.

Kirjastotoimikunta muuttui Turun kaupparkeakoulun valtiollistamisen yhteydessä 1.4.1977 kirjaston johtokunnaksi. Seuraavan vuoden alussa määrättiin kirjaston johtokunnan esittelijöiksi ja sihteereiksi kirjastonhoitajat Sirkka Saloranta ja Marjatta Jokinen

Professori Aaltosen pyydettyä eroa puheenjohtajuudesta keväällä 1981 hänen tilalleen valittiin syksyllä 1981 assistentti Tuula Vilja. Hän toimi puheenjohtajana vuoteen 1989 saakka. Vuodesta 1990 puheenjohtajana toimi apulaisprofessori Timo Toivonen vuoteen 1993, professori Kari Lukka vuodesta 1993 vuoteen 1995. Apulaisprofessori Iris Aaltio-Marjosola jatkoi vuodesta 1996 vuoteen 1997 ja ma. professori Martti Vihanto jatkoi johtokunnan lopettamiseen asti vuoteen 1998.

Kun kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta jäi kesällä 1984 eläkkeelle, kirjaston johtokuntaan tuli uusi kirjastonhoitaja Pentti Rautiainen.

Vuonna 1998 Turun kaupparkeakoulussa lakkautettiin erillislaitosten johtokuntia, joten kirjaston johtokunnan viimeinen kokous oli 2.6.1998. Sen yhteydessä keskusteltiin kirjaston ja ainelaitosten yhteydenpidon vaihtoehdoista ja päätettiin perustaa kirjaston epävirallinen neuvottelukunta, joka kokoontuisi

tarvittaessa. Tämä neuvottelukunta kokoontuikin Pentti Rautiaisen aikana ainakin ennen tulossopimusneuvotteluja.

Kirjaston johtokunta, aikaisemmin kirjastotoimikunta toimi siis vuodesta 1964 vuoteen 1998, esitti hallitukselle ehdotukset kirjaston aukioloajoista, kirjaston määrärahanjaosta ja laati suuntaviivoja kirjaston kehittämiseksi ja toimi välittäjänä kirjaston ja kauppa- ja korkeakoulun hallituksen välissä.

2.3 Virat ja työvoima

Jo ensimmäisenä toimintavuotenaan vuonna 1962 Sirkka Saloranta ehdotti lisähenkilökunnan palkkaamista. Kirjastossahan työskenteli hänen lisäksi merkonomi Aili Purhonen, joka oli nimitetty kirjastoapulaiseksi vuonna 1961.

Lukuvuonna 1962-63 kirjasto oli avoinna lukukauden aikana klo 10-19. Iltaisin päivystäjinä oli käytetty opiskelijoita.

Sirkka Saloranta ehdotti 21.9.1962:

Ehdotan, että kirjastoon perustettaisiin 1.9.1963 alkaen kirjastoapulaisen virka. Perusteena tätä uutta virkaa varten esitän seuraavaa: Kirjaston lainaus ja erilaiset palvelusmuodot (mm kaukolainaus) ovat lisääntyneet kuluneen vuoden aikana ja oppilasmäärän kasvaessa ne tulevat jatkuvasti lisääntymään. Kirjaston sisäinen työskentely vaatisi myös enemmän työvoimaa, jotta suunnitellut uudistukset luetteloinnissa ja aineenmukaisen kortiston kehittämisessä voitaisiin saattaa alulle ja toteuttaa. Sen jälkeen, kun korkeakoulun lisärakennussuunnitelma on saatettu loppuun, tulee uuden kirjaston hoitaminen nykyisellä työvoimalla mahdottomaksi. Jotta siirtyminen tähän uuteen laajennettuun kirjastoon ja sen hoitaminen tulisi varmistetuksi, ehdotan, että kirjastoon perustettaisiin kirjastoapulaisen virka 1.9.1963 alkaen.

Kirjastonhoitaja Saloranta toivoi saavansa kirjastokoulutusta ja kirjastokokemusta omaavan virkailijan avukseen ja tuekseen.

Lokakuussa 1963 kirjastossa aloitti puolipäiväinen kirjastoapulainen. Kirjasto oli tuolloin avoinna vaihtelevasti klo 11-14, klo 11-14 ja 16-19 ja klo 11-19. Iltapäivystäjänä toimi tilapäisesti opiskelijoita ja muutamia assistentteja, jotka oli sijoitettu kirjaston yhteydessä olevaan työhuoneeseen.

2.4 Virkoja lisää

Kirjastossa oli vuoden 1967 alussa vakinaisina kirjastonhoitaja ja kirjastoapulainen, ylimääräisinä yksi kirjastoapulainen ja yksi virastotyöntekijä.

Kirjasto sai kirjastoamanuenssin viran vuonna 1967. Koska haluttiin antaa ekonomille mahdollisuus hakea kirjastoamanuenssin virkaa, pätevyysvaatimuksena oli alempi korkeakoulututkinto kirjastokoulutuksen lisäksi. Kielivaaatimuksena oli suomen ja ruotsin kielen lisäksi kolmen muun kielen taito Turun kauppakorkeakoulun opettajaneuvoston kokouksessa 21.2.1966 hyväksymän kirjaston ohjesäännön mukaan.

Tämä virka oli ainutlaatuinen Suomen tieteellisissä kirjastoissa, koska siihen ei vaadittu ylempää loppututkintoa. Aili Purhosen jäädessä eläkkeelle keväällä 1967 vapautui myös kirjastoapulaisen virka, johon vaadittiin kahden vuoden työskentely tieteellisessä kirjastossa.

Vuoden 1967 lopulla kirjastossa olivat siis vakinaisina kirjastonhoitaja, kirjastoamanuenssi ja kirjastoapulainen sekä ylimääräisenä yksi virastotyöntekijä.

Seuraavana vuonna saatiin toinen kirjastoapulaisen virka. Kirjastoon saatiin myös vaihtelevasti virastotyöntekijöitä (ainakin 1960-luvulla nimike oli ”valtation virastovaratyöntekijä”).

Vuonna 1975 kirjastossa oli kirjastonhoitajan lisäksi kirjastoamanuenssi, kolme kirjastoapulaista ja yksi kanslisti. Uusi kirjastoamanuenssi saatiin vuonna 1981 ja vuonna 1984 vakinaistettiin valtion työllisyysvaroin yksi henkilö, samoin vuonna 1987 saatiin taas vakinaistettua yksi henkilö. Vuonna 1988 kirjaston henkilökunta käsitti jo kymmenen vakinaista virkailijaa. Vuosien mittaan saatiin vaihtelevasti lisäavuksi mm valtionhallinnon harjoittelijoita.

2.5 Aukioloajat

Koko 1970-lukua leimasivat kiihkeät keskustelut muun muassa aukioloajoista ylioppilaskunnan kanssa. Tämä todennäköisesti liittyy ajan ja opiskelijoiden politisoitumiseen. Ylioppilaskunta aktivoitui ”taistelemaan” etujensa puolesta.

Kirjaston aukioloajat lukukausien aikana olivat vuodesta 1965 lähtien klo 10-19, lauantaisin klo 10-13. Aukioloaikaa haluttiin aikaistaa aamuisin kello 9 alkavaksi, mutta henkilökunnan vähyden vuoksi (lainaustoimistossa kaksi virkailijaa ja yksi työllistetty) sitä ei voitu toteuttaa. Tuotiin myös esiin aamupostin käsittelyn tärkeys (aamuposti oli huomattavasti suurempi kuin iltapäivällä kannettu posti). Kirjastossa oli myös muita, aamuisin hoidettavia tehtäviä. Kirjastonhoitaja Saloranta lupasi aukiolon pitenevän, kun saataisiin uusi

virka. Marraskuussa 1968 tulikin uusi kirjastoapulainen kirjastoon ja aukioloaikakin piteni tunnilla aamulla.

Kesäisin kirjasto oli vuosikymmenien ajan sitten avoinna maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 9-15 (alussa klo 10-15) ja tiistaisin ja torstaisin klo 13-19 (alussa klo 13-18). Kesäisin kirjasto oli lauantait suljettuna. Kesäisin kahden päivän ilta-aukiololla haluttiin palvella työssäkäyviä asiakkaita. Pidempää aukioloaikaa ei voinut mitenkään toteuttaa, koska lomien vuoksi töissä saattoi olla vain yksi virkailija.

Syksyllä 1970 yritettiin aukioloaikaa vähentää kolmella tunnilla maanantai-iltana.

Opettajaneuvoston työvaliokunta, puheenjohtajanaan rehtori Veikko Halme kirjoittaa opettajaneuvostolle kirjelmässään:

Kirjaston aukioloaikojen lisäämisen tarpeesta ovat kaikki yksimielisiä. Tältä osin työvaliokunta ehdottaa, että opettajaneuvosto antaa kirjastotoimikunnan tehtäväksi valmistella ehdotus, miten nykyisen henkilökunnan työajan uudelleen organisoinnilla ja mahdollisesti palkkavallalla opiskelijatyövoimalla voidaan kirjaston aukioloaikaa lisätä.

Henkilökunta suhtautui hyvin suurella varauksella ”työajan uudelleen organisointiin”, olihan työaika jo kahdessa vuorossa, klo 9-16 ja klo 12-19. Selvästi ongelmana oli se, etteivät opiskelijat eivätkä opettajat ymmärtäneet kirjastossa tehtävää ns. sisätyötä. Kirjaston palvelu ymmärrettiin ainoastaan aukioloksi. Vaikka kirjastonhoitaja yritti selittää aikakauslehtien käsittelyä, kirjojen tilaamista, kirjojen luettelointia ja luokitusta, korttien kopioimista ja korttistojen käsittelyä, tätä oli vaikea ymmärtää. Kun kirjasto puhui palvelusta ja sen lisäämisestä, ylioppilaskunta ja opettajat puhuivat aukioloajan lisäämisestä. Jopa ehdotus aukioloajasta klo 9-22 tuli esille.

Seuraava vaihe oli maaliskuussa 1971, jolloin kirjastotoimikunta päätti, että kirjasto on auki maanantaista perjantaihin klo 9-21, mikäli opettajaneuvosto myöntää tuntiapulaisen palkkaamiseen rahat 12 tunnille viikossa. Kirjastotoimikunta oli tiukkana: Mikäli rahaa ei löydy, kirjaston aukioloaikoja ei voida nykyisen henkilökunnan puitteissa pidentää.

Kesän aukioloaikoja vaihdeltiin kesästä toiseen. Kirjasto oli suljettu muutamana viikon heinäkuussa siivouksen ja lomien järjestelyjen vuoksi. Kirjastotoimikunta halusi useana vuonna tiedustella ylioppilaskunnan mielipidettä kesän aukioloajoista. Esimerkiksi keväällä 1973 kirjastotoimikunta päätti aukioloajoista ”mikäli ylioppilaskunnan hallitus ei vastusta.”

Kirjastonhoitaja esitti kirjastotoimikunnalle 14. maaliskuuta 1974, että joko kirjaston aukioloaikaa olisi lyhennettävä kolmella tunnilla päivässä tai kirjaston olisi saatava yksi kokopäiväinen virkailija lisää. Työvoimaministeriö oli

ryhtynyt vähentämään virastotyöntekijöitä, joten Turun Kauppakorkeakoulun kirjastolla oli vain neljä vakinaista virkailijaa (kirjastonhoitaja, kirjastoamanuenssi ja kaksi kirjastoapulaista) ja yksi virastotyöntekijä entisen kolmen virastotyöntekijän sijaan. Kirjasto oli edelleen avoinna maanantaista perjantaihin klo 9-21, lauantaisin klo 9-13. Tässä vaiheessa heitettiin ilmaan myös ehdotus kirjaston sulkemisesta vasta kello 22, muistelipa joku kirjastotoimikunnan jäsen nostalgisesti aikoja Helsingissä, jolloin kirjastossa saattoi lukea klo 24 asti.

Kirjastonhoitaja ilmoitti, että

- uutuustiedotteista oli jouduttu luopumaan tammikuussa 1974
- kaukolainojen hoitaminen oli viivästynyt ja osittain loppunut
- kirjallisuuspalvelu opiskelijoille ja tutkijoille oli loppunut
- kirjojen hankinta viivästynyt
- uusien kirjojen käsittely loppunut
- palautettujen kirjojen paikalleen pano viivästynyt
- tilattujen kirjojen karhunta loppunut
- uusien kirjojen korttien kortistoon lisääminen pysähtynyt

Tätä kirjelmää ei käsitelty kirjastotoimikunnassa, kunnes syyskuun 25. päivänä 1974 kirjastotoimikunta toteaa, että ”*henkilökunnan vähyys muodostaa vakavan haitan kirjaston kunnolliselle hoitamiselle.*” Kirjasto oli laskenut lukusalia iltaisin käyttäneiden määrät ja todennut, että kirjaston käyttö oli erittäin vähäistä iltaisin.

Näihin aikoihin talonmies sulki ulko-oven jo kello 18, joten ulko-oveen asennettiin pieni ovikello ja kilpi ”Kirjasto”. Sisälle pyrkivä painoi kelloa, joka hälytti kirjaston lainaustoimistossa keskellä rakennusta. Virkailija kiirehti avaamaan ovea kysyen samalla: ”*Tuletko kirjastoon?*”. Tulijat myönsivät tulevansa kirjastoon valittaen samalla, kuinka oven avaaminen kesti kauan. Näin sisälle päässeet, monesti muut kuin kauppakorkeakoulun opiskelijat, hajaantuivat kuitenkin koulurakennukseen, vain osa tuli asioimaan kirjastoon.

Kirjastotoimikunta päätti, että kirjasto on 1.10.1974 lähtien avoinna klo 9-20 ja lauantaisin klo 9-13. Tämä päätettiin tiedottaa opettajaneuvostolle ja ylioppilaskunnalle. Kirjastotoimikunta ilmoitti päättäneensä vähentää aukioloaika tunnilla alistamatta päätöstä opettajaneuvostolle.

Seuraavana keväänä, huhtikuun 8. päivänä 1975 kirjastotoimikunnan kokouksessa esitettiin kirjastonhoitaja Salorannan ja kirjastoamanuenssi Jokisen kirjelmä Turun Kauppakorkeakoulun kirjaston kehityksen pysähtymisestä. Kirjelmässä todettiin tieteellisten kirjastojen tehtävien laajentuneen ja muuttuneen. Nyt niin opiskelijat kuin tutkijatkin vaativat kirjastolta aktiivisuutta ja uusia palvelumuotoja.

Syksyllä 1975 kirjastotoimikunta päätti sulkea kirjaston iltaisin jo kello 18 ”vaikean henkilökuntatilanteen vuoksi”. Kirjasto ei ollut saanut pyytämäänsä lisähenkilökuntaa. Ylioppilaskunta lähetti kirjastotoimikunnalle ”Kyselyn niistä perusteista, jotka ovat vaikuttaneet kirjaston aukioloaikojen supistamiseen”..

Vastineessa kirjastonhoitaja Saloranta edelleen yritti selvittää tilannetta kertoen, että virastotyöntekijöiden saamisen mahdottomuus on ollut syynä vaikeaan henkilökuntatilanteeseen. Hän toteaa, että ”ainoa mahdollisuus kirjaston käyttäjäkunnan palvelemiseen on rajoittaa aukioloaikoja ja rationalisoiden keskittää koulutetun henkilökunnan hyväksikäyttöä”. Kirjastonhoitaja toteaa myös, että verrattuna muihin vastaavankokoisiin tieteellisiin kirjastoihin ”me olemme ainoa lauantaisin aukioleva kirjasto”.

Samana syksynä marraskuun 12. päivän 1975 kokouksessa kirjastotoimikunta jatkoi keskustelua kirjaston lyhennyksestä aukioloajasta. Tähän kokoukseen saatiin Turun Kauppakorkeakoulun Assistenteilta kirjelmä, joka koski kirjastoa, sen palvelua, henkilökuntaa ja aukioloa. Siinä mainittiin mm.:

Rajoittavien tekijöiden ja varsinkin nyt havaitun henkilöstöpulan vallitessa on aukioloaika aina suhteutettava muihin ”hyvän kirjaston” luoviin osatekijöihin ja pyrittävä kompromissiin, joka johtaa parhaaseen mahdollisuuksien rajoissa olevaan tulokseen. Turun Kauppakorkeakoulun assistenttien mielestä tämä merkitsee sitä, että aukioloajastakin on tingittävä, mikäli muuten sekä opiskelijoille että tutkijoille välttämätön kirjastotyö kärsii.

Assistentit siis korostivat jo vuonna 1975 sekä opiskelijoille että tutkijoille tärkeinä

ajan tasalla olevia kortistoja, mahdollisuuksia kaukolainoihin, lähdeviitteiden saantia l. informaatiopalvelua ja erityyppistä neuvonta- ja palvelutyötä.

Maaliskuussa 1976 Turun Kauppakorkeakoulu lähetti Opetusministeriöön anomuksen, että se saisi palkata kirjastoon iltapäivystäjän 7 kuukauden ajaksi (1.4.-11.6. ja 16.8.-31.12.1976), 15 h/vk á 8,-, yhteensä mk 3 480,-, josta valtionapua 2 610,-. Tämä anomus meni opetusministeriöön opetusministeri PaaVo Väyrykselle, sieltä hyväksynnän kera Valtiovarainministeriön Palkkaosastolle.

Anomuksen mukana oli kirjastonhoitajan kirje 8.3.1976 ja Ylioppilaskunnan edustajiston kannanotto 26.2.1976. Tässä kannanotossa Ylioppilaskunta

korostaa mm työssäkävien opiskelijoiden tarvetta käyttää kirjastoa. Ylioppilaskunta näki myös, että

kirjaston vakinaisen henkilökunnan on saatava hoitaa varsinainen kirjastotoiminta”.

Ylioppilaskunta mainitsee myös, että

kirjastohenkilökuntaa ei säännösten mukaan voida pakottaa tekemään palkatonta ylityötä.

Kirjasto pystyi pitämään kirjastoa auki toukokuussa 1976 ja syyslukukauden 1977 ns. lukusaliuikiolona klo 18-21. Ongelmaksi osoittautui, ettei voinut erottaa lainaustoimintaa ja lukusalin valvontaa toisistaan, ovathan lainattavat kirjat lukusalissa. Iltapäivystäjä sanoo: ”Kirjaa ei saa lainata klo 18:n jälkeen” ja ”En voi ottaa vastaan palautettavaa kirjaa”. Virkailija nimittäin aina antoi kuitenkin palautetusta kirjasta takaisin lainaajalle ja neuvotteli kirjojen varaamisesta. Lainaaajat tulivat myös iltaisin hakemaan ja lainaamaan kirjoja, joista oli tullut saapumisilmoitus.

Kirjasto päätettiin siis pitää avoinna 1.12.1975 lähtien maanantaista perjantaihin klo 9 – 18. Lukuvuoden 1976 lopulla kirjasto oli ylimääräisellä työvoimalla avoinna iltaisin klo 18-21, mutta vuoden 1977 kevätlukukaudesta lähtien lukukausien aikana taas maanantaista perjantaihin klo 9-18.

Tyydytyksellä voidaan kuitenkin todeta, että vaikka ylioppilaskunnan ja kirjaston henkilökunnan välille tuli aukioloajoista aina välillä kiistaa, ylioppilaskunta yritti todella keksiä ratkaisuja ja tukea kirjastoa, kirjasto taas yritti palvella asiakkaita tasapuolisesti ja yritti tosissaan venyä priorisoimalla töitään.

2.6 Hankintamäärärahat

Kun resurssit olivat vähäiset, kirjallisuuden hankinta oli niukkaa, lahjoituksia tarvittiin ja uuden materiaalin hankinta oli tarkkaan harkittua. Kirjoja hankittiin ainoastaan opettajakunnan ehdotusten mukaan. Kirjastonhoitajan tehtävänä oli pitää huoli siitä, etteivät aineet ylittäneet heille myönnettyä määrärahaa. Jokavuotiseksi kiistaksi nousi määrärahojen jako eri aineiden kesken, jonka oppiaineet kokivat myös mahdollisuudeksi verrata oman aineensa merkitystä muihin oppiaineisiin.

Tammikuussa 1963 Sirkka Saloranta tiedusteli opettajaneuvostolta kirjanhankintamäärärahan suuruutta vuodelle 1963. Kyselyn mukaan aiempi jako oli seuraava:

B	Kansantalous	20 %
Ca	Yleinen liiketaloustiede	5 %
Cb	Liiketaloustiede I	20 %
Cc	Liiketaloustiede II	20 %
D	Lainoppi	10 %
E	Maantiede	7,5 %
I	Kielet ja kauppakirjeenvaihto	10 %
H	Matematiikka	5 %
L	Liikeyrityspsykologia	2,5 %

Liiketaloustiede I oli laskentatoimi ja Liiketaloustiede II oli hallinto, organisaatio ja markkinointi.

Arkistoista ei käy ilmi, miten opettajaneuvosto sillä kertaa ratkaisi määrärahaajan. Vuonna 1965 määrärahan jako päätettiin pitää entisellään. Todettiin vain, että kuluvana vuonna käytettävissä oli 1000:- markkaa enemmän edelliseen vuoteen verrattuna.

Vuonna 1966 oli jo markkamääräinen jako eri aineiden kesken. Määräraha oli 23 000 markkaa, joka jakaantui seuraavasti:

Taulukko 1 Määrärahanjako vuonna 1966

	<i>Mk</i>	€(v. 2009)
<i>Aikakauslehdet</i>	6000	8848
<i>Yleisteokset</i>	3000	4424
<i>Kansantaloustiede</i>	2000	2949
<i>Yleinen liiketaloustiede</i>	700	1032
<i>Liiketaloustiede I</i>	1700	2506
<i>Liiketaloustiede II</i>	2500	3686
<i>Tietojenkäsittely</i>	700	1032
<i>Lakitiede</i>	2200	3244
<i>Talousmaantiede</i>	1800	2654
<i>Tavaraoppi</i>	200	294
<i>Talousmatematiikka</i>	600	884
<i>Kielet ja kirjeenvaihto</i>	1000	1474
<i>Yhteiskuntatutkimus ja psykologia</i>	600	864
<i>Yht</i>	23000	33891

Vuonna 1966 viimeinen ASLA-avustus, silloin 130 dollaria (= €617), päätettiin käyttää tietojenkäsittelyä käsittelevään kirjallisuuteen.

Taloussosiologia tuli uutena oppiaineena vuonna 1967 määrärahan jakoon. Koska kirjahankintamäärärahat nousivat vain kymmenisen prosenttia, uusien aineiden määrärahat pysyivät suhteellisen pieninä.

Vuonna 1968 opettajaneuvosto päätti, että kirjastonhoitajan tuli esittää opetusneuvostolle syyskuussa selvitys kirjahankintamäärärahan käytöstä. Täten valvottiin sekä kirjastonhoitoa että opettajakollegoja kirjallisuusmäärärahojen käytöstä.

Kirjastonhoitaja Saloranta ilmoitti vuonna 1969, että kaikki käyttivät määrärahansa täysimääräisesti ja että ylitykset otettiin yleisteoksille varatusta määrärahasta. (Yleisteokset olivat hakuteoksia, sanakirjoja ja tilastoja.)

Vuonna 1971 saatiin vähän enemmän määrärahaa, joten muut kuin yleisteokset, aikakauslehdet ja tavaraoppi saivat noin 43% korotuksen. Tavaraoppi jäi vähitellen pois määrärahoista, yleisteoksia pidettiin vähiten tärkeinä ja aikakauslehtiä pyrittiin vähentämään.

Lokakuussa 1971 ryhtyivät aineiden pääopettajat opettajaneuvoston päätöksen mukaisesti pohtimaan kirjastomäärärahojen uusia jakoperusteita. Professorit Luoma ja Malaska olivat tehneet ehdotuksen, joka hyväksyttiin opettajaneuvostossa 11.11.1971. Sen mukaan jokainen aine saa saman markkamääräisen summan kuin edellisenäkin vuonna. Määrärahan lisäys edelliseen vuoteen verrattuna jaetaan aineille tavoiteprosenttiluvun mukaisesti. Ehdotuksen mukaan kirjastotoimikunta arvioi tavoiteprosenttiluvut pääopettajien kanssa sovittujen perusteiden mukaan. Opettajaneuvosto päätti velvoittaa kokouksessaan 9.2.1972 kirjastotoimikunnan tekemään vuoden 1973 kirjahankintamäärärahojen jakoperusteiden määrittämistä varten uuden tutkimuksen.

Kirjastotoimikunta päätti huhtikuussa 1974 jakaa kielten kirjahankintamäärärahan, joka tähän asti oli ollut yhteinen kaikilla kielillä, erikseen kielille seuraavasti:

Englannin kieli 25 %, ruotsi 25 %, saksa 20 %, suomen, ranskan, venäjän ja espanjan kielet 7,5 % kukin.

2.7 Hankintamäärärahojen jakoperusteita

Syksyllä 1978 alkoi muutaman vuoden kestävä pohdinta ja neuvottelu eri aineiden kirjanhankintamäärärahojen jaosta.

Kirjastotoimikunnan kokouksessa syksyllä 1978 Marjatta Jokinen ehdotti, että kirjanhankintamäärärahasta erotettaisiin kurssikirjamääräraha ainejaosta erilliseksi. Tämä osoittautui järkeväksi, varsinkin kun ainelaitokset eivät olisi antaneet omia määrärahojaan mielellään kurssikirjojen hankintaan.

Syksystä 1978 lähtien kokeiltiin eri jakoperusteita. Eri painoituksin laskettiin gradujen ja projektitutkielmien määrää eri aineissa, tekeillä olevia ja val-

mistuneita töitä. Eri toimikunnissa näitä painotuksia ja prosenttilukuja laskivat aluksi Sirkka Saloranta, Marjatta Jokinen, Raimo Nurmi ja Matti Sillanpää. Turun kauppakorkeakoulun hallitus muutti useaan otteeseen kirjastotoimikunnan jakoperusteita.

Keväällä 1979 toimikunta listasi seikkoja, joita tuli ottaa huomioon jakoperusteita laadittaessa:

- 1 projektit ja gradut
- 2 henkilökunta ja jatko-opiskelijat
- 3 aineen laaja-alaisuus
- 4 tutkimussuoritteet (väitöskirjat, julkaisut, artikkelit)
- 5 Turun kauppakorkeakoulun kirjaston rooli kaupungin kirjastojen joukossa
- 6 kirjaston ulkopuoliset käyttäjät (liikemaailma)
- 7 kirjastoon kohdistuva kirjallisuuden kysynnän paine
- 8 kirjallisuuden vanheneminen
- 9 kirjallisuuden hinta

Syksyllä 1979 toimikunnan ehdotus kirjanhankintamäärärahan jaoksi vuodeksi 1980 oli kirjaston johtokunnassa. Ehdotuksessa oli yhdeksän taulukkoa, joihin oli selityksiä:

- 1 Määrärahan jako aineittain v. 1979.
- 2 Vuoden 1979 lukuihin on lisätty kullekin aineelle 10% lisäys, ns. perusmääräraha.
- 3 Tekeillä olevien projektien ja gradujen keskiarvo
- 4 Tekeillä olevien v. -79 ja -80 projektien ja gradujen sekä laitosten henkilökunnan keskiarvo.
- 5 Henkilökunnasta ei ole laskettu mukaan dosentteja eikä tuntiopettajia.
- 6 Jos määräraha jaettaisiin taulukoiden 3 ja 4 mukaan, lopputulos olisi taulukoiden 5 ja 6 mukainen.
- 7 Jos kirjanhankintamääräraha jaettaisiin aineille ottaen huomioon ainoastaan tekeillä olevien projektitöiden ja gradujen määrät aineittain tai vaihtoehtoisesti laskien mukaan vielä henkilökunnan, aineista laskentatoimi, hallinto, markkinointi, kansantalous ja kauppaoikeus saisivat enemmän kuin taulukko 2 (v. 1979 + 10%) osoittaa, kaikki muut saisivat vähemmän. Koska kaikille on päätetty esittää ns. perusmäärärahaa, päätettiin ehdottaa lisämääräraha jaettavaksi näiden keskinäisessä suhteessa.
- 8 Viiden aineen välisen jaon perustaksi otettiin taulukko 3. eli tekeillä olevien projektien ja gradujen väliset suhteet aineittain. Henkilökunnan määrän mukaanotto laskelmiin toi melkein samankaltaisen tuloksen, joten yksinkertaistuksen vuoksi päätettiin käyttää taulukkoa 3.

- 9 Markkamääräinen jakautuminen viiden aineen kesken lisäjaossa.
10 Lopullinen jakoehdotus aineittain vuodelle 1980.

Hallitus ei hyväksynyt tätä jakoehdotusta, joten seuraavaan hallituksen kokoukseen hallintovirasto teki oman ehdotuksensa. Lopullisessa äänestyksessä oli neljä ehdotusta ja kolme äänestystä. Hallintoviraston tekemä ehdotus lisätynä tietojenkäsittelyopin tasokorotuksella voitti.

Taulukko 2 Kirjaston johtokunnan esitys vuodelle 1979 (yllä) sekä voittanut hallintoviraston esitys vuodelle 1979 (alla).

	<i>Mk</i>	<i>€ (v. 2009)</i>
<i>Yleisteokset</i>	4955	2318
<i>Aikakauslehdet + sidonta</i>	43708	20540
<i>Yht.</i>	48663	22769
<i>Kielet</i>	4017	1879
<i>Kurssikirjat</i>	18614	8709
<i>Laskentatoimi</i>	15030	7032
<i>Hallinto</i>	6810	3186
<i>Markkinointi</i>	12553	5873
<i>Kansantaloustiede</i>	6375	2982
<i>Oikeustiede</i>	5438	2544
<i>Talousmaantiede</i>	4350	2035
<i>Taloussosiologia</i>	3600	1684
<i>Talousmatematiikka</i>	2500	1169
<i>Tilastotiede</i>	2950	1380
<i>Tietojenkäsittely</i>	3000	1403
<i>Yht.</i>	133900	62645
	<i>Mk</i>	<i>€</i>
<i>Yleisteokset</i>	4955	2318
<i>Aikakauslehdet + sidonta</i>	43708	20540
<i>Yht.</i>	48663	22769
<i>Kielet</i>	4017	1879
<i>Kurssikirjat</i>	18614	8709
<i>Laskentatoimi</i>	13433	6285
<i>Hallinto</i>	6424	3005
<i>Markkinointi</i>	13124	6140
<i>Kansantaloustiede</i>	6694	3132
<i>Oikeustiede</i>	5710	2671
<i>Talousmaantiede</i>	4568	2137
<i>Taloussosiologia</i>	3780	1768
<i>Talousmatematiikka</i>	2625	1228
<i>Tilastotiede</i>	3098	1449
<i>Tietojenkäsittely</i>	3150	1473
<i>Yht.</i>	133900	62645

Kun katsotaan kirjaston johtokunnan ehdotusta ja voittanutta ehdotusta, nähdään selvästi, kuinka vähäiset määrärahat olivat. Vaikeutena näinä vuosina oli myös se, että uudet aineet, esimerkiksi taloussosiologia ja tietojenkäsittely eivät olleet päässeet alusta asti jakoon mukaan tasavertaisina.

Vuonna 1980 puitaessa kirjanhankintamäärärahajakoa vuodelle 1981 kirjaston johtokuntaan tuotiin peräti neljä erilaista ehdotusta jakoa varten. Johtokunta päätti esittää hallitukselle jaoksi kirjastonhoitajan esityksen mukaisen jaon.

Kirjaston johtokunnan puheenjohtaja, professori Aimo O. Aaltonen pyysi 10.2.1981 eroa johtokunnan puheenjohtajan tehtävistä. Perusteluissaan professori Aaltonen toi julki, että koska vuosittain kirjaston johtokunta on tehnyt korkeakoulun hallitukselle ehdotuksen kirjastomäärärahojen jaoksi, jota jakoa hallitus ei kuitenkaan yleensä ole hyväksynyt, hän katsoi olevansa sekä velvollinen että oikeutettu eroamaan sanotusta tehtävästä.

Syksyllä 1981 määrärahaa oli saatu vuodeksi 1982 anottua huomattavasti vähemmän kuin kahtena edellisellä vuonna, joten johtokunta päätyi ehdottamaan samaa jakoa kuin edellisessä jaossa – jokainen aine sai saman markkamääräisen korotuksen, 900 mk. Hallitus hyväksyi kirjaston johtokunnan esityksen.

Myös vuodeksi 1983 määräraha oli niin pieni, että suuriin prosenttikorjauksiin ei ryhdytty, vaan aineille annettiin kaikille 500:- markan tasokorotus kaikille. Tälläkin kerralla hallitus hyväksyi kirjaston johtokunnan esityksen.

Vuonna 1978, neljä vuotta tutkinnonuudistuksen jälkeen, havahduttiin siihen, kuinka tutkielmantekijöiden määrän moninkertaistuttua kirjoja riitti yhä huonommin. Ylioppilaskunta toteutti maineikkaan ja runsaasti huomiota saaneen tandempyrämarssin Helsinkiin. Rehtori Reino Kanerva lähetti 10.10.1978 Valtiovarainvaliokunnan sivistysjaostolle kirjelmän koskien Turun kauppakorkeakoulun tulo- ja menoarviota vuodelle 1979. Siinä mm. sanotaan:

Se kohta, mitä korkeakoulu ei voi vaieten sivuuttaa on kirjastomäärärahat, koska tämän määrärahan pienuus vaikuttaa välittömästi opiskeluun vaikeuttaen ja pahimmassa tapauksessa pitkittäen sitä.

Varsinaissuomalaiset kansanedustajat olivat keväällä 1978 tehneet kyselyn koskien juuri Turun kauppakorkeakoulun kirjanhankintamäärärahojen vähäisyyttä. Opetusministeriön omien laskelmien mukaan kirjanhankintamäärärahat per opiskelijapaikka olivat vuonna 1978 seuraavat:

Taulukko 3 Hankintamäärärahat / opiskelijajapaikka vuonna 1978

	<i>Mk</i>	€
<i>Turun kauppakorkeakoulu</i>	115	58
<i>Helsingin kauppakorkeakoulu</i>	308	154
<i>Vaasan korkeakoulu</i>	150	80
<i>Svenska handelshögskolan</i>	181	91

Seuraaviksi viideksi vuodeksi saatiinkin sitten 300 000 markan suuruinen määräraha kirjallisuuden hankintaa varten. Turun kauppakorkeakoulun hallitus esitti määrärahan jakamista viidelle vuodelle, joten vuotta kohden saatiin lisää 60 000 markkaa.

Tämän jälkeen väheni keskustelu kirjallisuudenhankinnan ainekohtaisista määrärahoista. Määrärahoja saatiin runsaammin, kurssikirjat ja aikakauslehdet oli jo aikaisemmin erotettu erilleen aineiden määrärahoista. Aikakauslehtien ja kirjojen hankinnan välinen suhde puhutti kuitenkin. Aikakauslehtien tilaukset piti vahvistaa ja tilata edellisenä syksynä, joten raha oli sidottu etukäteen. Hintojen nousu, valuuttojen muutos ja inflaatio merkitsivät edelleen käytettävissä olevan rahan niukkuutta. Vuoden 1986 jakoehdotuksessa, joka hyväksyttiin kirjaston johtokunnassa, korotusta oli yli 10 % edelliseen vuoteen. Ehdotuksessa todettiin, että ulkomaisten kirjojen hinnannousu oli vain n. 5 %, mutta aikakauslehtien hintojen nousu oli yli 20 %. Nyt ruvettiin tarkastelemaan tilattujen kirjojen ja tilattujen aikakauslehtien suhdetta. Hankintamäärärahojen jaossa tuli selvä suvantovaihe 1980-luvun lopussa: jaettavaa rahaa tuli enemmän - kurssikirjat, aikakauslehdet, yleistekokset ja ainelaitokset saivat rahaa.

2.8 Kokoelmien kasvu

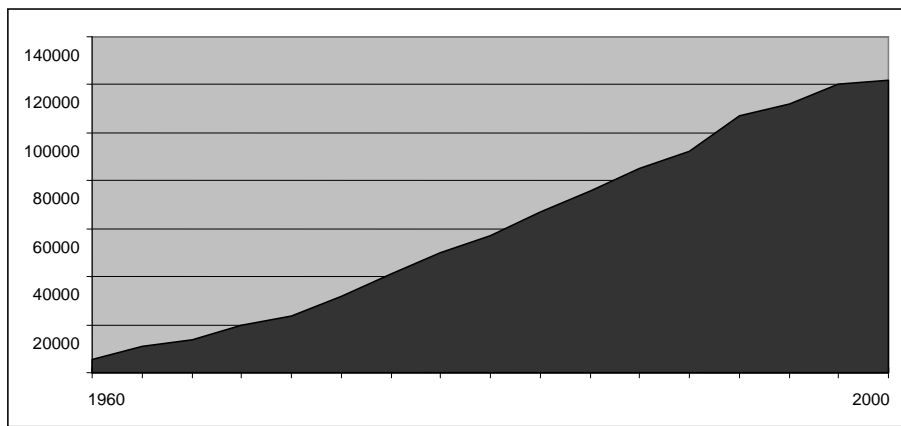
Kun kirjasto siirtyi uuteen kauppakorkeakoulurakennukseen vuonna 1959, kirjaston kokoelmat käsittivät vain n. 4 500 nidettä. Vuosien mittaan kokoelmat lisääntyivät, sekä ostoina että lahjoituksina.

Kokoelmat kasvoivat aluksi tasaisesti muutaman tuhannen vuosivauhtia, kunnes 1990-luvun puolivälissä varastotilojen loputtua ja kokoelmien kasvessa yli sataan tuhanteen ruvettiin lähettämään materiaalia määrätietoisesti Kuopioon perustettuun kaikkien kirjastojen yhteiseen Varastokirjastoon. Tarcoitus oli siirtää vuosittain Varastokirjastoon saman verran materiaalia kuin uutta materiaalia hankittiin.

Monet suuret yritykset lopettivat vuosituhatlupien loppua lähestyttäessä oman tietopalvelunsa ja hävittivät osittain tai kokonaan kirjastonsa. Turun kauppa-
korkeakoulun kirjasto sai mm. Huhtamäen, Raision Tehtaiden ja Sampo-Yhti-
öiden kirjastoista suuren määrän uutta ja käyttökelpoista kirjallisuutta.

Painetun materiaalin lisäksi 1999 lähtien kirjastossa lisääntyi elektroninen
aineisto. Ensi alkuun saatiin neljän eri välittäjän materiaali, etupäässä FinEli-
bin (Kansallinen elektroninen kirjasto) kautta.

Kuva 8 Kokoelmien kasvu vuodesta 1960 vuoteen 2000

2.8.1 Uusi luokitus

Sirkka Saloranta esitti ”Ajatuksia kirjastomme luetteloinnin uudistamisesta”
syyskuussa 1964. Tämä kirjelmä todennäköisesti esitettiin kirjastotoimikun-
nalle. Tässä kirjelmässä esitettiin kaksi eri vaihtoehtoa kirjaston luokitukseksi:
Täydennetään ns. Neuvosen luokitusta tai sitten otetaan käyttöön kokonaan
uusi järjestelmä.

Ensimmäinen vaihtoehto, Neuvosen luokituksen laajentaminen, joka pe-
rustui aakkosiin, olisi edellyttänyt laajojen kirjainluokkien jakamista pienem-
piin ryhmiin, uusien pääryhmien käyttöönottamista, lisää ns. viittauskortteja ja
ns. ”iskusanakortistoa” sekä uutta, standardin mukaista korttikokoa ja korttis-
toa.

Uusi järjestelmä eli UDK – yleinen kymmenluokitus, joka on tieteellinen
muunnos yleisten kirjastojen Dewey-luokituksesta oli toinen vaihtoehto. Se
olisi edellyttänyt Salorannan mielestä asiantuntija-apua, se ei olisi ollut aivan
kauppakorkeakoulun opetusaloihin soveltuva, nykyisestä hyllyluokituksesta
olisi ollut luovuttava, se olisi myös vaatinut uutta korttikokoa ja uutta korttis-
toa.

Helsingin Kauppar korkeakoulun kirjasto oli siirtynyt UDK-luokitukseen vuonna 1952.

Kirjastonhoitaja päätyi ehdottamaan vanhan luokituksen säilyttämistä, sen kehittämistä ja standardikorttikokoon siirtymistä.

Tässä kirjelmässä olevista sivuun merkityistä kysymysmerkeistä päätellen kirjastotoimikunta ei nähtävästi oikein ollut tietoinen, mistä oli kysymys. Olettavasti kirjasto ymmärrettiin vain hyllyluokituksen mukaiseksi kirjavarastoksi, jossa oli kortisto kirjaston omaan käyttöön.

Suunnitelma UDK-luokitukseen siirtymisestä jäi kuitenkin kytemään, ja kirjastonhoitaja Saloranta otti sen yhä uudestaan esille kirjastotoimikunnassa.

UDK-järjestelmään siirtymiseen palattiin uudestaan 26.2.1965. Tällöin kirjastotoimikunta tutustui muiden pohjoismaisten kauppar korkeakoulujen kirjastojen kokemuksiin tästä järjestelmästä. Seuraavana syksynä käsiteltiin toimikunnan kokouksessa 13.9.1965 uudelleen UDK-järjestelmään siirtymistä ja siirrettiin sen lähempi tarkastelu seuraavaan kokoukseen. Seuraavana talvena, 14.2.1966, kirjastotoimikunnan kokouksessa käsiteltiin luetteloinnin uudelleenjärjestelyä ja pyydettiin kirjastonhoitajaa selostamaan luettelointia seuraavassa opettajaneuvoston kokouksessa. Luetteloinnilla tarkoitettiin tässä yhteydessä luokittelua.

Syksyllä 1967 kirjastotoimikunta päätti kokouksessaan 25.9.1967 ehdottaa opettajaneuvostolle, että kirjastoon saataisiin laatia kymmenjärjestelmän mukainen lisäkortisto. Samalla kirjastotoimikunta ehdotti, että opettajaneuvosto vahvistaisi lisäkortiston pääluokittelun. Tällä kertaa opettajaneuvosto hyväksyi asian.

Kirjastonhoitaja Saloranta oli aloittanut jo aikaisemmin artikkelikortiston hankkimisen. Suomalaisten taloustieteellisten artikkeleiden kortit saatiin Helsingin Kauppar korkeakoulun kirjastosta ja ruotsalaisten taloustieteellisten artikkeleiden kortit joko ostettiin tai saatiin Tukholman kauppar korkeakoulun kirjastosta. Näissä artikkelikorteissa oli valmiina UDK-luokitus.

Näin vihdoin kirjaston kirjoihin oli saatu UDK-luokitus. Jälkeenpäin askarruttaa, kuinka voimakkaasti opettajaneuvosto ja kirjastotoimikunta puuttuivat kirjastohoidollisiin kysymyksiin. Turun kauppar korkeakoulussa ei ehkä vielä tuolloin tiedostettu, miten tärkeää kirjaston kehittäminen tieteelliseksi kirjastoksi olisi koko korkeakoululle. Opettajakunta ei myöskään mahdollisesti ollut riittävän tietoinen hyllyluokituksen ja kirjan sisällön luokituksen välisistä eroista.

Kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta kertoi, että eräs opettajakuntaan kuuluva oli ehdottanut, että mitään UDK-luokitusta ei tarvittu:

Laitetaan vain kirjat tiiviisti hyllyyn, otetaan maalipensseli ja vedetään sillä hyllykön yläreunasta vinosti alareunaan maaliviiva. Nyt nähdään, onko kirja oikeassa paikassa.

Kirjojen uudelleenluokitus aloitettiin joulukuussa 1967. Kirjastossa päätettiin, että kaikille uusille kirjoille toistaiseksi annetaan vielä vanhan hyllyluokituksen mukaiset paikkamerkit eli signumit, mutta lisäksi UDK:n mukaiset luokitusmerkit. Vanhat kirjat päätettiin käsitellä vuodesta 1960 lähtien. Nämä vanhat kirjat käsittivät noin 20 000 kirjan kokoelman, uusia kirjoja tuli lisäksi vuosittain n 1 500-2 000 kpl.

Syksyllä 1970 oli kaikki kirjat vuodesta 1960 lähtien saatu siirrettyä UDK-kortistoon. Vuoden vaihteessa 1970-71 kirjasto oli suljettuna viikon verran, jolloin kirjat lukusalissa saatiin uuteen, UDK-järjestelmän mukaiseen järjestykseen.

Jo talvella 1970 kirjastonhoitaja teki kirjastotoimikunnan kokouksessa 26.1.1970 selkoa kirjojen kymmenluokittelun edistymisestä.

Ylioppilaskunta aktivoitui nyt kirjaston suhteen. Kirjastotoimikunnan kokouksessa 2.10.1970 vastattiin ylioppilaskunnan opettajaneuvostolle tulleen kyselyyn, jossa huomautettiin:

Kirjaston kirjojen luokitus tulisi tarkistaa ja kirjaston aukioloaikoja lisätä.

Kokouksen pöytäkirjan 7 §:n mukaan opiskelijoille selvitettiin mm:

Opettajaneuvoston päätöksen mukaan on joulukuussa 1967 lähtien suoritettu kirjaston kirjojen uudelleen luokittelua kansainvälisen kymmenluokituksen mukaan. Kaikki vuoden 1960 jälkeen painetut kirjat ja sarjajulkaisut on nyt luokiteltu uudelleen. Näistä kirjoista on laadittu uudet aakkoselliset kortit, ja entinen oppiaineiden mukainen jaotus, 18 ryhmää, on jaettu 240 uuteen kymmenluokitusryhmään, Tästä ryhmitelystä on olemassa erittäin tarkka kortisto hakemistoinen.

Syy siihen, miksi tämä jako ei esiinny lukusalin hyllyillä, on se, että vasta noin viikko sitten on kirjavarastoon saatu asennettua tarvittavat lisähyllyt, joita tarvitaan uuden jaottelun käytännölliseen toteutukseen. Kortisto on kuitenkin koko ajan ollut opiskelijoiden käytössä. Uusista järjestelyistä lukusalissa on viikoittain tiedotettu kirjaston ilmoitustaululla.

2.8.2 Kortistot

Kirjastossa oli iso keltainen kortisto, todennäköisesti 1950-luvulta. Laatikot olivat lukittavia, korttien koko kortistossa ei ollut kirjastostandardien mukainen, vaan neljäsosa A4:sta eli C6. Tässä kortistossa kortit olivat sekä aakkosellisessa järjestyksessä tekijän ja kirjan nimen mukaan että karkean luokituksen mukaisessa järjestyksessä. Tärkein kortisto opiskelijoille oli semi-naaritöiden kortisto, jota opiskelijat selasivat ahkerasti.

Kirjastonhoitaja Saloranta hankki uuden kortistokaapin ja aloitti samalla uuden standardinmukaisen kortiston. Kun Marjatta Jokinen ja Olavi Suominen tulivat kirjastoon töihin vuonna 1967, kirjastossa oli vanhan kortiston lisäksi kaksi uutta kortistoa, joissa oli jo jonkin verran kortteja. Kevääseen 1967 mennessä, jolloin kirjastoapulainen Aili Purhonen siirtyi eläkkeelle, kirjoista oli kirjoitettu kahdet kortit, sekä uuteen että vanhaan kortistoon. Kun syksyllä 1967 kirjasto siirtyi UDK-aikaan, laajenivat uuden kortiston aakkosellinen ja luokitusosa. Samalla, kun uusista kirjoista tehtiin UDK-kortit, kirjastoamanuenssi Marjatta Jokinen ryhtyi käymään läpi vanhempaa materiaalia käyttäen vanhaa kortistoa inventaarikortistona. Hän haki kaikki vuodesta 1960 lähtien ilmestyneet kirjat esille ja luokitteli ne uudelleen. Lainassa olevat kirjat pyydettiin kirjastoon luokitusta varten takaisin. Kirjat siis luettelointiin ja indeksoitiin uudelleen ja kirjoitettiin aivan uudet kortit.

Oli ilahduttavaa, kun voi jollekin asiakkaalle näyttää uutta kortistoa ja kertoa, että ”*tuossa noin ovat kaikki inflaatiota käsittelevät kirjat, jotka on jo ehditty käydä läpi.*” Monesti opettajat hämmästyivät.

Kortistojen päällä oli muovilla päällystetty sininen vihkonen, jossa oli tärkeimmät UDK-luokat. Ajan mittaan tämä nuhraantui, reunat käpristyivät, mutta kovassa käytössä se oli.

Toinen uusi kortisto käsitti artikkelikortit kotimaisista ja ruotsalaisista artikkeleista. Kotimaiset kortit saatiin Helsingin kauppakorkeakoulun kirjastosta, ruotsalaiset olivat Ruotsista Handelshögskolanista ja Tekniska Högskolanista, joten tekniikka ja kuljetus olivat hyvin edustettuina. Tämä kortisto alkoi laajeta kovaa vauhtia, koska korteista tehtiin lisäkortteja – kirjastoamanuenssi kävi kortit läpi, arvioi UDK-luokkia, lisäsi, muutteli ja merkitsi lisäluokat kirjoitettavaksi. Tämä luokitus, korttien kirjoitus ja kortistoon sijoittaminen oli aikaa vievää puuhaa, kortteja kun tuli karkeasti arvioiden tuhansia vuodessa. Yleensä virastotyöntekijät kopioivat kortit, mutta heillä kaikilla ei ollut riittävää konekirjoitustaitoa. Kerran tuli eteen pino kortteja, jotka oli kirjoitettu ylösalaisin, kortin alareunassa olevan reiän viereen.

Vuosien mittaan kortistojen määrä kasvoi, lähes vuosittain oli kirjaston budjettiin merkitty yksi tai kaksi uutta kortistoa. Joka päivä oli kortistojen ympärillä virkailija pujottamassa uusia kortteja kortistoon; näihin aikoihin jo kor-

tistojen ympärillä oli myös opiskelijoita kortistoja tutkimassa. Opiskelijat eivät enää pitäneet kortistoja kirjaston henkilökunnan ihmeellisenä ja salaisena työkaluna, vaan olivat huomanneet sen käyttökelpoiseksi itselleen. Vielä 1970-luvun alussa opiskelijoiden tärkeimmät lähteet olivat olleet lukusalin hyllyjen selailu ja vanhat seminaarityöt ja niiden lähdeluettelot.

Artikkelikortistot, joihin lisättiin myös saksalaisten lehtien sivuilla olleita, UDK-luokitettuja kortteja, kasvoivat liikaa. Marjatta Jokinen ryhtyi välillä jakamaan luokkia pienempiin, kunnes hän teki ratkaisun: tarkoituksenmukaisuus on sääntöjä tärkeämpää. Osastoista tuli kronologisia, uusimmat kortit eteen, vanhempia kortteja takaa pois, aakkostaminen jätettiin pois. Näihin aikoihin lisääntyi kotimaisten aikakauslehtien käyttö lähdemateriaalina, kun artikkelikortiston käytön opetus myös lisääntyi.

Helsingin kaupparokkeakoulun kirjasto siirtyi painettuihin artikkelibibliografioihin, joten artikkelikortistokin menetti merkityksensä, kunnes ne hävitettiin lopullisesti 1990-luvun alussa. Kun atk-luettelointi alkoi, kortistot menettivät vähitellen merkitystään, kunnes osa hävitettiin ja loput siirrettiin syrjään. Lopulta noin 80 % materiaalista oli siirretty atk-tietokantaan.

Näin kortistojen nousu, laajeneminen, käyttö ja merkitys oli tullut tiensä päähän – vanha, keltainen kortisto, josta kaikki alkoi, seisoo merkinä menneestä varastossa, välvaihe eli varsinaiset kortistot ovat hävinneet. Asiakkaat eivät enää tiedä, millaista oli hakea kirjan tietoja kortistoista eikä kirjastovirkailijoiden enää tarvitse seisoa opiskelijoiden tiellä pujottamassa kortteja kortistoihin. Asiakkaat istuvat selaamassa kirjastotietokantaa päätteiden ääressä, joita on jo yhtä paljon kuin kortistoja 1990-luvun alussa.

Kuva 9 Kortistot.

Monet vanhat asiakkaat vuosien ajan haikailivat vanhoja kortistoja: ”Miten voi löytää tietoja kirjoista, kun kortistoja ei enää ole!”

2.8.3 Laitteisto

Lukijan on tänään varmaan vaikeata ymmärtää, kuinka vähän teknisiä apuneuvoja kirjaston henkilökunnalla oli käytössään vielä 1960-luvulla. Työt tehtiin enimmäkseen kynää käyttäen. Joinakin vuosina tarvike määrärahojen ollessa niukimmillaan rahaa ei tuntunut löytyvän edes kynien oston. Vain luettelokorttien kirjoittaminen ja kirjaston kirjeenvaihto tapahtuivat kirjoituskoneita käyttäen. Kirjastoon oli hankittu kolme Adler-merkkistä kirjoituskonetta, joiden lisäksi oli saman tehtaan 1930-luvulla valmistama, tavattoman painava, mutta muuten lähes uudenveroinen kone. Uutuusluettelon monistamista varten oli vahasmonistuskone.

Kirjoituskoneiden vuosihoolto oli kesäisin kirjaston loma-aikoina siten, että koneet olivat huollettuina, kun kirjasto avattiin kesälomien jälkeen. Useana vuonna työ oli huoltoliikkeeltä jäänyt omien kesälomien takia tekemättä ja koneet saatiin takaisin vasta monen hoputuksen jälkeen.

Kirjaston saatua uusia virkoja kirjoituskoneiden tarve lisääntyi, mutta rahaa niiden ostamiseen ei ollut. Eräänä vuonna ostettiin kaksi pientä matkakirjoituskonetta. Pian huomattiin, että ne eivät soveltuneet kunnolla kirjastokorttien kirjoittamiseen eivätkä joidenkin itsejäljentävien lomakkeiden täyttämiseen.

Eräänä elokuisena aamuna siivooja ihmetteli, miksi ikkuna oli ollut koko yön auki ja ikkunalaudalla oli hiekkaa. Varas oli tullut yöllä ikkunasta ja vienyt toisen uusista koneista. Siivooja sulki ikkunan ja pyyhki hiekat ikkunalaudalta, joten varkaasta ei jäänyt jälkeäkään. Ehkä hän oli ns. herrasmiesvaras, koska oli asettanut kirjoituskoneen paikalle työpöydälle punaisen ruusun. Tosin se ei ollut kukkakaupasta ostettu, vaan taitettu viereisen puiston kukkapenkistä.

Kirjasto sai 1970-luvun lopulla telexin, joka oikeastaan oli tarkoitettu koko talon käyttöön. Se helpotti yhteydenottoa muihin kirjastoihin – puhelimen käyttö samaan tarkoitukseen oli kielletty. Suurin osa kaukopalvelusta siirtyikin telexillä hoidettavaksi.

Seuraavan vuosikymmenen lopulla saatiin telefax, joka mahdollisti myös kuvien lähettämisen. Kirjaston telefax-laitekin oli aluksi tarkoitettu koko koulun käyttöön.

2.8.4 Uutuusluettelo

Vuodesta 1961 kirjasto ryhtyi julkaisemaan kirjojen uutuusluettelo. Monistettu, 10-20 -sivuinen luettelo ilmestyi 8-11 kertaa vuodessa. Samoin ilmestyi vuosittain luettelo kirjastoon saapuneista aikakauslehdistä. Uutuusluettelo kirjoitettiin monistusvahaksille ja monistettiin 1960-70-luvun monistuskoneella.

Sitten noin kaksikymmensivuinen luettelo, jota monistettiin pari sataa kappaletta, levitettiin lehtilukusalin pöydälle ja koko henkilökunta juoksi ympäri pöytiä ”plokaten” arkkeja. Tämä luonnollisesti tehtiin aukioloajan ulkopuolella. Tätä uutuusluetteloa myös luettiin – ainakin painovirheet huomattiin ja niistä huomautettiin Oulua myöten.

Uutuusluetteloa lähetettiin oman koulun opettajien lisäksi kirjastoihin ja liikelaitosten tietopalveluihin, lisäksi ainakin aluksi myös kaikille jatko-opiskelijoille.

Kun atk-aika tuli, uutuusluettelosta vähitellen luovuttiin. Kirjaston hämmästykseksi osa opettajakunnasta jäi kaipaamaan uutuusluetteloa, vaikka henkilökunta monesti tarjoutui neuvomaan, miten tietokanta Valpurista helposti saa esille uusimmat hankinnat. Vuodesta 2003 lähtien tietokanta on tuottanut uutuusluettelon.

2.9 Kurssikirjat

Kurssikirjojen määrä oli hyvin vähäinen vielä 1960-luvulla, jolloin kurssikirjat oli sijoitettu lukusaliin, kuitenkin lähelle lainaustoimiston lasiovea, jonka läpi teoriassa niitä voi valvoa. Kurssikirjat siirrettiin lainaustoimiston yhteyteen, kun huomattiin kirjojen katoamista.

2.9.1 Tilanne 1970-luvulla

Jo 1960-luvulla kirjastonhoitaja Saloranta joutui pyytämään ja muistuttamaan opettajakuntaa kirjastotoimikunnan ja opettajaneuvoston kautta siitä, että kurssikirjamuutoksista ilmoitettaisiin myös kirjastoon.

Selvä syy opiskelijoiden tarpeeseen saada kirjastoon pitempi aukioloaika olivat kurssikirjat ja mahdollisuus lukea niitä. Kirjaston kurssikirjoja oli yleensä vain yksi tai kaksi kappaletta kutakin ja ne olivat lainaustoimistossa lainattavissa lukusalilainoina lukusaliin ja yölainoiksi kotiin. Yölainat sai tuntia ennen sulkemisaikaa ja ne piti palauttaa tunnin kuluessa kirjaston avaamisesta.

Syksyllä 1970 pyysi Ylioppilaskunnan Vasenryhmä kirjastotoimikunnalle osoitetussa kirjelmässä, että kurssikirjojen kappalemäärää lisättäisiin.

Helmikuussa 1971 ylioppilaskunta lähetti kirjelmän opettajaneuvostolle, jossa esitettiin kurssikirjalainaamon perustamista Turun Kauppakorkeakoululle komiteanmietintöjen 1970:B9 ja B111 mukaan. Samalla valittaen todettiin, että lukusalien päivittäinen aukioloaika ei ole suositeltu 13 tuntia. Todettiin myös, että kurssikirjojen yölainaus ei ole ihmisarvon mukaista opiskelua.

Maaliskuussa 1971 opiskelijat olivat tiukkana aukioloajoissa, vaikka kirjasto oli avoinna klo 9 – 21. Samaan aikaan kirjasto kuitenkin etsi ratkaisuja kurssikirjaston perustamiseen, kuitenkin todeten, että ”*kurssikirjalainaamon, niin tarpeellinen kuin se onkin, perustamiseen ei tällä hetkellä ole taloudellisia mahdollisuuksia*”.

Seuraavaan kirjastotoimikunnan kokoukseen syyskuun lopulla 1971 kirjasto oli laskenut tenttiaikoina, toukokuussa, elokuun lopulla ja syyskuussa lukusalissa illalla istuvat: klo 20.30 enimmillään lukijoita oli seitsemän, usein 2-3. Klo 19.30 lukijoita saattoi olla 5-17. Virkailijat saivat kuulla opiskelijoilta, että heillä oli tapana mennä iltapäivällä kotiin nukkumaan, laittaa herätyskello soimaan ja tulla sitten klo 20 hakemaan tilaamansa kurssikirja ja lukea sitä yöllä. Iltavirkailija istui lainaustoimistossa melkein tyhjässä kirjastossa odottaen, että kello kahdeksan ja yhdeksän välillä hengästynyt opiskelija ryntäisi hakemaan kirjaansa.

Kurssikirjojen lukumääriä lisättiin koko ajan. Huhtikuussa 1974 kirjastotoimikunta ehdotti, että

jokaisen aineen pääopettajan pitää huolta siitä, että kurssiin kuuluvia oppikirjoja on riittävästä, vähintään kaksi kappaletta kutakin. Niiden lisäksi pääopettaja voi sopia kirjastonhoitajan kanssa lisäkappaleesta, joka tulisi laitokselle pääopettajan käyttöön.

Ongelmana oli, että tenttiin kysymyksiä laativa opettaja halusi kurssikirjan kirjastosta käyttöönsä useiksi päiviksi ennen tenttiä.

Opiskelijat olivat tarkkaavaisia: he odottivat kirjaston lainaustoimistossa, kun kyseinen opettaja palautti kirjat kirjastoon tehtyään tenttikysymykset, ottivat kirjan käyttöönsä, avasivat kirjan varovaisesti – kirjan avautuva aukeama antoi vihjeen – useinkin toimivan – siitä, miltä sivulta kysymykset tulisivat.

Keväällä 1975 ylioppilaskunta lähestyi taas kirjastotoimikuntaa muistiolla kurssikirjalainaamon perustamisesta. Kauppakorkeakoulussa suunniteltiin uutta laitosrakennusta, ja kirjastotoimikunta päättikin ehdottaa opettajaneuvostolle, että uudesta laitosrakennuksesta varattaisiin riittävä tila kurssikirjalainaa varten, Kirjasto veloitettiin ottamaan selvää, miten kurssikirjalainamot muissa kirjastoissa toimivat.

Vuosien 1978-1982 toiminta- ja taloussuunnitelmassa kirjasto toteaa, että olisi myös harkittava mahdollisuutta siirtää kurssikirjojen lainaus muualle.

Tilanne lainaustoimistossa oli kehittynyt sellaiseksi, että aamulla paljon ennen avaamista kirjaston oven taakse muodostui jono opiskelijoita odottamaan pääsyä kirjastoon. Lainaajat ryntäsivät lainaustoimistoon pyytämään haluaansa kirjaa lukusaliin luettavaksi. Nämä ns. lukusalilainat, jotka merkittiin listaan kirjan ja lainaajan nimen mukaan, muodostivat päivittäin 5-6 listaa

(A4). Lukusalilainoja ei voinut varata etukäteen. Päivän aikana tuli myös yölainatiloituksia, samoin 5-6 paperia. Näitä yölainoja saattoi varata kaksi viikkoa etukäteen. Yölainat sai tuntia ennen sulkemisaikaa. Kurssikirjoja oli tässä vaiheessa jo 5-6 kappaletta kutakin. Kaksi virkailijaa lainaustiskin takana yritti pitää listoja ajan tasalla, samoin laskea, onko yölainatiloituksia kirjojen määrän verran. Kaikki muu, neuvonta, materiaalin nouto varastosta, palautettujen kirjojen tarkistus, varattujen kirjojen karhunta, jäi syrjään. Illalla nousi jännitys – kirjasta on viisi varausta, neljä on tullut takaisin lukusalista – missä on yksi kappale?

Lukusalitilat olivat riittämättömät. Lukusalin ja sen parvekkeen lähes sata lukupaikkaa olivat käytössä aamusta iltapäivään, kunnes opiskelijat lähtivät kotiin nukkumaan jaksakseen lukea yön yölainaa. Keväällä 1978 tilannetta yritettiin ratkaista varaamalla opiskelijoille lukupaikkamahdollisuus juhlasalissa. Juhlasalin piti olla omien kirjojen lukupaikkana, mutta päätettiin myös kokeilla kurssikirjojen lainausta juhlasaliin. Tämä lukupaikkakokeilu jäi kokeiluksi – opiskelijat eivät oikein löytäneet juhlasalia lukupaikaksi.

Kuva 10 Näkymä lukusaliin.

2.9.2 Ongelman ratkaisu

Kirjaston johtokunnan kokoukseen (kirjastotoimikunta oli muuttunut kirjaston johtokunnaksi valtiollistamisen yhteydessä, kirjastoamanuenssista oli tullut kirjastonhoitaja) 13.9.1978 kirjastonhoitaja Marjatta Jokinen oli tuonut ehdotuksensa ratkaisuksi kurssikirjaongelmaan, kirjaston aukioloaikaongelmaan ja lukusalipaikkaongelmaan.

Ratkaisuehdotuksen mukaan lukusali- ja yölainat muutetaan viikon lainoiksi. Vuoden 1978 määrärahoista oli jo 25 % käytetty kurssikirjoihin, joten kappalemäärä oli noussut ja nousi koko ajan. Esittelymuistiossa todettiin mm.:

Tällöin kirjaston henkilökuntapula ratkeaisi ainakin toistaiseksi, koska lainausvirkailijoiden työpanos siirtyisi päivä- ja yölainojen kontrolloimisesta normaaliin lainaustoimintaan ja muuhun kirjastotyöhön. Ylioppilaskunnan keräämät kurssikirjat saataisiin välittömästi realistiseen käyttöön.

Koulu saisi oman kurssikirjalainaamon vähin henkilökuntaresurssein. Missään kurssikirjalainaamossa ei ole niin paljon kurssikirjoja, että niitä riittäisi kaikille, vaan kaikkialla on käytössä kirjojen tilausjärjestelmä, joka edellyttää käyttäjiltä opintojen suunnittelua pitkällä tähtäimellä myös kirjojen hankinnassa.”

Kirjaston johtokunta päätti hyväksyä suunnitelman kirjaston kurssikirjojen lainaamisesta viikoksi kokeilumielessä syyslukukauden ajaksi 25.9.1978 alkaen. Asiasta jouduttiin äänestämään ja ylioppilaskunnan edustajista toinen jätti eriaivan mielipiteen.

Uusi kurssikirjojen lainauskäytäntö herätti ylioppilaskunnassa vastustusta. Oli täysin unohdettu, että vuonna 1971 ylioppilaskunta oli ollut sitä mieltä, että ”*kurssikirjojen yölainaus ei ole ihmisarvon mukaista opiskelua*”,

Ylioppilaskunta toimitti heti seuraavaan kokoukseen pyynnön muuttaa kurssikirjojen lainausta koskevaa päätöstä. Ylioppilaskunnan hallitus esitti, että kokeiluajalla lainattaisiin kirjoja ainoastaan kahdeksi vuorokaudeksi kerrallaan viikon sijasta. Ylioppilaskunta oletti tällaisen järjestelyn helpottavan työtä kirjastossa.

Katsauksessaan 11.10.1978 kurssikirjojen viikkolainaukseen Marjatta Jokinen toteaa mm.

Kaiken kaikkiaan tähän saakka kokeilu on osoittautunut yllättävän positiiviseksi. Erikoisen ilahduttavaa on ollut se, että nyt on lainattu kurssikirjoja, joita ei ennen ole kysytty lainaksi ollenkaan, ts. teos on ollut liian laaja, jotta siihen olisi voinut syventyä muutamassa tunnissa.

Näin lyhyen ajan jälkeen on tietysti mahdotonta arvioida vielä kokeilua. Kirjastossa on kuitenkin todettu, että vaikka ns. lukusali- ja yölainat kurssikirjojen kohdalla ovat jääneet pois (n. 50-60 päivittäin), lainaus on silti noussut. Tämä merkitsee sitä, että jo nyt kirjasto on paremmin pystynyt palvelemaan lainaajia, ts. projekti- ja seminaaritöiden

tekijät ovat saaneet enemmän palvelua ja siten saaneet mahdollisuuden lainata enemmän kirjoja.

Täytyy myös ottaa huomioon, että kokeilun tärkeimpiä tarkoituksia on tasata opiskelijoiden lisääntyvää painetta kirjastoa kohtaan ja parantaa palvelua nimenomaan tutkielmien tekijöille ja muille lainaajille ja kirjaston käyttäjille.”

Jokinen toteaa vielä Ylioppilaskunnan tekemästä pyynnöstä muuttaa kurssikirjojen lainausaikaa:

Kirjelmä on päivätty kokeilun kolmantena päivänä, joten ylioppilaskunnan hallituksella ei ole voinut olla kokemuksia eikä tietoja kurssikirjojen viikon lainauksesta.

Kurssikirjojen viikon lainausta siis jatkettiin syyslukukauden loppuun ja sitten kevätkauden loppuun ”sillä varauksella, että jos keksitään parempi vaihtoehto nykyiselle lainauskäytännölle, siirrytään siihen”.

Kirjaston lainaushenkilöstöstä Kimmo Palonen oli kirjaston johtokunnan kuultavana. Hänen mukaansa tilanne parani koko ajan: kokeilu vähensi työpainetta ja ruuhkaa ja tasoitti lainaustoimistossa tehtävää työtä.

Ylioppilaskunnan edustajat kertoivat suunnittelevansa ulkopuolisen tarkkailijan hankkimista suunnittelemaan mahdollisia parannuksia kurssikirjojen lainaukseen. Kirjasto ilmoitti, ettei sillä ole mitään suunnittelua vastaan.

Kuva 11 Kirjaston lainaustoimisto, kurssikirjat hyllyssä takana.

Kirjasto lisäsi koko ajan kurssikirjojen lisäkappaleita, varausten mukaan lähes jokainen sai halutessaan kirjan viikon sisällä lainaksi.

Asia oli sitten esillä kevään viimeisessä kokouksessa 23.5.1979, jolloin piti ratkaista, jatketaanko viikon lainoja vai palataanko vanhaan käytäntöön. Marjatta Jokisen esittely :

Koska kokeilu on osoittautunut hyväksi ja lainaustoiminta sujuu kitkattomasti, ehdotan, että kurssikirjojen lainaus muutetaan pysyvästi viikkolainaukseksi.

Toisessa kohdassa tuodaan esiin vielä seuraavaa:

Kokeilu herätti aluksi ankaraa vastustusta opiskelijoiden taholta, lähinnä pelättiin, että kirjoja ei riitä kaikille. Lisäksi oltiin sitä mieltä, että viikon laina-aika olisi liian pitkä aika yhdelle henkilölle pitää kirjaa hallussaan. - Nyt, kun opiskelijat ovat tottuneet vallitsevaan lainauskäytäntöön, kokeilusta on pelkästään positiivisia kokemuksia: kirjaston työt ovat tasaantuneet, lukusaleihin mahtuu lukijoita, lainaus sujuu kitkattomasti. Lisää kurssikirjoja on hankittu jatkuvasti, joten kurssikirjan saa lainaksi n. 1-2 viikon, yleensä parin päivän odotusajalla, mikä on vähemmän kuin keskimäärin muissa kurssikirjastoissa (suositus on 3-4 viikkoa) – Jos tehdään päätös kurssikirjojen viikon lainauksesta, olemme saaneet sujuvan ja hyvin toimivan kurssikirjalainaamon, jossa mahdollisuus saada kurssikirja kotiin luettavaksi on jopa suurempi kuin muissa kurssikirjalainaamoissa.

Yksimielisesti päätettiin jatkaa kurssikirjojen viikkolainausta.

Ensimmäisen kerran konkreettisesti tuli esille kurssikirjojen lainauksen siirtäminen omiin tiloihinsa, kun tammikuussa 1981 kirjastonhoitaja Saloranta ehdotti väliaikaisen kurssikirjalainaamon perustamista. Valittiin toimikunta tutkimaan mahdollisuuksia saada kurssikirjat irralleen muusta lainauksesta. Toimikuntaan kuuluivat assistentti Tuula Vilja kokoonkutsujana sekä Marjatta Jokinen ja opiskelijoiden edustajana Martti Hedman. Seuraavassa johtokunnan kokouksessa 18.3.1981 keskusteltiin toimikunnan selonteosta. Asia päätettiin jättää pöydälle, mukaan liitettiin myös Marjatta Jokisen eriävä mielipide.

Erillistä kurssikirjalainaamoja suunniteltiin kirjaston varaston takanurkkaan, josta aukesi ovi ns. ylioppilaskunnan käytävään. Suunnitelman mukaan ovi avattaisiin lainaamon aukioloajaksi, jolloin oviaukkoon siirrettäisiin lainauspöytä virkailijaa varten ja lainattavat kirjat olisivat pöydän takana kirjaston liukuhylyissä. Hyllyt työnnettäisiin ääriasentoon, jolloin virkailijalle jäisi muutama metri työskentelytilaa. Lainamon aukioloaikana ei kirjaston henkilökunta siis voisi liikkua varaston hyllyjen välissä eikä hakea sieltä lainattavaksi tilattua materiaalia ja viedä sitä takaisin paikalleen. Ahkerasti käy-

tetty vetoa aiheuttava ulko-ovi olisi ollut muutaman metrin päässä. Asia pantiin toistaiseksi pöydälle.

Kirjastonhoitaja Saloranta visioi yhdessä Turun yliopiston kirjaston kanssa ja hahmotteli ehdotusta myös Turun yliopistojen ja kauppakorkeakoulun yhteiseksi kurssikirjastoksi. Siinä olisi ollut yhteinen rakennus tai huoneistotila kaikkien kolmen yliopiston kurssikirjojen kokoelmia varten, yhteinen henkilökunta ja hankinnat eri kirjastojen koon ja määrärahojen suhteessa. Tenttipäivät olivat eri aikaan eri yliopistoissa, kurssikirjat jopa osittain samoja, joten lisäkappaleiden hankinta olisi ollut mahdollista. Aika ei kuitenkaan ollut kypsä suunnitelmalle.

2.9.3 Kurssikirjat kurssikirjalainaan

Vuoden kuluttua kirjastolle tarjottiin ns. Patriankadun talosta tiloja kurssikirjalainaan. Patriankadun puutalo sijaitsi melkein koulun yhteydessä. Sinne kuljettiin Montun ovia vastapäätä pihan poikki, polkua pitkin omenapuiden ja jasmikepensaiden välistä.

Kurssikirjalainaan avattiin helmikuun ensimmäisenä päivänä 1982.

Koko ajan kurssilainaan toimiessa erillisenä yksikkönä aukioloajat pysyivät samoina, maanantaisin, keskiviikkoisin ja perjantaisin klo 11-15, tiistaisin ja torstaisin klo 14-18.

Päätettiin, että tämä osasto oli nimeltään kurssikirjalainaan eikä kurssikirjasto, koska se toimi ainoastaan lainausasemana, muut kirjastotoiminnot tehtiin pääkirjaston puolella.

Tilat käsittivät kaksi huonetta, ns. odotustilan ja varsinaisen kirjastotilan, johon lainaajilla ei ollut pääsyä. Ennen muuttoa tähän puutalon alakertaan, jonka toisen puolen muodosti konekirjoitusluokka, henkilökunta hankki ikkunoihin kodikkaat puna-vaaleat ikkunaverhot. Kirjahyllyt saatiin käytettyinä jostakin.

Lainaus toimi kuin kioski – lainaaja kertoi kirjan nimen, jolloin virkailija riensi hakemaan kirjan hyllystä. Usein piti arvata puolesta sanasta, mistä kirjasta oli kyse.

Lainausjärjestelmä oli yksinkertainen – kirjan mukana olevaan korttiin, jossa olivat kirjan tunnustiedot, lainaaja merkitsi nimensä ja osoitteensa – kortin virkailija asetti päivittäin aakkosjärjestykseen. Koska kirjojen laina-aika oli vain viikko, lainat pysyivät helposti käsiteltävissä. Lainat, joihin tuli viivästymiskorvaus, olivat helposti nähtävissä.

Lainassa olevista kurssikirjoista saattoi tehdä varauksen. Koska laina-aika oli vain viikko, ei palautetuista, varatuista kirjoista lähetetty ilmoitusta varajalle, vaan ilmoitustaululle tuli päivittäin ilmoitus palautetuista kirjoista, joita

säilytettiin kaksi päivää varattuina. Käytännönläheisillä järjestelyillä virkailijat pyrkivät järkevään kurssikirjojen kiertoon, jonka opiskelijatkin ymmärsivät suunnitellun heidän hyväkseen. Seinällä oli lista kysytyimmistä kirjoista ja varausmäärä kirjojen kohdalla. Ennen atk-lainausta virkailijat pyrkivät näin helpottamaan opiskelijoiden kyselyruuhkaa ennen tenttejä ja helpottamaan lainaajien lukusuunnitelmia. Tämä samalla lisäsi virkailijoiden ja opiskelijoiden välistä yhteistyötä – usein yhdessä pohdittiin tenttikirjojen varaussuunnitelmia. Opiskelijat selvästi havaitsivat virkailijoiden pyrkimyksen opiskelijoiden auttamiseen ja palvelemiseen.

2.9.4 Erillinen kurssikirjasto

Kun puutalo joutui remonttiin vuonna 1987, kurssikirjalainaamolle oli saatava uudet tilat – kurssikirjalainaamo oli jo vakiinnuttanut toimintansa ja osoittautunut erittäin tarpeelliseksi. Nyt ei enää suunniteltu kurssikirjoille kirjavaraston takanurkkaa. Kurssikirjoille rakennettiin uusi tila ns. ”Seiskan aulaan” eli luentosali 7:n edustalla olevaan aulaan. Tätä paikkaa kirjasto oli havitellut jo vuonna 1981. Aulaan rakennettiin samanlainen kaksiosainen tila kuin oli ollut puutalossakin, mutta seinät rakennettiin vain hieman yli puoliväliin. Henkilökunta näki jo silmissään ”opiskelijoita iltamyöhällä kipuamassa seinän yli kurssikirjojen luo”.

Uusi laitosrakennus valmistui vuonna 1988, jolloin kurssikirjastokin sai varsinaiset omat tilat, työhuoneineen kaikkineen. Kurssikirjaston entiset tilat ”Seiskan aulaassa” sai Kielten laitos, joka sai myös seinät kattoon saakka. Nimitys ”Seiskan aula” hävisi, koska Luentosali 7:stä tuli Luentosali 17.

Kun kurssikirjat siirrettiin omaan lainaustoimistoonsa, virkailijat välillä keuhkäsivät ”koottuja selityksiä”, miksi kirjat olivat myöhässä ja sakkoja ei olisi saanut tulla. Muuten tuntui opiskelijoiden ja kirjaston henkilökunnan välille syntyneen luottamuksellinen ja toisiaan kunnioittava suhde. Opiskelijat ja virkailijat syventyivät yhdessä pohtimaan, milloin olisi kannattavinta jättää lainassa olevasta kurssikirjasta varaus.

Henkilökunta oli tiukkana kirjojen palautuksien ja sakkojen suhteen, vaikka selitykset välillä olivat hieman uskomattomia: lainaaja soitti sairaalasta huonokuntoisena, ettei päässyt millään palauttamaan kirjoja ja maksamaan sakkoja – seuraavana päivänä hän tuli iloisena kadulla vastaan. Toinen opiskelija kertoi surullisena isoäitinsä kuolleen, eikä siksi voinut palauttaa kirjoja ja pyysi vapautusta sakoista. Muutaman viikon kuluttua sama isoäiti kuoli uudelleen.

Kerran eräs hajamielinen lainaaja kertoi, ettei millään muistanut tarvitsemansa kirjan nimeä ja pyöritti sormeaan ympäri. Virkailija mielti hetken ja kysyi: ”Olisiko se Oiva Ketosen Se pyörii sittenkin?” Oikea kirja löytyi.

Kerran tuli iloinen saksalainen vaihto-opiskelija kurssikirjastoon ja kertoi valinneensa Turun kauppakorkeakoulun vaihtoyliopistokseen, koska kaveri oli kertonut Turun kauppakorkeakoulusta ja sen kurssikirjastosta ja sen mukavista, saksaa taitavista virkailijoista.

Joskus 1970-luvulla lainaustoimistoon pyrähti hyväntuulinen lainaajapoika, joka pyysi: ”Saanko sen pornokirjan.” Selvisi, että kurssikirja oli Halilan kirja ”Saamisen lakkaamisesta.”

Kurssikirjastoon tuli oma atk-pohjainen lainausjärjestelmä, PrettyLib vuonna 1990. Järjestelmään kuuluva kirja- ja asiakasrekisteri laadittiin kesän aikana, ja järjestelmä saatiin käyttöön syyskuussa 1990.

Kurssikirjasto toimi erillisenä 27.8.2003 saakka, jolloin kirjat taas yhdistettiin varsinaiseen pääkirjastoon ja sen tietokantaan. Nyt kirjat olivat taas lainaustoimiston eli asiakaspalvelun yhteydessä. Laina-aika oli edelleen viikko ja kaksi viikkoa syventävien opintojen kirjoille.

Kurssikirjaston työtä rationalisoitiin ja ruuhkia nopeutettiin rajaamalla puhelimitse tapahtuvat kirjalainojen uusinnat aina tunnin ajaksi ennen avaamista.

Kun kurssikirjasto siirtyi uusiin, avarampiin tiloihin vuonna 1989, siirryttiin avohyllyjärjestelmään.

2.9.5 Sakotuskäytäntö

Opetusministeriöstä oli tullut 3.10.1978 kirjelmä korkeakoulukirjastojen viivästymiskorvauksista. Siinä mainittiin mm. :

Venyvät laina-ajat vähentävät kirjojen välitöntä saatavuutta ja aiheuttavat erityisesti ongelmia opiskelijoiden kurssikirjallisuuden osalta.

Opetusministeriö katsoi, että kysymys tulisi järjestää periaatteessa korkeakoulujen ja lainaajien väliseen yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuen, jolloin lainaaja sitoutuu korvaamaan laina-ajan ylityksestä kirjastolle aiheutuvan haitan. Kirjaston asiakas joko kirjan lainauskuittia allekirjoittaessaan tai kirjastokorttia vastaanottaessaan samalla sitoutuu noudattamaan kirjaston lainausohjeita. Opetusministeriö kehotti korkeakouluja tarpeen mukaan ryhtymään toimiin viivästymiskorvauksen aikaansaamiseksi kirjastoissaan.

Keväällä 23.5.1979 ylioppilaskunta toi kirjaston johtokuntaan ehdotuksen sakkokäytännöstä kurssikirjoille. Sakoista oli neuvoteltu pitkin kevättä 1979, samaan aikaan kerättiin kokemuksia kurssikirjojen viikkolainoista. Ylioppilaskunta oli huolestunut kirjojen hitaasta kierrosta ja palauttamattomista kurssikirjoista. Ehdotus sakkokäytännöstä tuli siis ylioppilaskunnalta ja ehdotus kolmesta markasta kirjaa kohti vuorokaudessa tuli myös siis opiskelijoilta.

Vuonna 1979 maksu tuntui suurelta, varsinkin kun maksu meni myös lauantailta ja sunnuntailta. Tätä perusteltiin sillä, että viikonloppu oli parasta luku-aikaa. Kirjasto vähän pelkäsi sakkojen asettavan opiskelijat eri asemaan: tällä tavalla olisi myös mahdollisuus ”*ostaa laina-aikaa*”. Ylioppilaskunta uskoi kuitenkin keskinäiseen kuriin.

Asia siirrettiin kuitenkin syksyyn, ensimmäiseen kokoukseen 5.9.1979. Kirjastonhoitaja Salorannan esitys sakkokäytännöstä hyväksyttiin. Esittelyssä varoitettiin vielä, että ”*lainaaja, joka ei ole maksanut viivästymiskorvauksiaan, menettää lainausoikeuden siihen saakka kunnes maksut on suoritettu*”.

Heti alusta asti kirjasto neuvotteli aina ylioppilaskunnan kanssa mahdollisista muutoksista ja korvauksen nousuista. Vähitellen sakkoa jouduttiin jonkin verran nostamaan, vuonna 2005 se oli €1/päivä/kirja. Vuosien mittaan välillä on tullut ehdotuksia, että sakkoa ei joutuisi maksamaan, jos kirjasta ei ole varauksia.

Sakko ei noussut korkeaksi, vaan sillä oli katto, mk 30,-, jota vähitellen jouduttiin nostamaan. Ylioppilaskunta toivoi, että saadut tulot voitaisiin käyttää uusien kirjojen ostamiseen, mutta rahat tilitettiin valtiolle. Jos lainaajalla oli monia kirjoja jäänyt palauttamatta, viivästyskorvaus saattoi nousta suureksi. Kirjasto ja lainaaja saattoivat tehdä maksusopimuksen ja suunnitelman takaisinmaksusta.

2.9.6 Kurssikirjaston henkilökunta

Kurssikirjalainaamo toimi aluksi kokonaan virastotyöntekijävoimin, koska kirjastovirkoja ei saatu. Tämä aiheuttikin välillä runsaasti ongelmia – työntekijöitä saatiin vaihtelevasti – kaikki eivät sopeutuneet tarkkaan työhön – toiset eivät kestäneet opiskelijoiden joskus rankkaakin ”suunsoittoa” – joskus taas saatiin puuttua virkailijoiden käytökseen. Monet olivat kuitenkin loistavia työntekijöitä.

Pääkirjastosta siirrettiin Kerttu Riutta valvomaan kurssikirjastoa. Kun lukuisten virastotyöntekijävuosien johdosta kirjastoon saatiin yksi vakinainen virkailija lisää, saatiin kurssikirjastoon toiseksi virkailijaksi Ulla Mannerhovi. Kahden vakinaisen virkailijan lisäksi toinen kirjavaraston työntekijöistä toimi osapäiväisenä apulaisena kurssikirjastossa.

Jotta kurssikirjaston palvelutaso kyettäisiin aina ylläpitämään myös vuosilomien ja muiden mahdollisten poissaolojen aikana, osa pääkirjaston henkilökunnasta koulutettiin PrettyLib-järjestelmän käyttöön.

2.10 Aikakauslehdet

Kauppakorkeakoulun perustamisesta lähtien aikakauslehdillä on ollut tärkeä asema tiedonlähteenä. Sitä korostettiin jopa koulun tutkintovaatimuksissa, joissa opiskelijoita kehoitettiin seuraamaan keskeisiä taloustieteellisiä ajankohtaisjulkaisuja, kotimaisten talouslehtien lisäksi tärkeitä ulkomaisia lehtiä kuten Handelsblattia ja Financial Timesia

2.10.1 Aikakauslehtien käyttö ja merkitys

Koulun päästessä muuttamaan omiin tiloihin kirjastoon saapui 216 aikakauslehteä, joista ulkomaisia oli 116 kpl. Huomattavan suuri osa kotimaisista aikakauslehdistä oli yritysten PR-julkaisuja. Aikakauslehtien ohella kirjastoon saatiin lahjoituksina myös sekä valtakunnallisia että paikallisia sanomalehtiä, jolloin opiskelijat saattoivat seurata kotipaikkakuntiansa tapahtumia.

Uusien oppiaineitten vuoksi lisättiin 1970-luvulla tuntuvasti lehtivalikoimaa. Valtaosa uusista lehdistä oli englanninkielisiä, saksankielisten lehtien käyttö alkoi selvästi vähetä.

Lehtien lukumäärän lisäyksestä aiheutui tilaongelma. Lehtilukusaliin hankittiin vähitellen lisähyllyjä, jotka kieltämättä pilasivat avaran ja harmonisen arkkitehtonisen kokonaisuuden.

Aikakauslehtien hinnat lähtivät devalvaation ym. takia 1970-luvulla jyrkään nousuun, ja kun lehtilaskut vuoden alussa saapuivat, ei uusia hintoja voinut kuin kauhistella. Jos korotus oli poikkeuksellisen suuri, pyydettiin kirja-kaupalta selvitystä. Joskus valitus tuotti tulosta; kirjakauppa lähetti hyvityslaskun. Tavallisempaa kuitenkin oli, että vuoden lopulla tuli lisälaskuja, kun kustantajan laskut olivat saapuneet kirjakauppaan.

Valtaosa ulkomaisista aikakauslehdistä tilattiin kahdesta helsinkiläisestä kirjakaupasta, kotimaisten lehtien tilaukset hoiti paikallinen kirjakauppa. Usein opettajat ja asiakkaat yrittivät ylipuhua kirjastoa säästöjen nimissä tilaamaan lehdet suoraan kustantajilta. Se olisi merkinnyt valtavaa työmäärän lisäystä tilauskirjeiden ja laskujen muodossa. Sen saattoi aavistaa, kun muistelee työmäärää, joka aiheutui muutaman suoraan kustantajalta tilatun lehden uudistamisesta ja laskuista. Tilausten keskittämisestä oli myös se hyöty, että saapumatta jääneistä numeroista tehdyt valitukset saattoi kanavoida vain kolmeen kirjakauppaan.

Julkaisijoiden joukkoon ilmestyi 1980-luvun alussa englantilainen kustantaja, joka lyhyessä ajassa lanseerasi toistakymmentä liiketaloustieteellistä julkaisua voimakkaan mainoskampanjan saattamana. Sivumääriltään kovasti suppeiden lehtien artikkelit olivat alan parhaiden asiantuntijoiden käsialaa.

Ensimmäinen vuosikerta oli aina suhteellisen edullinen, esimerkiksi 200 markkaa, mutta seuraavana vuonna hinta oli noussut lähelle 500 markkaa. Hinta kohosi vuosittain lähes eksponentiaalisesti ja kallein lehti maksoi lopulta yli 30.000 markkaa. Tämän lehden lopettamista opettajakunta pitkään vastusti. Kaikki muut suomalaiset kirjastot olivat lopettaneet lehden tilaamisen jo monta vuotta aikaisemmin. Turun kauppakorkeakoulun kirjastoon alkoikin tulla runsaasti kaukolaina- ja kopiopyyntöjä tämän lehden artikkeleista. Englantilaiskustantajan lehdet olivat ilmeisesti liian kalliita myös ruotsalaisille ja tanskalaisille kirjastoille, koskapa myös muista Pohjoismaista alkoi tulla runsaasti kaukolainapyyntöjä. Kirjastossa muistetaan opiskelija, joka halusi lainata viikonlopuksi vuosikerran jostakin näistä kalliista lehdistä. Oli paikallaan pyytää opiskelijaa pitämään hyvää huolta lainaamastaan vuosikerrasta, olihan sen hinta 14.500 markkaa.

Koska aikakauslehdet tilattiin jatkotilauksena, kirjasto ei pystynyt ennakkoimaan suuria hinnannousuja. Lehtitilaukset uudistettiin aina elokuussa, mutta laskut tulivat seuraavan vuoden helmikuussa. Lehtimäärärahan riittämättömyyden vuoksi kirjasto joutui usein lopettamaan monien lehtien tilaukset. Kun kirjastolla ei ollut oikeutta lopettaa itse lehtitilauksia, pyydettiin silloin opettajilta ehdotuksia lopetettavista aikakauslehdistä. Kirjasto oli joskus eri mieltä, kun lopetettavaksi oli ehdotettu jotakin opiskelijoiden ahkerasti käyttämää lehteä.

Rahatilanteen ollessa tiukimmillaan lopetettiin jopa Financial Timesin tilaaminen, kun huomattiin, ettei kukaan asiakas sitä enää lukenut.

2.10.2 Sidonnat

Kuten muissakin kirjastoissa myös Turun kauppakorkeakoulun kirjastossa opiskelijoiden eniten käyttämät tieteelliset aikakauslehdet sidottiin kirjoiksi ja sijoitettiin lukusaliin, josta niille oli varattu kymmenen hyllyä.

Opiskelijat alkoivat käyttää 1970-luvun alusta lähtien yhä enemmän aikakauslehtiartikkeleita tutkielmien teossa – artikkelikortisto löi itsensä läpi. Jotta varastotilausten määrä ei kasvaisi kohtuuttoman suureksi, päätettiin lukusaliin sijoitettavien sidottujen lehtien määrää lisätä. Lainaustoimiston henkilökunta oli ahtaalla kurssikirjojen päivälainojen ja varastosta haettavien tilausten välissä. Kun lukusalista lehdille ei voinut saada lisää hyllytilaa, sidotut vuosikerrat päätettiin siirtää lukusalin parvekkeelle. Kun saksankielisten lehtien käyttö samaan aikaan oli nopeasti vähentynyt, ne voitiin siirtää sitomattomina varastoon ja sitoa enemmän englanninkielisiä lehtiä, joita kirjastoon tilattiin vuosi vuodelta enemmän. Vielä 1960-luvulla oli tapana sitoa suomenkieliset lehdet vihreään kluuttiin, muunkieliset punaiseen kluuttiin.

Sidottujen lehtien sijoittaminen lukusalin parvekkeelle oli onnistunut ratkaisu. Lopulta sidotut vuosikerrat täyttivät parvekkeen koko hyllytilan.

Joka vuosi toistui sama ilmiö: sitomoon lähetettäviä vuosikertoja oli vaikea saada kokoon. Vuoden varrella oli yksittäisiä numeroita kadonnut, jäänyt palauttamatta laitoksilta tai yölainasta. Turussa oli siihen aikaan useita kirjansitomotoita, jotka kaikki olivat ylityöllistettyjä. Siksi sidonta-ajat venähtivät hyvin pitkiksi, pahimmillaan kahdeksi vuodeksi. Joskus sidonta-aika oli niin pitkä, että lehtien sisältö saattoi menettää tuoreutensa ja käyttökelpoisuutensa sitomomatkallaan. Sitomoille Turun Kauppar korkeakoulun kirjasto oli pienasiakas, siksi ne keskittyivät palvelemaan suuriasiakkaitaan, paikkakunnan yliopistojen kirjastoja. Vuodesta toiseen sovittiin päivämäärät, jolloin sidontalähetysten tuli olla valmis, mutta hyvin usein aikataulu ei pitänyt. Kerran kokeiltiin kaukana Turun ulkopuolella olevaa sitomoa. Suuri sitomolähetys palautui tasan kuukauden kuluttua, kuten oli sovittu. Seuraavana vuonna emme kuitenkaan käyttäneet sitä sitomoa enää. Heidän käyttämänsä sidos ei kestänyt kovaa käyttöä, ja jo puolen vuoden kuluttua kannet olivat rikkoutuneet ja sivut irrallaan.

Kun kopiokoneet tulivat käyttöön, mikään sidos ei enää kestänyt jatkuvaa, usein kovakouraista käsittelyä. Kirjastoon sijoitettu kopiokone oli ylioppilaskunnan vuokraama, kaikki tulot menivät ylioppilaskunnalle; kirjastolle jäi kopiokoneen hoito ja kolikoiden vaihto. Kopiokoneet helpottivat suuresti opiskelijoiden työtä, mutta ne aiheuttivat kirjastolle myös harmia. Kopion itsepalveluhinta oli muutaman vuoden ajan 20 penniä, mutta eräänä vuonna ylioppilaskunta päätti korottaa kopion hinnan 40 penniin. Siitä oli seurauksena, että kirjastosta katosi ennätysmäärä lehtien irtonumeroita seuraavan vuoden aikana. Opiskelijat kokivat kopion hinnan liian korkeaksi. Kalliiksi kirjastolle tuli myös asiakas, joka kenties juuri kopiohintojen kallistumisen vuoksi vei hyllystä kymmenen Liiketaloudellisen aikakauslehden sidottua vuosikertaa.

Myös sidonnan hinnat nousivat nopeasti. Joissakin tapauksissa tuli halvemmaksi ostaa kustantajalta valmiiksi sidottu vuosikerta kuin sitoa kirjastossa olevat loppuunluetun näköiset numerot.

Vielä 1960-luvun lopulla sidottiin lehtien lisäksi myös huonoon kuntoon menneitä kirjoja. Muutaman vuoden kuluttua jouduttiin määrärahan niukkuuden takia keskittymään vain lehtien sitomiseen. Sidonnan hinta oli noussut niin paljon, että rikkoutuneen kirjan tilalle oli uuden kappaleen osto kirjakaupasta nopeampi ja halvempi tapa korjata tilanne, sikäli kuin uusi kappale oli kirjakaupasta vielä saatavana.

2.10.3 Lehtikierto

Opettajat olivat toistuvasti pyytäneet aikakauslehtikiertoa, jota kirjasto ei voinut vielä toteuttaa. Eri tilaisuuksissa ja kirjelmissä yritettiin selvittää, miten paljon lehtikierto sitoisi henkilökunnan työtä ja työaika: lehtikierto ei toimisi, ellei se ollut kokonaan tai osittain valvottua. Opettajakunnalle yritettiin selvittää, mitä valvottu lehtikierto tarkoitti. Myös yritettiin korostaa sitä, että opettajakunnan työtilat olivat ns. opettajien käytävissä noin kymmenen metrin päässä lehtilukusalista.

Kirjastoon oli tilattu norjalainen LISBET, (Løpende Innholdsfortegnelser i bedreftsøkonomiske tidsskrift) joka sisälsi kysytyimpien, pohjoismaisiin kauppakorkeakoulujen kirjastoihin tulevien liiketaloustieteellisten lehtien uusia sisällysluetteloita. LISBET osoittautuikin suosituksi, lehteä tilattiin vielä toinen kappale. Nämä kiersivät opettaja- ja tutkijakunnassa. LISBETissä oli suurin osa Turun kauppakorkeakoulun kirjastoon tulevien lehtien sisällysluetteloiden kopioita, joten lukija näki vähällä vaivalla, kannattiko tulla kirjastoon lukemaan lehteä. Turun kauppakorkeakoulun kirjasto oli mukana suunnittelemassa LISBETIIN otettavien lehtien luettelo. LISBETiin oltiin tyytyväisiä, ja se korvasikin pitkäksi aikaa pyydetyn lehtikierron.

Jo vuonna 1975 Turun Kauppakorkeakoulun Assistentit olivat kannanotossaan kirjaston aukioloajoista todenneet:

Tutkijat ovat tyydytyksellä tervehtineet kirjaston uusien palvelumuotojen kehittymistä, kuten informaatiopalvelun laajenemista ja Lisbet-julkaisun kiertojärjestelyä.

Tutkijat saivat lisätiloja Hämeenkatu 2:sta ja Hämeenkatu 6:sta, joten lehtikierto tuli tarpeellisemmaksi ja oikeutetummaksi.

Helmikuun alussa 1982 aloitettiin lehtikierto. Sen suunnitteli ja toteutti kirjastoamanuenssi Marjatta Suokari.:

- Lehtikierrolle laadittiin melko tiukat, joidenkin mielestä liian tiukat, säännöt. - - Jokainen sai valita viisi lehteä kirjaston aikakauslehtiluettelosta. Kaikkiaan 90 lehteä tuli mukaan kiertoon.- -

Aluksi lehtikierron hoitaminen oli manuaalista, lehden korttiin merkittiin lehden lähtöpäivä ja saapumispäivä, erikseen oli lehtikierron luettelo. Kierto ei ollut valvottua, ts. lehti ei palannut lukijalta takaisin kirjastoon ennen kuin se oli kiertänyt kaikki lukijat. Tämä toisaalta nopeutti kiertoa, toisaalta nyt helpommin jäi lehtiä palaamatta kirjastoon. Joskus lehtiä palautettiin kirjastoon vasta vuosien perästä, vaikka kirjasto yritti pitää järjestystä yllä.

Lehtien saapumisvalvonta ja lehtikierto helpottui huomattavasti, kun syksyllä 1989 saatiin kirjastoa varten erikseen räätälöity atk-järjestelmä, jossa lehtien saapumisvalvonnan lisäksi oli myös lehtikierto. Vähitellen tämä hyvin toimiva järjestelmä tuli pakostakin vanhaksi ja kirjasto siirtyi vuonna 1998 PrettyLibin järjestelmään myös aikakauslehtien saapumisvalvonnan ja lehtikierron osalta.

Alkuaikojen tiukasta kontrollista – vain viisi lehteä kiertoon – oli ajan mitaan luovuttu, joten muutaman tutkijan pöydälle helposti kertyi aikamoinen pino lukemattomia lehtiä. Kierron järjestyksestä valitettiin aika ajoin – eri henkilöiden ja laitosten välinen hajasijoitus tuotti ongelmia. Virkavapauksien ja sairauslomien aiheuttamat katkot hidastivat kiertoa.

Elektronisten lehtien tulo vähensi lehtikiertoa, vaikka monet opettajista ja tutkijoista halusivat ja haluavat edelleen lehden pöydälleen.

Voyager-järjestelmään siirryttäessä luovuttiin PrettyLibistä ja otettiin Voyagerin saapumisvalvonta ja lehtikierto käyttöön.

2.11 Lainaustoiminta

Kauppaopiston ajalta lainaustoiminnasta ei ole paljon tietoa. Kirjasto toimi etupäässä käsikirjastona. Turun kauppaopiston historiikissa vain mainitaan kauppaopiston kirjasto. Todetaan, että kirjaston käyttö oli vähäistä ja lainamäärät vaatimattomia.

Kun Kaupparakorkeakoulu muutti omaan rakennukseen, lainaus laajeni. Opiskelijat tekivät seminaaritöitä ja osa opiskelijoista jatkoi gradun teolla, joten kirjaston käyttö laajeni. Alusta asti pidettiin tieteellisten aikakauslehtien tilaamista ja käyttöä tärkeänä.

2.11.1 Kotilainaus

Kirjojen laina-aika oli yksi kuukausi, aikakauslehtien yksi yö. Opettajakunnan laina-aika oli neljä kuukautta. Selityksenä oli se, että opettaja tarvitsi kirjaa itselleen lähes koko lukukauden ajaksi. Kun muut yliopistojen kirjastot siirtyivät kuukauden lainoihin myös henkilökunnalle, tämä ei vielä toiminut Turun kaupparakorkeakoulussa. Ymmärrettävää tietysti oli, että tätä etuoikeutta käyttivät hyväkseen myös muutamaksi kuukaudeksi laitoksille pestatut harjoittelijat. Tämä vaikeutti suuresti lainausten valvontaa.

Varhaisin maininta lainausluvuista on vuodelta 1957, jolloin lainauksia oli vuoden aikana 583 kappaletta. Kymmenen vuoden kuluttua, lukuvuonna 1966-67 lainoja oli 14 993, kunnes se seuraavana vuonna ylitti 20 000 ja seuraavana

vuonna palasi taas runsaaseen 14 000 lainaan. Tähän yhden vuoden hyppäykseen oli syynä syksyllä 1967 aloitettu uusi luokitus, jolloin pyydettiin palautamaan lainassa olevia kirjoja uutta luokitusta varten. Näistä sitten suuri osa lainattiin uudestaan.

Lukusalikäyntejä ei enää vuonna 1975-76 laskettu, koska käyntikirjamerkinnät olivat vähentyneet, vaikka lukusalit olivat melkein aina täynnä. Kuulivatpa virkailijat kuitenkin, kuinka eräs tutor kehotti uusia opiskelijoita kerran päivässä kirjoittamaan nimensä käyntikirjaan, ”*koska valtion määrärahat kaupakorkeakoululle määräytyvät sen mukaan*”.

Lainausjärjestelmänä oli tieteellisissä kirjastoissa käytössä ollut kaksiosainen kuittilainaus, jossa toinen kuitti oli kirjan pääsanan mukaan aakkosellisessa järjestyksessä ja toinen lainaajan mukaisessa järjestyksessä. Itsejäljentävät lainakuitit tulivat 1960-luvun lopussa, siihen saakka leikattiin hiilipape-reita sopiviin paloihin lainakuittien väliin.

Lainattavat kirjat olivat lukusalissa avohyllyillä, osa kirjoista oli suljetussa varastossa, josta virkailija lähti hakemaan haluttua kirjaa tai aikakauslehteä. Kurssikirjat olivat lukusalin hyllyillä, tosin lähellä virkailijoiden lasiovea, jonka läpi virkailijan piti vartioda kirjoja. Kurssikirjoja oli yleensä vain yksi kappale kutakin.

Kurssikirjat siirrettiin lainaustoimiston puolelle, ”virkailijoiden selän taakse” 1960-luvun lopussa. Oli huomattu, että kurssikirjoja katosi lukusalin puolelta. Nyt päivystysvirkailija piti listaa lukusaliin viedyistä, ns. lukusalilainoista. Toinen lista (myöhemmin monta pitkää listaa) oli yölainavarauksia varten.

Marjatta Jokinen muistelee, että tullessaan syksyllä 1967 kirjastoon töihin lainaus oli vähäistä ja lainassa olevista teoksista tehtiin harvakseltaan varauksia. Varauksista oli muistutus pöytäkalenterissa sen päivän kohdalla, jolloin tulisi lähettää karhuamisilmoitus myöhästyneestä ja varatusta kirjasta.

Lainausmäärät kasvoivat vakaasti ja lainauskuititkin saatiin itsejäljentäviksi. Lainauskuitin täyttäminen usein tuotti lainaajalle vaikeuksia, koska siinä kysyttiin paikkamerkkiä eli signumia ja sarjajulkaisujen ollessa kyseessä sarjan tarkkaa nimeä ja numeroa. Hankintanumerokin oli tärkeä kuitissa erottamaan teoksen eri kappaleet toisistaan. Kun kirja palautettiin, piti pitää huolta, että lainaaja sai toisen puolen kuitista takaisin kuittauksena palautuksesta. Koska sarjajulkaisut, jotka olivat erittäin tärkeitä uuden tiedon lähteitä, olivat kirjavarastossa, oli tärkeitä saada varastotilauksiin tarkat tiedot sarjan nimestä ja numerosta. Siksi Marjatta Jokinen ottikin tiedonhakukoulutukseensa kolmaskurssilaisten seminaariryhmille käynnit kirjavarastossa, ”katakombeissa”, joissa hän näytti sadat hyllymetrit sarjajulkaisuja, joissa esimerkiksi kohdassa 05 Hel saattoi olla satoja Helsingin eri yliopistojen eri laitosten sarjoja ma-peissa.

Varastossa oli opiskelijoiden mielestä hauska käydä, muutaman vuoden kulluttua useimmat muistivat kirjastosta vain käynnin alhaalla varaston sokkeiloissa.

Ensimmäisestä kirjoihin merkitystä lainausmäärästä, 583 lainaa vuonna 1957, lainaus nousi tasaisesti. Uuteen rakennukseen siirryttyä vuonna 1959 lainaus oli jo yli 1 500 lainaa. Uuteen luokitusjärjestelmään siirryttäessä vuonna 1967 ja lainassa olevien kirjojen palauduttua väliaikaisesti kirjastoon ja uudelleen lainaukseen määrä väliaikaisesti kohosi 20 000 ja vakiintui sitten vuosikymmeneksi 13 000 ja 20 000 välille. Vuonna 1988 lainausten määrä ylitti jo 60 000.

Atk-lainaus saatiin kesällä 1994, se helpottikin kovasti lainausrutiineja. Samana vuonna lainaus nousi ensimmäisen kerran yli 100 000:n.

2.11.2 Kaukopalvelu

Kaukolainauksen tarve ei ollut kovin suuri vuosina 1950-65, koska laajamittaista tutkimustyötä ei harjoitettu ja jatko-opiskelijoiden määrä pysyi melko pienenä. Kaupungissa oli kaksi yliopistokirjastoa, joista kaikki Suomessa julkaistu kirjallisuus oli saatavissa. Lisäksi oli olemassa ”Hankenin” eli Handelshögskolan vid Åbo Akademin kirjasto, joka oli keskittynyt taloustieteellisen kirjallisuuden hankintaan. Seminaaritöissä käytettiin lähdeaineistona yleensä vain omasta kokoelmasta saatavaa materiaalia.

Ensimmäiset merkinnät annetuista ja tilatuista kaukolainoista ovat vuodelta 1966. Ilmeisesti kaukolainausta oli harjoitettu jo aikaisemmin, mutta ne ovat jääneet tilastoimatta.

Syyskuussa 1962 v.t. kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta ehdotti opettajaneuvostolle, että kirjastoon perustettaisiin kirjastoapulaisen virka. Perusteluina Saloranta esittää mm.:

—kirjaston lainaus ja erilaiset palvelumuodot (mm kaukolainaus) ovat lisääntyneet kuluneen vuoden aikana ja oppilasmäärän kasvaessa ne tulevat jatkuvasti lisääntymään.—

Kirjaston toimintaohjelmassa vuodelta 1962 kaukolainaus mainitaan ja myös kaukolainaus ulkomailta katsotaan mahdolliseksi, joskin rajoitetaan koskemaan vain pohjoismaisia kauppakorkeakoulujen kirjastoja.

Vuonna 1966 kirjastoon saatiin 61 ja annettiin 28 kaukolainaa. Annetuista lainoista 12 kpl meni muualla asuville jatko-opiskelijoille. Samana vuonna tilattiin myös ensimmäiset kaukolainat ulkomailta. Ne tulivat Tanskasta, ei kuitenkaan sikäläisistä kauppakorkeakoulujen kirjastoista vaan Danfoss -nimisen

suuren yrityksen kirjastosta, jonka kanssa kirjastomme oli pitkään yhteistyössä seuraavien vuosikymmenien aikana. Kirjastonhoitaja Saloranta oli ollut 1950-luvulla harjoittelijana tanskalaisissa tieteellisissä kirjastoissa ja puhui jonkin verran tanskaa – tässä lienee yksi syy.

Varsin pian jouduttiin tilaamaan kirjallisuutta myös Pohjoismaiden ulkopuolelta, aluksi Länsi-Saksasta. Muutama vuosi myöhemmin tarvittiin erästä väitöskirjaa varten australialaista kirjallisuutta, jota ei ollut saatavissa julkaisumaata lähempää. Linaus onnistui, ainoat ongelmat syntyivät postitullissa, kun virkailijat eivät millään ymmärtäneet, että paketissa olevaa kirjaa ei ollut tarkoitus ostaa, vaan palauttaa lukemisen jälkeen.

Suurin ongelma kaukolainoja tilattaessa oli kirjojen paikannus. Käytettävissä oli ainoastaan Helsingin yliopiston kirjaston julkaisema Tieteellisten kirjastojen yhteisluettelo, jonka aikaisemmat niteet puuttuivat Turun Kauppakorkeakoulun kirjastosta. Jos tilattava teos oli painettu ennen vuotta 1960 ja sitä ei löytynyt meillä olleesta niteestä, piti käydä etsimässä sitä Turun yliopiston kirjastossa olevista aikaisemmin julkaistuista niteistä. Yhteisluettelon käyttökelpoisuutta vähensi sen ulkopuolelle jätetty materiaali: mukaan oli hyväksytty vain vähintään 48-sivuiset julkaisut. Ulkopuolelle oli jätetty kaikki yli 25 vuotta aikaisemmin julkaistut teokset, korkeakoulujen sarjat, väitöskirjat, opinnäytteet, monistees ym., joista myöhemmin alettiin käyttää termiä ”harmaa kirjallisuus”. Jotkut teokset puuttuivat luettelosta, koska niiden sisältö ei ollut tarpeeksi tieteellinen. Yhteisluetteloon osallistuneiden kirjastojen määrä oli varsin suppea, monet tärkeät kirjastot eivät olleet luettelossa mukana. Kirjastojen määrää kuitenkin lisättiin 1970-luvulla ja Turun Kauppakorkeakoulun kirjastokin pääsi mukaan ja tunnukseksi saatiin kirjain F. Kirjastojen määrän lisääntyminen aiheutti luettelon toimitustyön pitkittymistä. Koulun tutkijat tarvitsivat etupäässä uusinta kirjallisuutta, joten luettelo ilmestyessään sisälsi jo liian vanhaa kirjallisuutta. Opiskelijan jättäessä kaukolainapyynnön edellytettiin, että hän oli jo käynyt sitä ennen tarkistamassa, ettei kirjaa ollut saatavana paikkakunnan muista kirjastoista.

Kirjojen tilaukset tehtiin hakuammuntana, mutta useimmiten tilaukset lähetettiin Helsingin Kauppakorkeakoulun kirjastoon, joka oli kauppatieteellinen keskuskirjasto. Jos kirjaa ei sieltä löytynyt, aloitti tilaus kierroksensa muihin korkeakoulukirjastoihin ja saattoi viipyä kierroksellaan pahimmassa tapauksessa kuukausia. Puhelimen käyttö tilausten jouduttamiseksi oli ehdottomasti kielletty.

Jossakin kirjastossa tilaukset saattoivat joutua todella tiukkaan syyniin, eräskin tilaus palautettiin merkinnällä ”painopaikka puuttuu”, vaikka kaikki muut tiedot tilauksessa olivat oikeat. Tilaukset ulkomaille lähetettiin käyttäen kansainvälisiä lomakkeita, jotka olivat kolmikielisiä, suomi-ruotsi-ranska. Kerran eräs sellainen palautettiin Saksasta merkinnällä: ”Oikea lomake, mutta

väärän värinen, pitää olla keltainen” Ehkä se olisi kelvannut muutamaa vuotta myöhemmin, sillä näillä harmailla lomakkeilla oli taipumus kellastua vuosien saatossa.

Vaikea ongelma oli myös tiettyjen amerikkalaisten julkaisujen saanti, erityisesti sikäläisten yliopistojen sarjoissa ilmestyneiden tutkimusten, sillä niitä hankittiin harvoin suomalaisiin kirjastoihin. Kaukolainojen saanti Yhdysvalloista ei onnistunut. Viimeksi suoraa lainausta yritettiin 1980-luvulla, jolloin COCOM-sopimus oli jo astunut voimaan. Sopimuksella Yhdysvallat halusi estää uusimman teknologisen tiedon päätyminen allekirjoittajamaiden ulkopuolelle, erityisesti sosialistisiin maihin. Amerikkalainen kirjasto ilmeisesti tulkitsi oman yliopistonsa sarjassa julkaistun melko tavanomaisen liiketaloudellisen tiedon kuuluvan myös COCOM-sopimuksen piiriin. Tilaus palautettiin merkinnällä: ”*Lainaamme tätä, mutta ei Suomeen*”.

Eräs tutkija tarvitsi välttämättä erästä atomipommin kehittämiseen liittyntä raporttia. Ruotsalaisen Atomenergi Ab:n edustaja oli jossakin tilaisuudessa mainostanut kirjastonsa pystyvän hankkimaan minkä tahansa raportin maailmalta. Hän ei turhaan kehnut; kopio raportista tuli nopeasti eikä ollut edes kallis. Myöhemmin käytettiin hyväksi samaa kirjastoa, jonka nimi pian muuttui toiseksi atom –sanan saatua negatiivisia arvolatauksia.

Amerikkalaisten julkaisujen saanti helpottui ratkaisevasti, kun Englantiin perustettiin The British Lending Library, joka periaatteessa hankki kaiken anglosaksisessa maailmassa julkaistun kirjallisuuden.

Myöskään ranskalaisista kirjastoista kaukolainaaminen ei onnistunut. Onneksi ei kovin usein tarvittu Ranskassa julkaistua kirjallisuutta. Eräs opiskelija olisi tarvinnut vuosina 1849-1915 eläneen venäläisen valtiomiehen Sergei von Witten sukuun liittyntä tietoa. Pariisissa oli 1920-luvulla julkaistu emigranttivenäläinen kirja. Tilaus lähetettiin Biblioteka Turgenjevaan Pariisissa. Tilaus palautettiin maininnalla: ”1940-luvun alussa saksalaiset veivät kirjastosta yli 100 000 kirjaa eikä niistä ole kuultu mitään sen koommin”. Ehkä virkailija olisi käyttänyt tapahtuneesta sanaa ”bibliocide”, jos sellainen olisi ollut silloin olemassa. Myöhemmin lähetettiin ranskalaisia kirjoja koskevat tilaukset Leuvenin yliopiston kirjastoon. Yliopisto on Belgiassa flaaminkielisellä alueella, koskapa vastaukset ranskankielisiin tilauksiin tulivat yksinomaan flaaminkielellä.

Italiasta kaukolainojen saanti oli hankalaa, koska vain italiankielisiin pyyntöihin saatettiin vastata. Italialaisen kirjallisuuden tarve on ollut pieni. Vain kerran on välttämättä tarvittu italiankielistä teosta, jota ei ollut saatavana pohjoismaisista kirjastoista. Tilaus onnistui.

Silloin tällöin tarvittiin Latinalaista Amerikkaa koskevaa kirjallisuutta. Kun kysymys oli taloustieteellisestä kirjallisuudesta, oli viisainta lähettää tilaus suoraan Latin-Amerika-institutetin kirjastoon Ruotsiin. Neuvostoliittolaista

kirjallisuutta saatiin lainaksi Neuvostoliittoinstituutin kirjastosta. Eniten tilattiin kaukolainoja Ruotsista ja lähettäjäkirjastona oli useimmiten Uppsala universitetsbibliotek. Tukholman kauppakorkeakoulun kirjastosta ei tilattu kovin usein, koska siellä oli lyhyet laina-ajat, usein kirjaa koskeva palautuspyyntö tuli ensin ja vasta myöhemmin itse kirja. Ruotsista tilattaessa piti muistaa käyttää kirjastostamme väärää nimeä Finska handelshögskolans bibliotek, muuten kirja meni ilman muuta Åbo Akademin kauppakorkeakoulun kirjastoon, vaikka sen nimistä laitosta ei enää ollut olemassa. Ruotsalaisten mieleen nimi oli ilmeisesti syöpyntyt lähtemättömästi, koska jouduttiin käyttämään väärää nimeä aina 2000-luvulle saakka.

Kirjastojen kesken oli yllättävää yhteistyötä jopa siellä, missä sitä ei olisi luullut olevan, eli kahtia jaetussa Saksassa. Vuonna 1972 tekeillä ollutta väitöskirjaa varten tarvittiin sotavuonna 1942 valmistunutta opinnäytetyötä. Koska se oli hyväksytty berliiniläisessä korkeakoulussa, tilaus lähti Länsi-Berliiniin. Sieltä tilauksemme oli postitettu rautaesiripun taakse itäberliiniläiseen kirjastoon, jossa tämä Kolmannen valtakunnan aikainen tutkielma oli selvinnyt sodasta ja systeeminmuutoksesta, ja saatiin vielä kaukolainaksikin.

Kaukolainatilausten määrä kasvoi 1970-luvun alussa, kun jatkotutkintojen suorittajien määrä moninkertaistui. Sama ilmiö tapahtui myös muissa korkeakouluissa, mikä näkyi lainapyyntöjen määrissä. Joka päivä posti toi nipun tilauksia, jotka koskivat kurssikirjoja, vaikka kaikissa mahdollisissa yhteyksissä oli tehty selväksi, ettei yksikään kirjasto kaukolainaa kurssikirjoja. Useimmiten tilauksen oli jättänyt koulumme opiskelija kotikuntansa kirjastoon ja joskus vielä varmuuden vuoksi naapurikunnankin kirjastoon.

Kaukolainan määritelmää muutettiin 1960-luvun lopulta lähtien koskemaan vain kirjastojenvälistä lainausta ja kirjojen lähettäminen suoraan asiakkaille lopetettiin. Kaukolainat olivat edelleenkin maksuttomia, vain jäljenteistä perittiin lähettäjäkirjaston meiltä laskuttama hinta. Postimaksujen jatkuvasti noustessa postitukseen kului yhä enemmän rahaa. Eräänä vuonna ei joulukuussa saanut enää postittaa kirjastosta mitään, määräraha oli käytetty loppuun jo reilusti ennen vuodenvaihdetta.

Kopiokoneiden yleistymisen merkitsi jäljenteiden osuuden nopeaa lisääntymistä kaukolainoista. Samalla se merkitsi työmäärän kasvua. Aluksi kirjasto käytti ylioppilaskunnan konetta, jonka sijoituspaikka oli kirjaston lehtilukusali. Kone oli jatkuvasti opiskelijoiden käytössä, joten kopiointivuoroa joutui usein kauan odottamaan. Sama ongelma jatkui myöhemminkin, kun koulu sai oman koneen, jota käytti koko koulun henkilökunta. Kopioiden hinnoittelussa ei päästy yksimielisyyteen, vaan hintoja ja hinnoitteluperiaatteita taisi olla yhtä monta kuin oli kirjastojakin. Turun Kauppakorkeakoulussa noudatettiin Helsingin kauppakorkeakoulun käyttämää hinnastoa.

Kaukolainaksi tilattavien teosten paikantaminen vaikeutui 1970-luvulla edelleenkin, koska yhteisluettelon laatiminen viivästyti materiaalin lisääntymisen vuoksi. Suomenkielisenkään materiaalin saaminen ei ollut enää yhtä helppoa, koska yliopiston kirjastossa ei ehditty tarpeeksi nopeasti luetteloida kaikkea kotimaassa julkaistua kirjallisuutta.

Samoihin aikoihin tiedonhaku helpottui, kun Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto alkoi julkaista vuosiluetteloa Suomen taloustieteellisestä kirjallisuudesta. Luetteloihin oli koottu myös korkeakoulujen gradut ja opinnäytteet. Siitä oli seurauksena niitä koskevien kaukolainatilausten suuri määrä. Koska luettelossa olivat mukana myös Turun kauppakorkeakoulun tutkielmat, kirjastoon alkoi tulla niitä koskevia kaukolainatilauksia. Heräsi oitis epäily, että joku epärehellinen saattaisi kopioida tutkielmia. Epäily oli valitettavasti oikea, sen joutui vuosien varrella monta kertaa huomaamaan. Graduja oli kopioitu eri korkeakouluissa, myös oman koulun opiskelijat olivat pari kertaa syyllistyneet luvattomiin lainauksiin kaukolainoiksi tilattuja graduja lukiesaan.

Opiskelijoiden kaukolainojen tarve kasvoi valtavasti tutkinnonuudistuksen jälkeen. Suuri osa pyynnöistä jouduttiin jättämään tilaamatta, koska kyseessä oli muista turkulaisista kirjastoista saatava kotimainen teos tai materiaali, jota suomalaisissa kirjastoissa ei ollut tai sitten aikataulu oli niin kireä, ettei kirja ehtisi määräajassa saapua. Tilaamatta jätettyjen osuus oli varovasti arvioiden n. 25 %.

Siirtyminen telexin käyttöön v. 1977 nopeutti kaukolainausta tuntuvasti. Useimmiten kielteiset vastaukset tulivat saman päivän aikana ja tilaukset saattoi lähettää eteenpäin seuraavaan kirjastoon. Koska telex oli vain kirjastossa, sillä hoidettiin myös koulun muita asioita. Kevättalvisin ylioppilaskunta käytti sitä AIESEC-harjoittelupaikkoja koskevissa asioissa. Ylioppilaskunnan edustajien mielestä koneen käyttö tuli kalliiksi. Kallista lystiä se olikin, jos vertailee esim. nykyisiin puhelinmaksuihin: telexin hinta minuutilta Euroopan ulkopuolisiin maihin, esim. Yhdysvaltoihin oli 27,75 mk (n. € 4,50) minuutilta. Myöhemmin v. 1989 hankittuun telex-laitteeseen oli jo liitetty tietokone. Samoihin aikoihin kirjastoon hankittiin myös telefax, joka sekin oli aluksi koulun ainoa. Laite oli käytössä aamusta iltaan ja öisinkin se syyti ulos paperia, joskus jopa niin paljon, että kaukalo oli täyttynyt ja loput paperit olivat aamulla pitkin lattioita. Kovin harvoin laitetta käytettiin kaukopalvelussa, mikä johtui faksattujen kopioiden hinnasta. Ennen faksaamista artikkeleista piti ottaa tavallinen valokopio. Telefax-laitteiden yleistyttyä 1990-luvulla tieteelliset kirjastot suhteellisen nopeasti luopuivat telex-laitteistaan.

Liittyminen VTLS –kirjastojärjestelmään mullisti myös kaukolainauksen. Enää ei tarvinnut lähettää tilauksia hakuammuntana, vaan tilauksen saattoi lä-

hettää sinne, mistä kirja oli heti saatavana. Kaukolainausmäärät kääntyivät laskuun, koska hukkatilauksia ei tarvinnut enää tehdä.

Kopiotilaukset olivat jo aikaisemmin alkaneet vähentyä, johon oli varmasti syynä niiden hinnoittelu liian kalliiksi. Kun alle 10-sivuinen kopio maksoi keskimäärin 30 mk (n. €5,-), kannatti opiskelijan käydä Helsingissä itse kopioidessa, jos tarvitsi useammasta artikkelista kopiot. Matka tuli kaupanpäälliseksi. Vuosituhannen vaihteessa tulivat kuvaan erilaiset verkkomateriaalit, niistä erityisesti e-lehdet tekivät kopiotilaukset toisista kirjastoista lähes tarpeettomiksi. Sen sijaan yritysten tietopalvelut tilasivat kirjastoista edelleenkin runsaasti kopioita, koska yrityksillä ei ollut pääsyä tieteellisten kirjastojen yhteisen FinElibin aineistoihin. Kopiotilauksia ulkomailta tuli kirjastoon poikkeuksellisen runsaasti Tanskasta ja koskivat lehtiä, jotka rekistereiden mukaan oli tilattu myös moniin tanskalaiskirjastoihin. Kenties syynä oli nopea palvelu, sillä aamulla tulleet kopiotilaukset pyrittiin saamaan postiin vielä saman päivän aikana.

2.11.3 Lentävä hollantilainen

Erikoinen tapaus oli myös kirja, jota vuosien varrella neljä tutkijaa tai tutkielmantekijää olisi tarvinnut. Tiedot kirjasta löytyivät mm. vuonna 1969 ilmestyneestä amerikkalaisesta yhteiskuntatieteiden ensyklopediasta:

Wiener, A.J. and Kahn, H. 1962 Crisis and Arms Control. Harmondsworth-on-Hudson, N.Y.: Hudson Institute

Ensimmäisen kerran tätä teosta yritettiin kaukolainaksi 1970-luvun alussa. Tilaus kiersi Suomen tieteelliset kirjastot, mutta kirjaa ei löytynyt, vaikka joku suomalainenkin tutkija oli siihen artikkelissaan viitannut. Muutama vuosi myöhemmin sama teos kiinnosti toista tutkijaa. Vieläkään tätä teosta ei löytynyt yhteisluetteloista, mutta varmuuden vuoksi tilaus kiersi nyt myös pohjoismaisia kirjastoja. Teos jäi löytymättä, vaikka siihen oli useampi tutkija maailmalla edelleenkin viitannut.

Kirjaa olisi jälleen tarvittu 1990-luvulla. Sitä ei löytynyt, vaikka nyt oli jo käytettävissä The British Libraryn valtavat kirjakokoelmat ja kirjaa saattoi nyt etsiä internetin avulla myös suoraan suurten kirjastojen tietokannoista.

Neljäs yritys tehtiin vuonna 2000. Tulos oli yhtä huono, vaikka internetin avulla tulivat koko maailman kirjastojen kokoelmat hetkessä näkyviin. Maailmankuulujen tekijöiden teosta ei ollut edes Kongressin kirjastossa Washingtonissa. Social sciences citation index -julkaisun mukaan kirjaan oli tuon tuostakin viitattu. Asiakas totesi pettyneenä, että kyseessä on ilmeisesti

kirjamaailman meriä kyntävä ”*Lentävä hollantilainen*”. Moni on väittänyt nähneensä sen, mutta onko sitä sittenkään oikeasti olemassa?

2.12 Julkaisutoiminta, vaihdot ja kirjasto

Turun kauppakorkeakoulun julkaisutoiminta käynnistyi varsin verkkaisesti. Vuoteen 1968 mennessä oli julkaistu vain kolme juhlaulkaisua. Seuraavana vuonna perustettiin julkaisutoimikunta ja syksyllä 1969 ilmestyivät ensimmäiset julkaisut. Sarjojen numeroinnista tehtiin turhan monimutkainen, josta aiheutui usein väärinkäsityksiä ja vuosien mittaan melkoinen määrä toisilta kirjastoilta tulleita kyselyjä. Kukin sarja oli jaettu kahtia monistettuihin ja painettuihin julkaisuihin, esim. AI (monistetut), AII (painetut). Painomenetelmien nopea kehittyminen teki pian kahtiajaon tarpeettomaksi.

Monistetut julkaisut tehtiin tavallisia vahaksia tai lämpövahaksia käyttäen. Jälki oli usein epätasaista ja suttuista. Muutaman julkaisun monistusjälki oli niin epäselvä, että tämän päivän opiskelijalta lopahtaisi mielenkiinto jo ensimmäisen sivun lukuyrityksen jälkeen. Ne, jotka julkaisuja painoivat, eivät ymmärtäneet, että kysymyksessä oli yksi korkeakoulun käyntikorteista. Monistuspaperiksi oli valittu halvin paperilaatu ja sivut saattoivat olla epäjärjestyksessä tai jostakin oli jäänyt viimeinen sivu kokonaan pois. Sitä saattoi valpas lukija epäillä, kun sosiologian sanastossa ei ollut ainoatakaan englanninkielistä kirjaimella v alkavaa termiä.

Turun kauppakorkeakoulua vaivaava rahapula ulottui siis myös julkaisuihin.

Vuonna 1970 tuli ensimmäinen Turun Kauppakorkeakoulun julkaisuja koskeva tilaus ulkomailta. Tilaus löysi perille, vaikka oli ensin mennyt Torinoon, englanniksi Turin. Silloin huomattiin, että julkaisuissa ei ollut yhteystietojamme eikä edes koulun nimeä englanniksi.

Kirjasto joutui alussa hoitamaan uusien julkaisujen jakelua, varastointia ja myyntiä. Muutama vuosi myöhemmin uusien julkaisujen jakelu siirrettiin muualle, mutta myynti ja varastointi jäivät kirjastolle. Siitä oli seurauksena, että kirjastoon ei usein muistettu lähettää arkistokappaleita, vaikka kirjasto oli ensimmäisenä jakelulistalla. Julkaisuja koskeva kysyntä ja tarjonta eivät aina kohdanneet. Usein julkaisut, joiden menekki olisi ollut hyvä, olivat loppuneet jo jakeluvaiheessa, eikä myytäviä kappaleita jäänyt lainkaan. Alkuvaiheessa julkaisut oli hinnoiteltu 5 mk, 10 mk tai 15 mk maksaviksi sivumäärästä riippuen. Postimaksuja ei veloitettu tilaajilta. Kun vuodet kuluivat ja postimaksut jatkuvasti kallistuiivat, tultiin tilanteeseen, jolloin olisi ollut edullisempaa antaa julkaisut ilmaiseksi, mutta veloittaa postimaksut.

Kirjastolla ei aluksi ollut edustajaa julkaisutoimikunnassa, mutta myöhemmin toimikunnan sääntöjä muutettiin niin, että yksi jäsen voi olla kirjastosta, koska julkaisujen myynti kuului yksinomaan kirjastolle.

Vapaakappaleiden jakelulistalle jouduttiin jatkuvasti lisäämään uusia nimiä, jolloin oli pakko poistaa sieltä sellaisia, joilta ei saatu vaihtona mitään. Ulko-omaisten kirjastojen kohdalla oli järkevää siirtyä yksinomaan selektiiviseen jakeluun, jolloin vain englanninkielisiä julkaisuja lähetettiin Suomen rajojen ulkopuolelle, poikkeuksena oli Viro. Sinne Neuvostoliiton aikana lähetettyjen julkaisujen perillemenoä kylläkin epäiltiin, koska samoja julkaisuja koskevia kaukolainapyyntöjä tuli kirjastoomme tallinnalaisista kirjastoista, jonne oli rekisterimme mukaan lähetetty kaikki julkaisut.

Kun vaihtosuhde Yhdysvaltain Kongressin kirjaston kanssa solmittiin, koulun julkaisut saivat lisää näkyvyyttä. Tiedot niistä levisivät ympäri maailman amerikkalaisten luetteloiden välityksellä. Tilauksia tai kaukolainapyyntöjä tuli silloin tällöin jopa Chilestä ja Australiasta saakka.

Vuosien varrella muodostui mahdottomaksi löytää ahtaaksi käyneestä kirjaston kellarista tilaa julkaisuvarastolle, niinpä julkaisuja oli lopulta kaikkialla, mistä tilaa hiukankin löytyi. Vasta uusimman rakennus- ja korjausvaiheen jälkeen julkaisuvarastolle saatiin asianmukaiset tilat ja samalla sovittiin julkaisumyynnin siirtämisestä kokonaan ylioppilaskunnan kirjakaupan hoidettavaksi.

2.13 Kirjaston fyysinen työympäristö

Mielikuva kirjastosta vuoden 1967 alussa: ulkona hiljainen talvipäivä, harvaksen käyviä, hillitysti käyttäytyviä asiakkaita. Toimivat, ajanmukaiset tilat, jotka oli maalattu ajan muodin mukaisesti harmaan eri sävyillä. Tuntui siltä, että kirjaston toiminta oli asettunut omaan uomaansa ja tulisi toimimaan samalla tavoin myös tulevina vuosina.

Jo muutaman vuoden kuluttua kuva särkyi. Tulivat uudet, äänekkäät opiskelijavuosikerrat, jotka toivat julki tyytymättömyytensä kirjastossa havaitsemiinsa puutteisiin. Aukioloaikoja vaadittiin pidennettäviksi ja kurssikirjoja lisää.

Lukusalissa nykyajan opiskelijan olisi ehkä vaikea keskittyä lukemiseen. Opiskelijoita tuli ja meni koko ajan, kengät kopisivat, metalliset tuolinjalat paukkuivat. Jotta lainaustoimiston äänet eivät kuuluisi lukusaliin, lisättiin väliovi, joka sotki lopullisesti muutenkin huonosti toimineen ilmastoinnin, kun oven toiselle puolelle syntyi alipaine ja siitä aiheutunut vinkuna ei ollut miellyttävää kuultavaa. Sateisina syksyinä opiskelijat valittivat, että lukusalista loppuu hengitysilma. Kun talvi tuli, lukusalissa oli todella kylmää, etenkin

maanantaiamuisin, kun lämmitys oli ollut katkaistuna perjantai-iltapäivästä lähtien. Lämmitysjärjestelmä toimi siten, että se imi ulkoilmaa ja lämmitti sen matkalla sopivan lämpimäksi. Joskus paukkupakkasella lämmitysjärjestelmä ei toiminut lainkaan. Ulkoa tullut ilma oli ilmiselvää pakkashuuruu. Lämmintä ei ollut lainaustoimistossakaan. Vähäinen lämpö karkasi ohuen betonikaton läpi taivaan tuuliin. Vasta kun katolle kertyi lunta ja jäätä eristeeksi, tuntui sisälämpötilakin kohoavan. Kun lunta tuiskusi ulkona, pyrytti sitä myös kirjaston hissiin. Myöhemmin huomattiin, että rakennusvaiheessa oli jäänyt ulkoseinän räppänä viimeistelemättä. Kun kevät sateineen koitti, voitiin varautua siihen, että katto vuotaa. Kun katto aikanaan korjattiin, tuli ensimmäisen kaatosateen aikana vettä kuin vesiputouksesta, mutta eri paikasta kuin aikaisemmin ja vesi valui suoraan edellisellä viikolla hankittujen kalusteiden päälle. Seuraavaan kaatosateeseen varustauduttiin ämpäreillä ja vadeilla, mutta katto ei enää vuotanut.

Lukusalin valaistusta yritettiin parantaa lisäämällä lukupaikkoihin lukulamput, jotka kuitenkin aika ajoin joutuivat ilkkivallan kohteeksi: opiskelijat irrottivat mukaansa lamppuja. Vuoden 1973 energiakriisin seurausta saattoi olla se, että kirjastoon ei millään suostuttu antamaan valaisimiin tarvittavia putkia sammuneiden tilalle. Kirjasto kuulemma kulutti liikaa sähköä. Oli pakko siirrellä toimivia loisteputkia siten, että mihinkään ei syntynyt pimeitä loukkoja. Ehdotettiinpa, että kirjavarastossa poistettaisiin joka toinen loisteputki ja lamppu: eihän varastossa tarvita paljon valoa!

Työpaikan hengitysilman täytti paksu tupakansavu. Näin jälkeenpäin tuntuu, kuin 1970-luvulla kaikki olisivat tupakoineet ja tupakoida sai lähes kaikkialla. Esittivätpä opiskelijat tupakoinnin sallimista myös kirjaston lehtilukusalissa vedoten siihen, että ainakin yhdessä turkulaisessa korkeakoulussa niin sai tehdä.

Kirjaston hissillä pääsi kellariin, mutta miksi ei lukusalin ylempään kerrokseen, jonne sijoitettiin raskaat aikakauslehtien sidotut vuosikerrat? Kysymyksessä ei ollut suunnitteluvirhe, vaan esteettiset syyt. Katolle olisi pitänyt rakentaa hissien kohdalle jonkinlainen rakennelma, joka olisi rikkonut kauniin arkkitehtonisen kokonaisuuden.

2.14 Kauppar korkeakoulun kehitys ja kirjasto

Turun kauppar korkeakoulun kehityksessä 1970-luvulla tapahtui kaksi merkittävää vaihetta: tutkinnonuudistus ja valtiollistaminen. Kirjasto toimi kuitenkin edelleen erillisenä saarekkeena, joka ei ollut mitenkään mukana suunnitelmassa.

Tutkinnonuudistukseen, jolloin ekonomin tutkinto muuttui ylemmäksi korkeakoulututkinnoksi, siirryttiin Turun kauppakorkeakoulussa syksystä 1974 alkaen. Kirjaston kannalta tutkinnonuudistus merkitsi muutosta vasta muutama vuoden kuluttua. Kirjasto eikä kirjaston johtokunta näytä kumpikaan reagoineen tulevaan tutkinnonuudistukseen eikä määrärahojen lisäystääkään näytä tulleen. Kirjasto ei siis saanut määrärahoihin lisäystä uudistuksen aiheuttamaan paineeseen.

Opiskelijat itse olivat tähän aikaan huolissaan ainoastaan kurssikirjojen saatavuudesta ja kirjaston aukiolosta.

Kirjaston johtokunnan 6.5.1975 hyväksymässä vuosien 1977-81 kirjaston toiminta- ja taloussuunnitelmassa mainitaan kuitenkin:

Tutkinnonuudistuksen vuoksi neljännellä vuosikurssilla lisääntyy korkeampien arvosanojen suorittaminen, joka nimenomaan lisää painetta kirjastoa kohtaan.

Kesti kolme vuotta, ennen kuin herättiin todella: rahat eivät riittäneet tarpeeksi monien uusien kirjojen hankkimiseen.

Kirjaston johtokunta esitti 12.4.1978 Turun kauppakorkeakoulun hallitukselle vuosien 1980-84 toiminta- ja taloussuunnitelman liitteessä mm.:

Tutkinnon uudistus on lisännyt kirjastoon kohdistuvaa painetta räjähdysmäisesti. Laudaturtöitä tehtiin näet korkeakoulussamme aikaisemmin suhteellisen niukasti. Kun nyt kuitenkin kaikki opiskelijat joutuvat osallistumaan projektityöskentelyyn, on tilanne muuttunut ratkaisevasti. Tätä kuvaavat seuraavat luvut. Laudaturtöitä tehtiin lukuvuonna 1974-75 27 kpl, 1975-76 35 kpl, 1976-77 40 kpl. Lukuvuonna 1977-78 on projektityöntekijöitä 200. Kun kuitenkin verraten vähäinen osa edellisistä saa työnsä valmiiksi vuoden 1978 kevääseen mennessä, on projektityön tekijöitä lukuvuonna 1978-79 huomattavasti yli 300:n.

Laudaturtöiden tekijöiden määrä siis oli neljässä vuodessa kymmenkertais-
tunut. Koulun johto kiinnostui nyt keväällä 1978 asiasta – tuloksena oli kirjallisuudenhankintamäärärahojen tuntuva lisäys seuraavassa budjetissa. Ylioppilaskunta suoritti paljon julkisuutta saaneen polkupyörämarssinsa opetusministerin puheille. Kuitenkin oli tunnusomaista opiskelijoille se, että edelleen vain kurssikirjat olivat tärkeitä, muun kirjallisuuden hankinta ja kirjaston muu kehitys, mm. henkilökunnan lisäys merkitsi vähemmän.

Valtiollistaminen 1.4.1977 vaikutti kirjastoon pitkällä aikavälillä siten, että vähitellen rahanpuute helpottui. Yksityisenä aikana Turun kauppakorkeakoulun oli maksettava menoista 25 %, valtiolta saatiin 75 %. Tämä 25 % osuuden

hankkiminen tuotti useasti kauppakorkeakoululle vaikeuksia. Taloustoimistosta tullut määräys, ettei saanut inflaatiosta huolimatta anoa 10 % enempää vuosittain esim. tarvikemäärärahoihin, piti vuodesta toiseen tarvikkeiden hankinnan pienenä. Määrärahoja saatiin nyt valtiollistamisen jälkeen tasaisemmin eikä enää tarvinnut etsiä niin kiihkeästi säästökeinoja. Eräs virkailija, joka työskenteli lainaustoimistossa ja oli penkonut paperikoria, oli huudahtanut: *”Kuka on heittänyt tänne paperipalan, jonka toiselle puolelle vielä voi kirjoittaa?”* Leikillisesti henkilökunta oli varoittanut opiskelijoita unohtelemasta kyniä pöydille – virkailijat nopeasti korjasivat ne omaan käyttöönsä.

Kirjastotoimikunta muuttui kirjaston johtokunnaksi, esittelykäytäntö tuli esittelijöineen. Toinen valtiollistamisesta seurannut muutos oli kirjastoa-manuenssin virkanimikkeen muuttuminen kirjastonhoitajaksi.

Aprillipäivän aattona 1977 kauppakorkeakoulun henkilökunnalle järjestettiin juhlatilaisuus, nimeltään ”Valssaten valtiolle”. Kun vuorokausi vaihtui, hurrattiin.

Kun Turun kauppakorkeakoulu valtiollistettiin, muuttui myös kauppakorkeakoulun nimen kirjoitus: yksityisenä se oli Turun Kauppakorkeakoulu, valtiollisena Turun kauppakorkeakoulu, sama valtakunnallinen käytäntö näkyi myös muiden yliopistojen nimien kirjoituksessa.

3 KIRJASTON ASEMAN VAKIINTUMINEN 1984-2001

3.1 Uusi johtaja

Sirkka Salorannan siirryttyä eläkkeelle kesällä 1984 uudeksi kirjastonjohtajaksi valittiin VTM Pentti Rautiainen. Hän tuli Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan kirjastosta oltuaan sitä ennen Eduskunnan, Helsingin kauppakorkeakoulun ja Joensuun yliopiston kirjastoissa. Hänen aikanaan toteutui yksi rakennusvaihe, kirjaston automatisoituminen ja kirjaston talouden vakiintuminen.

3.2 Uudet tilat v. 1989

Suunnitelmissa ollut uusi laitosrakennus antoi odottaa itseään, kunnes vuonna 1988 saatiin lisätilaa uudesta rakennuksesta, joka liitettiin vanhan yhteyteen. Vuoden 1989 aikana korjattiin vanhaa osaa. Tämän jälkeen kirjasto oli saanut runsaasti uutta tilaa ja vanhat tilat osittain oli muokattu uudelleen.

Uuden rakennuksen puolelta kirjasto sai tilat Kurssikirjalainamolle ja viisi työhuonetta. ”Vanhalla puolella” lainaustoimisto ja lehtilukusali vaihtoivat paikkaa ja kulku kirjastoon muuttui lähemmäksi ulko-ovea. Kirjastonjohtaja Pentti Rautiainen suunnitteli käynnin kirjastoon siten, että äänekkäin paikka, lainaustoimisto, oli heti oven lähellä, siitä hälinä väheni kortistojen ja lehtilukusalin kautta vaimentuen lukusaliin mennessä. Ovesta oikealle oli huone kopiokonetta varten, informaation huone, huone mikrokortin lukua varten ja käytävä ”uudelle puolelle”.

Rakennustyön aikana kirjaston työt sujuivat normaalisti. Kun kesäkuussa oli pääsykokeen aika, rakennustyöt pysäytettiin kokeen ajaksi, jottei kokeeseen osallistuville tulisi häiriötä. Rakennusmiehet keksivät ryhtyä siksi ajaksi puhdistamaan ilmanvaihtoputkia. Kirjaston lukusaliin oli sijoitettu osallistujia, samoin lehtilukusaliin, jonne mahtuikin parisenkymmentä. Kesken kokeen valvojat huomasivat, että lehtilukusali oli pölyä niin täynnä, ettei salin toista päätä näkynyt. Nyt ryhdyttiin varovasti siirtämään osallistujia lukusaliin, johon onneksi oli tullut riittävästi paikkoja toisten jo poistuttua kokeesta. Onneksi kukaan ei jälkeenpäin valittanut, ettei selvinnyt kokeesta pölyn ja salin siirron vuoksi.

Kun uusi rakennus oli valmis, kurssikirjalainaamo siirrettiin uusiin tiloihin ja onnekkaita työhuoneita saaneet siirtyivät uusiin työtiloihin. Nyt tasapainoitiin lainauksen ja varastohakujen kanssa. Lukusali oli suljettuna jonkin aikaa, ja virkailijat hakivat asiakkaille materiaalia lukusalista ja varastosta kiiveten vanhan lehtilukusalin ja lainaustoimiston väliseinän yli.

Korjaustöiden aikana oli vaihe, jolloin kirjaston työhuoneisiin uudella puolella pääsi vain uuden rakennuksen hissin kautta. Taloonhan oli nyt saatu hissi kirjaston varastohissin lisäksi. Kirjastonjohtaja sai kirjeen Englannista eräältä kirjaedustajalta, joka kiitti mielenkiintoisesta kirjaston tuloväylästä: hissi tilattiin ensimmäiseen kerrokseen, hissiin astuttiin ja koputettiin hissin vastakaista ovea, jolloin kirjaston puolelta avattiin ovi. Kirjaston työhuoneisiin oli siis käynti hissin läpi.

Kirjaston uudesta lainaustoimistosta oli käynti kirjavarastoon edelleen portaiden ja hissin kautta, mutta matka oli pitkä. Lainaustoimistoon suunniteltiin takahuoneeseen kirjahissi, jolla voitiin lähettää kirjatilaukset ja kirjapalautukset alas ja tilattu materiaali kirjahissillä ylös. Pentti Rautiainen joutui taistelemaan melkoisesti, kun huomattiin, että säästösyistä kirjahissi oli muuttua kirjekuorihissiksi – hissi olisi kestänyt vain kahden kilon kuorman. Hissi saatiin vaihdettua, ja nyt se kestäää kymmenen kilon kirja- ja lehtikuorman.

Kuva 12 Lehtilukusali ja Pentti Rautiaisen ideoimat lehtihyllyt.

Lehtilukusalin viereen saatiin nyt kaksi ryhmätyöhuonetta, joista pienemmästä tuli cd-romien ja muiden tietokantojen huone. Suurempi ryhmätyöhuone sai syksyisin ja keväisin olla tiedonhakukoulutuksen huone, sinne saatiin pääte ja videotykki. Kun koulutusta ei ollut, tila oli täynnä opiskelijoita, siellä sai nimittäin puhua ja neuvotella.

3.3 Kirjanhankintamäärärahojen siirtäminen laitoksille

Neuvottelu eri ainelaitosten välillä kirjanhankintamäärärahoista päättyi lopulta. Eri oppiaineiden kirjallisuuden hankintoihin tarkoitetut varat yhdistettiin vuonna 1990 ao. laitosmäärärahoihin. Tarkoitus oli, että kukin aine ilmoittaisi kirjastolle kirjallisuuden hankintoihin varaamansa määrärahan suuruuden. Kirjasto sai oman määrärahan käytettäväksi ainoastaan aikakauslehtiin, yleiskirjallisuuteen (mm. hakuteoksiin, sanakirjoihin, tilastoihin, bibliografioihin, cd-romeihin) ja kurssikirjoihin.

Kirjastolla ei siis ollut omaa määrärahaa kirjojen tilaamiseen. Asiaan on tullut huomattava muutos 2000-luvun alun jälkeen, kun kirjaston omat kirjanhankintamäärärahat ovat kasvaneet.

3.4 Opiskelijat ja kirjasto – ärhentelystä ruusuun

Kirjaston ja opiskelijoiden suhteet ovat olleet poikkeuksellisen hyvät 1970-luvulta lähtien, huolimatta aukioloaika- ja kurssikirjakiistoista. Kun ylioppilaselämä politisoitui 1970-luvulla, kiistat olivat jopa kovaäänisiä. Kuitenkin suurin osa opiskelijoista ymmärsi kirjaston kantaa asioista. Enemmistö opiskelijoista ymmärsi, että kirjaston noudattamat säännöt oli tehty opiskelijoiden etua ajatellen.

Ylioppilaskunta tuki usein kirjelmillään ja muilla tavoin kirjastoa. Vuonna 1976 kirjasto yritti saada opetusministeriöltä määrärahaa ylimääräisen ilta-päivystäjän palkkaamiseen muutamaksi kuukaudeksi. Rehtorin, hallintojohtajan, kirjastonhoitajan ja ylioppilaskunnan kirjelmät lähtivät opetusministeriöön, josta tuli myöntävä vastaus ilta-päivystäjän palkkaamiseksi seitsemäksi kuukaudeksi 8 markan tuntipalkalla 15 tunniksi viikossa. Ylioppilaskunta totesi kirjelmässään mm:

--kirjastohenkilökuntaa ei säännösten mukaan voida pakottaa tekemään palkatonta ylityötä. - -

ja vielä

On myös täysin selvää, että kirjasto tietolähteineen suo ainoan mahdollisuuden opiskelijoille tutkimustyön valmistumiseen.—

Keväällä 1978 ylioppilaskunta ryhtyi toimiin kurssikirjojen määrän lisäämiseksi. Kirjastotoimikuntaan tuotiin suunnitelma kirjojen lisäämiseksi:

—Helpottaakseen Turun kauppakorkeakoulussa jo pitkään vallinnutta kurssikirjapulaa, on kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta päättänyt tehdä jotain asian hyväksi. Ylioppilaskunta pyrkii keräämään varoja, joilla on tarkoitus hankkia jokaista kurssikirjaa muutama kappale lisää—

Lipaskeräyksellä ja arpajaisilla ylioppilaskunta oli kerännyt vajaat 1 000 markkaa. Lisäksi ylioppilaskunta oli toiminnallaan aikaansaanut eduskuntakyselyn Turun kauppakorkeakoulun kirjaston kirjanhankintamäärärahoista. Ylioppilaskunta myös suunnitteli ja toteutti lastenjuhlan, jonka tuotto tuli lyhentämättömänä kurssikirjaprojektin hyväksi. Yritykset lahjoittivat rahaa, samoin muutamilta kustantajilta tuli uusia kurssikirjoja suoraan kirjastoon.

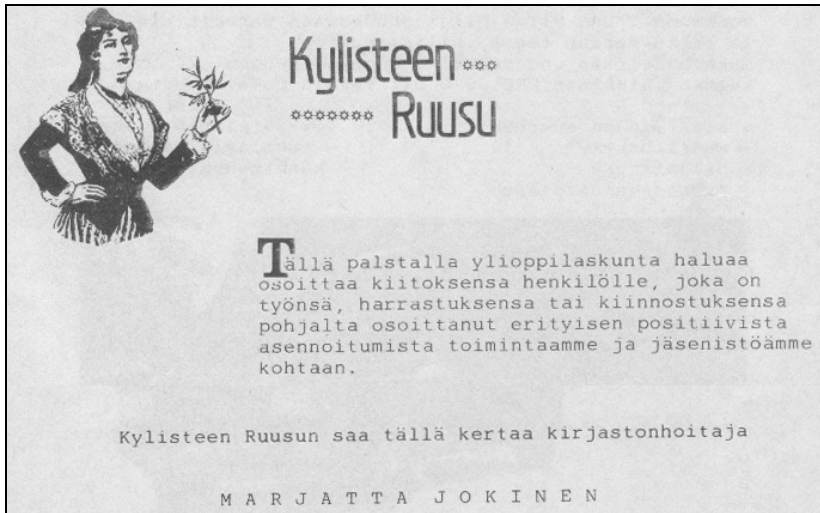
Ylioppilaskunnan projekti huipentui keväällä 1979 ”Tandemilla Helsinkiin” –tempaukseen, jolloin opetusministerille vietiin Turun kauppakorkeakoulun kirjaston ongelmista kertova adressi. Linja-autollinen opiskelijoita lähti vuorollaan polkemaan neljää tandem-pyörää Turusta Helsinkiin.

Turun kauppakorkeakoulun pienestä koosta johtuen kirjaston ja opiskelijoiden välit tuntuivat lämpimiltä. Puolin ja toisin tunnettiin henkilökohtaisesti. Suuri syy oli myös se, että suurin osa henkilökunnasta iältään oli melko lähellä opiskelijoita. Opiskelijat olivat yleensä hyväntuulisia, tunnelma kirjastossa oli mukava. Vaikka ylioppilaskunnan johto, virkansakin puolesta, yritti ajaa opiskelijoiden etua joskus ärhennellenkin, valtaosa opiskelijoista suhtautui kirjastoon positiivisesti.

Ylioppilaskunta muisti ainakin 1970- ja 1980-luvulla kutsua kirjaston henkilökunnan jouluihin ja muihin juhliinsa. Yhteisestä irrottelusta varmaankin seurasi molemminpuolista ymmärrystä. Opiskelija saattoi tulla kesän jälkeen kirjastoon kertomaan: ”Katsokaa, menin kesällä kihloihin!” Kadulla tervehdittiin iloisesti ja tultiin juttelemaan. Kerran kaupungilla jonossa joku kopautti olkapäähän: ”*Muistatko vielä minut, valmistuin vuonna -72?*” (Tämä tapahtui 80-luvun lopulla).

Ylioppilaskunta muisti myös palkita: Vuonna 1984 ylioppilaskunta muisti symbolisella ruusulla Marjatta Jokista tiedonhaun opetuksesta, kurssikirjalainaamoja kiitettiin laaturuudulla vuonna 1997 oven ulkopuolelle saadusta kirjojen palautuslaatikosta, tuore kirjastonjohtaja Ulla Nygrén palkittiin ylioppilaskunnan vuosijuhlassa vuonna 2002 ylioppilaskunnan standaarilla.

Kuva 13 Ylioppilaskunnan ruusu.

Kuva 14 Kurssikirjaston saama laaturuus vuodelta 1997.

Turun kauppakorkeakoulun ylioppilaskunnan
LAATURUUSU

Tämän laaturuusun saa:

Kurssikirjasto

*Kiitos ystävällisestä, ammatti-
taitoisesta ja avuliaasta palvelusta
sekä uudesta tuoteinnovaatiosta!!!*

Turun kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta myöntää laaturuusun kiitoksena ponnisteluista opiskelun kehittämiseksi yhteisössämme.

Turussa 19. päivänä helmi kuuta 1997

Turun kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta

Opiskelijat ottivat myös kirjaston tutkimuskohteekseen. Vuonna 1991 kirjastosta tuli ehdotus liiketaloustiede: hallinnon tutkimusmetodiikkakurssin vetäjille, että kurssin aiheeksi voitaisiin ottaa kirjasto ja sen palvelu. Tämä tuntuikin sekä vetäjistä Satu Lähteenmäestä ja Anni Paalumäestä että opiskelijoista hyvältä ajatukselta (*”On parempi, että tutkitaan oikeita asioita ettei opiskelijoiden tarvitse kysellä toisiltaan mielipiteitä ruokala Montun ruoasta”*).

Työ osoittautui laajemmaksi ja työteliäämmäksi kuin oli etukäteen osattu ajatella, mutta lopputulos oli ainakin kirjastolle ajatuksia antava. Julkaisu ilmestyi Turun kauppakorkeakoulun B-sarjassa vuonna 1992. (Lähteenmäki, Satu, Paalumäki, Anni ja Itt:hallinnon tutkimusmetodiikkakurssi 1991-1992: Tieteellisen kirjaston palvelun laatu ja siihen vaikuttavat tekijät. Vertailututkimus palvelun laadusta ja käyttäjien laatumielikuvista TKKK:n pääkirjastossa, TKKK:n kurssikirjastossa ja TY:n yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan kirjastossa)

Opiskelijat antautuivat työhön mielenkiinnolla ja hartaudella – liekö ollut mukana ajatus, että tässä tehdään tutkimusta yhteiseksi hyväksi. Tutkimustulokset vahvistivat, että Turun kauppakorkeakoulun kirjaston palveluun oltiin tyytyväisiä.

3.5 Eurooppa-Instituutti ja sen kirjasto

Turun yliopistosta siirrettiin Turun kauppakorkeakouluun Turun yliopistoon saatu EU:n julkaisukokoelma. Euroopan parlamentti ja komissio edellyttivät kokoelman hoitoon pätevää kirjastonhoitajaa tai informaatikkoa. Kun vuonna 1997 kokoelmaa hoitamaan oli valittu henkilö, joka ei täyttänyt kirjastonhoitoon liittyviä vaatimuksia, Turun kauppakorkeakoulun kirjastosta siirrettiin kirjastonhoitaja Marjatta Suokari osa-aikaiseksi Eurooppa-Instituutin kirjastoon. Hän toimi kirjastonhoitajana ja informaatikkona vv. 1997-2000.

Kuva 15 Pääministeri Lipponen tutustumassa Eurooppa-Instituuttiin.

3.6 ATK:n tulo kirjastoon

Varsinaisesti atk-aika alkoi kirjastossa vuonna 1980, jolloin kirjaston informaattikkona toiminut Marjatta Jokinen sai ensimmäisen päätteen, modeemin ja kirjoittimen Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston Helecon-tietokantoja varten. Tietokantoja saatiin lisää, mm vuonna 1988 saatiin käyttöoikeus Dialog-tietopankkiin. Vuonna 1989 kirjaston aikakauslehtien valvonnan seuraamiseen ja lehtikiertoon saatiin oma järjestelmä. Kurssikirjalainaan saatiin oma PrettyLib-järjestelmä lainausta varten vuonna 1990. Kauppakorkeakoulun omaan verkkoon saatiin vähitellen kirjaston käyttöön hankittuja cd-romeja vuodesta 1994 lähtien.

3.6.1 Reutersin uutispäätte

Keväällä 1990 kirjaston käyttöön lahjoitettiin uutistoimisto Reutersin päätte, jolla voi seurata sekä uutisia että rahamarkkina- ja pörssitietoja. Tämä sijoitettiin kirjaston ryhmätyöhuoneeseen, johon oli edellisenä vuonna saatu päätte Heleconin cd-rommeja varten. Pörssihuuman aikana tämä työhuone täyttyi innokkaista sijoittajista, jotka kovaäänisesti huusivat: ”*Osta Honkarakennetta, osta Honkarakennetta*” niin äänekkäästi, että lukusalin perällä istuvat opiskelijat häiriintyivät. Henkilökunta kutsui äänekkäintä sijoittajaa keskenään ni-

mellä ”Keuhko”. Pääte siirrettiinkin Ylioppilaskunnan käytävään vuonna 1994. Kirjastonjohtaja Rautiainen perusteli kirjaston johtokunnalle päätteen siirtämistä kirjastosta pois:

Päätteen nykyinen sijoitus on osoittautunut epäonnistuneeksi, koska päätteen käyttöön liittyvät lieveilmiöt häiritsevät kohtuuttomasti kirjaston muiden asiakkaiden työrauhaa. Näitä muita asiakkaita on luku-kausien aikana päivittäin 800-1 000 henkilöä. Kirjaston kannalta tämän enemmistön työskentelyedellytysten turvaaminen on tärkeämpää kuin uutispäätteen käyttäjien harrastusmahdollisuuksien ylläpito.

PrettyLib-järjestelmä saatiin lehtien saapumisvalvontaan ja lehtikiertoon vuonna 1998 vanhan järjestelmän tilalle, kunnes Voyager-järjestelmän myötä siirryttiin uuteen järjestelmään.

3.6.2 Kirjastotietokanta VALPURI

Syksyllä 1985 suunniteltiin atk-avusteisen luetteloinnin käynnistämistä Tieteellisten kirjastojen atk-yksikön (TKAY) järjestelmässä, jolloin uusi materiaali olisi luetteloitu sekä KATI- että KAUKO-tietokantaan ja saatu tulokseksi mikrokorttiluettelot kotimaisista artikkeleista ja kaukopalvelua palvelevasta kirjaluettelosta. Vanha luettelo olisi päättynyt vuoteen 1986. Kirjaston johtokunta hyväksyi suunnitelman, joka ei kuitenkaan tässä muodossa toteutunut. Näin Turun kauppakorkeakoulun kirjastolta jäi kokonaan väliin mikrokorttivaihe. Tämä vähensi luetteloita, mutta samalla kirjastolta ja sen henkilökunnalta jäi puuttumaan atk-luetteloinnin kokemus, kun siirryttiin VTLS-järjestelmään.

Kirjaston omaa tietokantaa ryhdyttiin valmistelemaan syksyllä 1991. Turun kauppakorkeakoulun kirjasto jäi yhteiseen atk-järjestelmään siirtymisessä jälkijoukkoon. Tämä osoittautui onnekkaaksi päätökseksi, kirjasto sai aikaa oppia muiden kokemuksista. Keväällä 1988 ilmoitettiin, että Opetusministeriö oli hyväksynyt tieteellisten kirjastojen yhteiseksi atk-järjestelmäksi VTLS:n (Virginia Tech Library Systems). Käyttöönotton valmistelu aloitettiin Turun kauppakorkeakoulun kirjastossa siis syksyllä 1991. Käyttöönottoprojektin päällikönä toimi Marjatta Suokari. Kuten UDK-järjestelmään siirryttäessä nytkin laitettiin aikaraja: vain osa n. 90 000 kirjan kortistosta, ulkomaiset vuodesta 1980 lähtien, noin 17 000 teoksen kortit oli lähetetty Kotkaan siirrettäväksi tietokantaan. Henkilökuntaa koulutettiin atk-luokitukseen. Koska mikrokorttivaihe oli jäänyt kirjastolta pois, henkilökunnalla oli lisätyö omaksua atk-luetteloita aivan alusta.

Jokainen tieteellinen kirjasto antoi omalle tietokannalleen nimen, joka kuvasi jotenkin yliopistoa tai muuten luonnehti sitä. Turussa oman tietokannan sai valmiiksi ensimmäiseksi Åbo Akademin kirjasto, joka antoi omalle tietokannalleen nimeksi ALMA, ensimmäisen suomalaisen naisprofessorin, Alma Söderhjelmin mukaan. Turun yliopiston kirjaston tietokanta sai nimen VOLTER, Volter Kilven, kirjaston ensimmäisen kirjastonjohtajan ja maineikkaan kirjailijan mukaan. Turun kauppakorkeakoulussa kirjaston henkilökunta pohti, miten parhaiten kuvata Turku ja yrittäjyyttä. Joku muisti Valpuri Innamaan, mahtavan porvarisnaisen, joka eli 1500-luvulla Turussa, toimi leskeksi jäätyään kauppiana, omisti useita laivoja ja kävi kauppaa Itämeren kaupunkien kanssa, osasi lukea ja kirjoittaa ja omisti useita kirjoja. Turun kauppakorkeakoulun kirjaston tietokanta sai nimen VALPURI. Tällä tavalla saatiin Turun kauppakorkeakoulun kirjaston oman tietokannan nimi linkitettyä Turkuun, elinkeinoelämään ja yrittäjyyteen.

Turun yliopisto ja Turun kauppakorkeakoulu hankkivat yhteisesti järjestelmää varten keskustietokoneen. Kummallakin kirjastolla oli oma tietokantansa, joka oli rakennettu kirjastojen omien tarpeiden ja resurssien mukaan. Turun yliopisto palkkasi Turun kauppakorkeakoulun kanssa systeemin suunnittelijan hoitamaan yhteistä järjestelmää, minkä lisäksi Turun kauppakorkeakoululla piti olla oma varahenkilö. Kirjastot jakoivat palkkakustannukset, huolto- ja tukimaksut oli jaettu tietokantojen koon ja käytön mukaisessa suhteessa.

Turun kauppakorkeakoulun kirjasto ja Helsingin yliopiston kirjasto tekivät sopimuksen vuoden 1992 alussa luetteloiden konvertoinnista Helsingin yliopiston Kotkan konvertointikeskuksessa. Kun noin 17 000 teoksen tiedot oli korteista siirretty tietokantaan ja tiedot oli testattu, ryhdyttiin kirjastossa liittämään kirjojen viivakooditarroja tietokantaan.

Vuodesta 1992 kaikki hankittu materiaali jo luuteloitiin VALPURI-tietokantaan ja saman vuoden joulukuussa yleisöpäätteet avattiin koekäyttöön tiedonhaku varten. Samalla jatkettiin VALPURIN täydentämistä vanhemman kirjallisuuden osalta. Vuoden 1993 lopussa VALPURISSA oli n. 32 000 teoksen tiedot. Kirjasto oli saanut kahdeksi vuodeksi yhden lisähenkilön tekemään tätä takautuvaa työtä, joten työ sujui hitaammin kuin muissa kirjastoissa, joissa oli saatu suhteellisesti paljon enemmän lisätyövoimaa.

Kesällä 1994 otettiin käyttöön atk-lainaus. Tätä olivatkin sekä opiskelijat että opettajat odottaneet. Nyt loppui hankala tilauskuittien täyttäminen varastossa olevasta materiaalista, samoin lainakuittien täyttäminen. Asiakkaasta tuntui, ettei koskaan osannut täyttää kuittia oikein, vaan virkailija vaati kuittiin aina vaan lisää koodeja. Alas varastoon saatiin oma tulostin, jonne ohjautuivat varastotilaukset.

Vuonna 1995 oli jo lähes kaksi kolmasosaa kirjaston kokoelmista eli lähes 65 000 teoksen tiedot siirretty VALPURIIN. Samaan aikaan ryhdyttiin pois-

tamaan kirjoja, etupäässä kaksoiskappaleita, joten kirjaston kokoelmat pysyivät entisen kokoisina huolimatta uutuushankinnoista.

Valtakunnalliseen LINDA-tietokantaan syötettiin tiedot kaikista uutuushankinnoista ja takautuvaa syöttämistä jatkettiin resurssien antaessa myöden.

Kortistot hävisivät vähitellen. Tiedonhaun opetus VALPURISTA alkoi tulla yhä tärkeämmäksi, varsinkin kandidaattiryhmille.

Tietojen poimiminen valtakunnallisesta LINDAsta ja tietojen syöttäminen siihen vaikeutui verkko-ongelmien vuoksi. Tilanne paheni erikoisesti vuoden 1996 aikana.

Vuonna 1999 tietokantaan oli jo saatu lähes 92 000 teoksen tiedot.

Vuonna 2001 siirryttiin VTLS-järjestelmästä Voyager-järjestelmään. Suunnittelu- ja valmistelutyöt aloitettiin vuoden 2000 elokuussa. Tietokanta konvertoitiin osittain Helsingissä, suurimmaksi osaksi Chicagossa. Aluksi konvertoitiin kirjatiedot ja asiakastiedostot, sitten sakkotiedot ja lopuksi lainaustiedot. Elokuussa 2001 kirjasto oli valmis palvelemaan asiakkaitaan, jolloin aluksi käytössä olivat, kuten edellisessäkin järjestelmässä, luettelointi, lainaus ja tiedonhaku. Aikakauslehtien käsittely, korkeakoulun henkilökunnan ehdotukset tilattavaksi materiaaliksi, tietomateriaalin hankinta ja laskujen käsittely tulivat mukaan seuraavina vuosina. Nyt käyttäjä saattoi omalta työasemaltaan lisäksi katsoa omia lainaustietojaan ja tehdä varauksia lainatuista kirjoista.

3.6.3 Artikkelitietokanta ARTO

Turun kauppa- ja korkeakoulun kirjasto liittyi vuonna 1995 kotimaisten aikakauslehtien artikkelitietokannan tuottajaksi. Kirjasto sitoutui syöttämään tietokantaan vuosittain kahdenkymmenen liiketaloutta käsittelevän kotimaisen aikakauslehden artikkelin tiedot. Vuodessa tietokantaan kertyi noin 2000 artikkelin tiedot Turun kauppa- ja korkeakoulun kirjaston toimesta. UDK-luokituksesta luovuttiin ja siirryttiin asiasanoihin. Alkuvuosina hyvityksenä saatiin yhteen yleisöpäätteeseen käyttäjiä varten ARTOn ilmainen käyttäjätunnus.

Artikkeleita valitessa pyrittiin ottamaan mukaan yhä enemmän yritysten nimiä ja yrityksistä kertovia artikkeleita. Tiedonhakukoulutuksessa tähdennettiin näitä artikkeleita mahdollisesti kriittisempinä kuin yrityksen omia www-sivuja.

3.6.4 Verkkoaineistot

Elektroninen materiaali otettiin käyttöön vuonna 1999, jolloin FinElibin (Kansallinen elektroninen kirjasto) puitteissa saatiin neljän välittäjän tarjoama ai-

neisto. Vuonna 2000 elektronisten lehtien käyttö oli kaksinkertaistunut. Vähitellen tarjonta yhä lisääntyi viitteistä kokoteksteihin. Käyttäjät olivat tyytyväisiä saadessaan yhä enemmän kokotekstimateriaalia käyttöönsä. Koko ajan pyrittiin myös painettujen lehtien vähentämiseen. Käyttäjät saivat etäyhteyksien kautta mahdollisuuden hyödyntää elektronista materiaalia myös kotoa. Tiedonhaun koulutus keskittyi yhä enemmän elektronisten julkaisujen käytön opetukseen. Sitä mukaa kuin tarjonta ja opetus lisääntyivät, lisääntyi myös käyttö.

Tällä hetkellä kirjastoa tuskin voisi kuvitella ilman elektronista materiaalia.

4 KIRJASTON ROOLI AKTIVOITUU

Kirjasto oli pitkään passiivinen, eikä siltä odotettukaan mitään suurempaa aktiivisuutta. Vielä 1970-luvun alkupuolella käyttäjille riitti, kun he osasivat tulla kysymään kirjaa, ja he saivat sen. Opiskelijat eivät tienneet pyytää enempää eivätkä opettajat odottaneetkaan kirjaston taholta suurempaa aktiivisuutta. Kirjaston palveluihin oltiin tyytyväisiä.

Kirjastossa kävi asiakkaita, jotka lukivat lukusalissa tai lainasivat vain kirjoja, jotka sattuivat olemaan paikalla. Muutamit harvat kirjatilaukset mahtuivat pöydällä olevaan päivyriin. Kortistot seisoivat lattialla, kävijät – opiskelijat ja harvat kirjastossa käväisevät opettajat kiersivät ne kaukaa. Pienestä henkilökunnasta tuntui, että kirjasto voisi palvella ja auttaa asiakkaita paljon tehokkaammin.

4.1 Tietopalvelu

Tietopalvelusta puhuttiin aluksi informaatiopalveluna, se miellettiin yrityksissä insinöörien ja kemistien työksi. Yrityksissä oli kauan erotettu omaksi osastokseen kirjasto ja tietopalvelu.

Keväällä 1968 järjestettiin ensimmäinen kurssi tietopalvelussa Suomessa. Sen järjesti Suomen Kirjallisuuspalvelun seura, myöhemmin Tietopalveluseura, nykyään Tietoasiantuntijat. Kurssi oli nimeltään Informaatio- ja dokumentaatiokurssi. Aikaisemmin, 1940-luvun lopussa Suomessa oli järjestetty yksi vastaava kurssi tietopalveluinsinööreille.

Kurssille otettiin 20 opiskelijaa, jotka olivat kaikki jo yrityksissä tai kirjastoissa vastaavissa töissä. Kurssille vaadittiin akateeminen loppututkinto tai vastaava.

Kurssilta valmistuneet olivat dokumentalisteja – myöhemminhän termi vaikiintui informaatikoksi.

Turun kauppakorkeakoulun kirjastonhoitaja Sirkka Saloranta ehdotti tuoreelle kirjastoamanuenssille Marjatta Jokiselle lähes vuoden kestävästä kurssista sanoen ”*Ei sitä varmaan voida käyttää meillä hyödyksi, mutta on hyvä tietää, mistä on kysymys!*” Tästä kurssista alkoi Turun kauppakorkeakoulun kirjaston suuntaus käyttäjäystävälliseen ja asiakassuuntautuneeseen palveluun.

Kurssi alkoi keväällä 1968 Helsingissä ja Espoossa ja päättyi tammikuussa 1969. Ohjelmaa oli joka toinen viikko perjantaisin ja lauantaisin klo 8-18. Ke-

sällä kurssi oli tauolla ja jatkui taas syyskuun alussa. Marjatta Jokinen oli ollut Turun yliopiston kirjastossa kuusi vuotta ja välillä käynyt valmistumassa kirjastonhoitajaksi Tampereella, silloisessa Yhteiskunnallisesta Korkeakoulussa. Turun Yliopistosta hän valmistui hum.kandiksi vuonna 1967, samoihin aikoihin hän siirtyi Turun Kauppar korkeakoulun kirjastoon.

Huomasin kurssilla hyvin pian, että taustani oli ihan väärä: minun olisi pitänyt olla kemisti tai DI ja työskennellä yrityksen tietopalvelussa. Yritin kuitenkin hahmottaa oppimaani ja ajatella, miten kaiken voisi siirtää tieteelliseen kirjastoon ja asiakkaille. Olin oppinut Turun yliopiston kirjastossa arvostamaan vanhoja ja suuria kirjoja. Ensimmäisen vuoteni aikana Turun Kauppar korkeakoulun kirjastossa ja tämän kurssin aikana jouduin kääntämään kaiken oppimani nurin kurin. Ymmärsin, että juuri ilmestynyt kymmensivuinen moniste Suomen Pankista saattoi olla monin verroin arvokkaampi kauppar korkeakoulun tutkijalle kuin 600-sivuinen teos 1930-luvulta.

Opin, että oikea tieto oikeaan aikaan oikealle henkilölle on tärkeämpi kuin byrokratiasta ja säännöistä huolehtiminen. Kuitenkin kurssin jälkeen oli ristiriita valmis: päivittäiset rutiinit veivät työajan kokonaan eikä kukaan ollut kiinnostunut uusista opeistani.

Ensimmäisen kirjastotoimikunnan ensimmäisessä kokouksessa oli jo hahmoteltu suuntaviivoja, jotka tulivat merkitsemään paljon kirjaston tulevaisuudelle. Tällöin, vuonna 1965 otettiin jo käsiteltäväksi mm uusien opiskelijoiden neuvominen kirjaston käytössä. Vuodesta 1963 oli opiskelijoille jaettu monistetta, jossa kerrottiin kirjaston käytöstä ja säännöistä. Tammikuussa 1968 tehtiin ensimmäinen moniste, jossa Jokinen kertoi käyttäjille mm. kortistojen käytöstä tiedonlähteinä.

Kirjastossa oli jo syksyllä 1967 UDK:n mukainen artikkelikortisto. Marjatta Jokinen tutkisteli kortteja, joita tuli Helsingistä ja Tukholmasta, perehtyi UDK-järjestelmään luokittelemalla kirjoja ja pohti mielestään vaikeata ja outoa kortistoa, jossa oli artikkeliviitteitä pitkine ja monimutkaisine numeroketjuineen.

Ajattelin, että jotain vikaa täytyy olla joko minussa tai kortistossa ja sen luokituksessa: jos minä kirjastovirkailijana en osannut edes laittaa uusia kortteja paikalleen kortistoon - kuinka kirjaston käyttäjät sitä sitten osaisivat hyödyntää.”

Kesällä 1968 sitten (kirjastossa oli koko ajan niin paljon päivittäisiä rutiineja, että uudet työt aina siirtyivät ”kesällä sitten” –tehtäväksi) hän penkoi ja

käänsi artikkelikortiston melkein ylösalaisin, teki välikortteja ja lisäkortteja ”virallista järjestelmää” rikkoen.

Tällöin tein radikaalin päätöksen: jos tekemällä muutoksia ja tekemällä väkivaltaa järjestelmälle saan kortistosta ja luokituksesta käyttäjälle käyttökelpoisemman, tarkoitus pyhittää keinot. Tulin siihen tulokseen, että tarkoituksenmukaisuus ratkaisee. Tätä periaatetta sitten olen noudattanut työssäni rikkoen sääntöjä. Onneksi minulla on ollut ymmärtäviä esimiehiä ja –naisia, jotka ovat antaneet minun rikkoa sääntöjä.

Marjatta Jokinen tapasi kerran bussimatalla Helsinkiin professori Pentti Malaskan, jolle kertoi informaatiopalvelu-kurssista ja innostuneena kertoi ideoistaan, joita voisi soveltaa kirjastossa. Professori Malaska ehdottikin tiedustilaisuutta tästä kauppakorkeakoulun opettajille ja tutkijoille. Tämä toteutuikin, ja kämmenet kosteina Jokinen kertoi tiedonhausta ja tietokannoista tutkijoille, jotka ystävällisesti kuuntelivat. Ehkä tästä jäi kuulijoille jotakin kytemään mieleen – aika oli 1960-luvun loppua.

Marjatta Jokinen teki oppaita kirjaston käytöstä ja bibliografioista kortistojen päälle jaettaviksi. Vuonna 1972 alkoi kirjaston käytön opetus opiskelijoille, aluksi kansantalouden seminaari- ja graduryhmille, sitten muille ryhmille. Opiskelijoille kerrottiin kirjastosta, sen lainaussäännöistä, kortistoista, UDK-luokituksista, hakuteoksista, bibliografioista ja indeksihakemistoista, miten löydetään kirjoja ja artikkeleita omasta aiheesta kortistojen välityksellä.

Aluksi oli seminaariryhmittäin esityksiä, sitten opetus siirtyi koko vuosikurssille. Opiskelijoille yritettiin välittää ajatusta, että kirjaston käyttö tietolähteenä on hauskaa ja että kirjaston käytön ja tiedonhaun hallitseminen nopeuttaa opiskelua. Kirjaston kokoelmista tehtiin bibliografioita aiheista, joiden huomattiin kulloinkin olevan lähellä opiskelijoiden aiheita.

Vuonna 1979 yritettiin uutta palvelumuotoa: neuvontaa päivittäin klo 12-14 lainaustoimistossa. Tämä olisi ollut ajan mittaan hyödyllistä, mutta muutakin työtä oli niin paljon, että istuminen erillään lainaustoimistossa kaksi tuntia muutaman kysymyksen vuoksi tuntui – valitettavasti – tuhlaukselta.

4.2 Tiedonhaun opetus alkaa

Turun kauppakorkeakoulun kirjastossa tietopalvelu painottui vähitellen yhä enemmän tiedonhaun koulutukseen toimeksiannosta tehtävien tiedonhakujen sijaan. Syksyisin koko vuosikurssi, joka aloitti kandidaattitöiden tekemisen, sai kirjastonkäytön ja tiedonhaun opetusta juhlasalissa, johon kaikki mahtuivat. Kalvoista ja selityksistä yritettiin tehdä mahdollisimman selkeitä. Kerran

Pekka Tuominen, joka oli silloin markkinoinnin assistenttina, kysyi, voisiko hänen oma kandidaattiryhmänsä saada omaa, yksityiskohtaisempaa koulutusta tiedonhausta vielä tämän suuren ryhmän lisäksi. Marjatta Jokinen kertoi:

Tästä se alkoi: istuimme Pekan vastaanottohuoneessa, Pekka pisti karamellipussin kiertämään ja minä kerroin tiedonhausta alusta asti: menimme jokaisen opiskelijan oman tutkimusaiheen läpi ja kerroin yksityiskohtaisesti joka aiheen UDK-numerot, josta sitten kortistosta löytyisivät kirjat ja uusimmat kotimaiset artikkeliviitteet, annoin vihjeitä hakuteoksista ja kerroin indeksijulkaisujen käytöstä ja annoin vihjeitä joka aiheen käyttökelpoisimmista hakusanoista.

Muut ryhmät jatkoivat – pyyntöjä alkoi tulla lähes kaikilta ryhmiltä. Vähitellen käytäntö vakiintui: syksyisin ensimmäisen vuosikurssin tervetuliaista-paaminen, kolmannen vuosikurssin yhteinen suuri tilaisuus ja sitten pienemmissä seminaariryhmissä tarkemmin aiheisiin syventymistä.

Painetuista indeksi- ja abstraktijulkaisuista Economic abstracts, Periodicals Index ja Public Affairs Information Service olivat käytetyimmät. Tietokantoja ja CD-rommeja ei vielä ollut 1970-luvulla. Kun 1980-luku alkoi, tiedonhaun opetus vakiintui kolmaskurssilaisille yhdeksi yhteiseksi tilaisuudeksi, lisäksi kandidiryhmittäin muutamille ryhmille oma opetus ja sitten gradu-ryhmille (silloin tutkielmat vielä olivat projektitöitä) oma opetus.

Opettajat ja tutkijat saivat viitteitä vuodesta 1974 lähtien painetuista, viikoittain ja kuukausittain ilmestyvistä indeksi- ja abstraktijulkaisuista. Tätä kutsuttiin STJ:ksi eli Selektiiviseksi tietojenjakeleksi, kun seurattiin heidän puolestaan julkaisuja.

4.3 Ensimmäiset atk-tietokannat

Kesällä 1980 Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto tutustutti Heleconin BILD, FINP, SCANP ja SCIMP -tietokantoihin. (BILD = Bibliographic index of Library documents, FINP=Finnish periodicals index in economics and business, SCANP=Scandinavian index in economics and business, SCIMP=Selectice cooperative indexing of management periodicals)

Syksyllä 1980 esitettiin kirjaston johtokunnalle, että Turun kauppakorkeakoulun kirjasto liittyy tietokantojen SCANP ja SCIMP tilaajiin ja että tietokantojen vuosimaksu otetaan yleisteosten määrärahasta. Suunnitelman mukaan kirjasto saisi Laskentakeskukselta käyttöönsä vanhan päätteen. Johtokunta hyväksyi suunnitelman ja velvoitti kirjaston tutkimaan mahdollisuuksia saada tulevaisuudessa vastaavat määrärahat muilta tileiltä,

Näin alkoi atk-pohjainen tiedonhaku Turun kauppakorkeakoulun kirjastossa. Vuonna 1983 syksyllä saatiin kotimaiset KATI- ja KOTI-tietokannat mukaan, joten tietokantoja oli jo kuusi (BILD, FINP, SCIMP, SCANP, KATI ja KOTI). FINLEX tuli mukaan keväällä 1985.

Marjatta Jokinen sai käyttöön vanhan ns. ”tyhmän päätteen”, kirjoittimen ja modeemin. Modeemi oli suuren matkalaukun kokoinen ja hidas. Kirjoitin piti kovempaa ääntä kuin ruohonleikkuri. Vuonna 1984 tuli uusi pääte, sekkin ”tyhmä pääte”, mutta modernimpi. Jotenkin tuli se käsitys, että silloinen vararehtori Tapio Reponen olisi vaikuttanut uuden päätteen saamiseen käytyään Jokisen huoneessa.

Aluksi Jokinen teki hakuja tietokannoista vain tutkijoille. Ennen cd-romien aikaa oli vain online-tietokantoja. Hän teki heti alkuun ratkaisun: hakuja tehtiin ainoastaan gradu-vaiheen opiskelijoille. Niille, jotka vasta aloittelivat tutkimuksen tekoa ja joilla oli siis kandidaattityö edessä, hän opetti hakemaan materiaalia painetuista bibliografioista, kirja- ja artikkelikortistoista sekä viitejulkaisuista. Tässä vaiheessa opiskelijat eivät erottaneet lähdeluetteloista artikkeleita kirjoista. Marjatta Jokinen oli sitä mieltä, että kandidaattityövaiheessa opiskelijoille on enemmän hyötyä perinpohjaisesta bibliografioiden ja kortistojen tutkimisesta, jotta tutustuisi tarkemmin omaan aiheeseen kuin atk-hausta. Seminaarityössä (myöhemmin puhuttiin kandityöstä) oli aikapula, joten oli järkevämpää keskittyä oman kirjaston kokoelmiin, kaukolainaukseen aika ei riittänyt.

Tämä herätti nurinaa, koska Turun yliopiston kirjastossa ja Turun kaupunginkirjastossa tehtiin kaikille pyytäjille atk-hakuja tietokannoista ilmaiseksi. Niille opiskelijoille, jotka gradunteon alkuvaiheessa saivat opastusta kirjaston ja bibliografioiden käytöstä ja osallistuivat tiedonhakuharjoituksiin, luvattiin yksi atk-haku heidän omasta aiheestaan, mutta vain niille, joiden nimi oli osanottolistassa. Ne, jotka olivat jättäneet tämän opetuksen turhana väliin, huomasivat, mitä olivat menettäneet, kun toiset kulkivat tärkeinä atk-listauksen kanssa. Näistä atk-listoista tuli eräänlainen statussymboli opiskelijoiden keskuudessa. Oli tärkeätä liikkua kirjastossa atk-paperit kädessä. Muutamat valittivat professoreille, että heidän opiskeluaan hankaloitettiin, koska eivät saaneet aiheestaan atk-hakua. Jokinen sai muutaman kerran selitellä professorille käytäntöä ja sitä, kuinka nämä opiskelijat pitivät turhana osallistua tiedonhaun opetukseen ja todennäköisesti siis osasivat itse hakea lähdemateriaalinsa. Marjatta Jokinen tähdensi jatkuvasti opiskelijoille oman tiedonhaun osaamisen tärkeyttä:

Kun valmistutte ja menette töihin, teidän täytyy heti osata hakea tietoa tai tietää, mistä tietoa saa. On kilpailuetu muihin nähden, kun hallitsee tiedonhaun ja tuntee tietokannat.

4.3.1 Tiedonhaun harjoituksia opiskelijoille

Kun Helsingissä oli kesällä 1985 pohjoismainen NordIoD-kongressi, erästä norjalaista esitystä kuunnellessaan Marjatta Jokinen sai idean kokeilla opiskelijoille tiedonhakuharjoituksia. Talvella 1986 hän ryhtyikin graduryhmässä pitämään harjoituksia painetuista viitejulkaisuista. Opiskelijat saivat hakea julkaisuista esiin artikkeliviitteitä esimerkiksi Uuden Seelannin metsien suojelusta, kiinalaisten neuvottelutaidoista, yhteistyökäytännöistä Kanadassa, seksuaalisesta häirinnästä amerikkalaisissa organisaatioissa, budjettikäytännöstä Las Vegasissa jne. Harjoitukset purettiin ja opiskelijoilta kyseltiin, olivatko he kokeilleet samalla, löytyikö heidän omista aiheistaan materiaalia. Opetustilan puutteessa eräänä talvena oltiin juhlasalin näyttämöllä opiskelijoiden kanssa, joskus jouduttiin hätistelemään opiskelijoita pois lehtilukusalin nurkasta, jossa opetusryhmä kokoontui hyllyn takana pyöreän pöydän ääressä.

Marjatta Jokinen kertoo:

Edelleen muistelen haikeana ja ihmetyksellä sitä intoa ja mielenkiintoa, jolla opiskelijat etsivät sopivia artikkeleita painetuista indeksijulkaisuista keksimistäni omituisista aiheista.

Kun vuonna 1989 saatiin ensimmäinen cd-rom, Helsingin kauppakorkeakoulun kirjaston Helecon, se asennettiin kirjaston ryhmätyöhuoneeseen.

4.3.2 Cd-romit tiedonhakuun

Nyt alkoi uusi vaihe tiedonhaussa, opiskelijat eivät enää olleet riippuvaisia online-hauista. Samalla alkoi myös tiedonhaun koulutuksessa uusi vaihe – käyttäjät tuli opettaa tekemään itse hakuja. Tuli opastaa käyttämään asiasanoja, yhdistelemään niitä ja käyttämään aikarajoitusta. Myös erilaisia nikskejä opetettiin käyttäjille, mm. katkaisumerkin käyttöä. Vuonna 1994 Helecon-cdrom saatiin myös verkkoversiona, joten tutkijat ja opettajat huoneissaan voivat käyttää sitä. Lisää tietokantoja saatiin sitten cd-romeina, mutta vain osa saatiin aluksi verkkokäyttöön.

4.3.3 Tiedonhaun opetus vakiintuu

Nyt tiedonhaun opetus vakiintui nelivaiheiseksi opiskelijoille: ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille oli syksyllä orientoiva luento, jossa Jokinen kertoi varovasti kirjastosta ja vakuutti, että kirjasto on mukava paikka ja virkailijat

mukavia. Hän tähdensi, että kirjasto tuli olemaan heille yhtä tärkeä paikka kuin laboratorio kemian opiskelijoille.

Kolmannen vuoden syksyllä – myöhemmin sekä syksyllä että keväällä – opiskelijat aloittivat kandidaattityöskentelynsä eli ryhtyivät laatimaan ensimmäistä tutkielmaansa. Nyt sai koko vuosikurssi parin tunnin opetusluennon auditoriossa, jolloin kerrottiin yleisesti tiedonhausta, kirjojen etsimisestä, artikkeleista, Heleconin cd-romeista, kotimaisista ja ulkomaisista aikakauslehdistä ja nähtiin esimerkkejä videotykin avulla.

Marjatta Jokinen ideoi tietojenkäsittelyopin lehtorin Timo Leinon kanssa Kandistartin. Kandistartti oli joka lukukauden alussa kandidityötään aloitteleville. Timo Leino opasti ns. ”pitkien papereiden ” teossa Wordin käyttöä, suomen kielen lehtori Liisa Lavón kertoi oikeakielisyydestä ja siitä, mistä löytyi ohjeita, ja Jokinen tiedonhausta ja tietokannoista, alkuun etupäässä kotimaisista artikkeleista ja oman kirjaston kirjoista. Työryhmä huomasi jälkeinpäin, että kun muut yliopistot pohtivat, olisiko mahdollista yhdistää nämä kolme elementtiä, Turun kauppakorkeakoulu oli sen jo tehnyt.

Jokainen kandidaattiryhmä varasi ajan tarkempaan opastukseen. Ajanvaraus oli oma lukunsa, koska istunto piti ajoittaa oikein, ei liian alkuun, vaan sitten, kun jokainen oli saanut oman aiheensa ja aloitellut sitä. Pidettiin hyvänä sitä, että opiskelijat aloittivat työnsä tässä vaiheessa ja saivat tarkempaa ohjausta, kun pieni paniikki oli iskenyt. Pulmana oli se, että jokainen ryhmä halusi aikansa lähes samaan aikaan.

Gradunteko alkoi yleensä seuraavana lukukautena kandidaattityön jälkeen, jolloin graduryhmät taas tilasivat ryhmälle räätälöidyn opetuksen. Kirjastolla ei ollut omaa koulutustilaa enää ryhmätyöhuoneen ja evakkoajan jälkeen, mutta yhteistyö ATK-luokkien varauksien kanssa sujui. Nyt kaikilla on oma kone, jolla hakea esimerkin mukaisia kirjoja ja artikkeleita esille ja kokeilla samalla oman aiheen hakua. Marjatta Jokinen kulki koko ajan mukana opastamassa ja antamassa vinkkejä.

Näissä graduryhmissä kierrätin osanottolistaa. Osanottajille lupasin ”vierihoidon”, kun gradu oli jotakuinkin puolivälissä. Huomasin, että tämä ”vierihoito” oli todella tärkeä monille opiskelijoille: vaikka monet olivat osanneet hienosti hakea esille artikkeleita, pystyin kuitenkin löytämään ja samalla tulostamaan heille aiheestaan muutamia ”helmiä”.

Kun internet tuli, sanottiin, että kirjastoja ei enää tarvita, jokainen voi itse hakea netistä. Saatoin selittää aikani eri tietokantojen käyttöä opiskelijalle, joka lopulta sanoi: ”Jaa, taidan kuitenkin mennä nettiin”. Joskus sanoin: ”Rakas lapsi, me olemme nyt netissä!” Alkuhuuman jäl-

keen huomattiin, että internetissä ja eri tietokannoissa oli kuitenkin omat niksinsä, joista kannatti ottaa selvää.

Kerroin, että tiedonhaku ei ole sitä, että ruudulle kirjoitetaan gradun aihe ja ruudulle ryöpsähtää luettelo lähteistä, vaan hakusanoja, synonyymejä ja niiden yhdistelmiä täytyy harkita ja miettiä. Kerroin, että tiedonhakuprosessi ei tapahdu koneella, vaan omassa päässä.

4.3.4 Elektroniset aineistot mullistavat tiedonhaun

Kun elektroniset aineistot tulivat, muuttui taas tiedonhaun maailma. Taas sai selittää, miksi kuitenkin, kaikesta huolimatta, kaiken elektronisen huuman ja kokotekstiartikkeleiden hurmion lisäksi kannatti aloittaa ihan alusta – tutustua aiheeseen, kerätä alan teoriaa ja klassikoita ja lopuksi, sokerina pohjalla, hakea uusimpia aiheesta kirjoitettuja artikkeleita. Koko ajan piti ”markkinoida” kirjojen käyttöä lähteenä, mutta myös korostaa sitä, että ajankohtaiset kirjat jo ilmestyessään olivat vanhoja. Toisaalta saattoi näyttää, mistä löytyisi niin uusia artikkeleita, etteivät vielä olleet ilmestyneet painettuina.

Marjatta Jokinen teki edelleen tiedonhakuja tutkijoille ja ryhtyi suunnittelemaan rehtori Tapio Reposen ehdotuksesta jatko-opiskelijoille opintoihin integroitua tiedonhaun koulutusta.

Kaikessa opetuksessaan Jokinen yritti aivan vaistomaisesti käyttää ongelmakeskeistä opetusta. Hän ei halunnut vain näyttää tietokantoja ja niiden käyttöä, vaan aloittaa opiskelijan ongelmasta. Hän halusi pohtia yhdessä tiedontarvitsijan kanssa, miten kannattaisi etsiä ratkaisuja esillä olevaan pulmaan, mitä tietokantoja kannattaisi kulloinkin käyttää, mitkä ohittaa, mitä avainsanoja käyttää ja miten niitä yhdistellä.

Kerran eräs tutkijamme istui huoneessani kertoen ongelmastaan ja kuvailen tutkimusaihettaan. Kuuntelin ja yritin ymmärtää ongelmaa tehden kysymyksiä, kunnes hän hyppäsi pystyyn ja huudahti: ”Nyt ongelmani selvisi minulle! Tiedän, miten jatkan tästä. Kiitos! ” Hän lähti tyytyväisenä pois.

4.3.5 Opetusta ulkopuolisille

Myös ulkopuoliset ottivat yhteyttä pyytäen tutustumista kirjastoon ja opastusta ryhmille. Merenkulkualan koulutuskeskus Turun yliopistosta kävi merikapteenineen, Ammattikoulun tulevat muotisuunnittelijat kävivät vuosittain säännöllisesti puhumattakaan kauppaopiston luokista.

Tärkeitä olivat myös Yritystoiminnan tutkimuskeskuksen kurssit, joilla Jokinen monen vuoden ajan opetti tiedonhakua, nämä myös toivat kipeästi tarvittavaa rahaa kirjastolle – jopa voitiin palkata lisääpua kirjastoon.

Marjatta Jokinen oli myös mukana Valtion koulutuskeskuksen (sittemmin HAUSin) toimistotutkimuksen tietopalveluosion opettajana neljällä kurssilla 1980-luvulla ja teki tälle kurssille tietopalvelun opetussuunnitelman. Hän oli mukana suunnittelemassa samalle laitokselle viikon kestävästä virastokirjastojen tietopalvelukurssia ja oli myös opettajana tällä kurssilla. Tämä oli mielenkiintoista työtä: antaa apua virastokirjastoista vastaaville, jotka oli mahdollisesti siirretty aivan muista tehtävistä hoitamaan viraston kirjastoa. Jokisen tapana oli kysyä: *”Miten tulit kirjastoon, jouduitko vai pääsitkö?”* Tarkoitus oli saada kurssilaiset ajattelemaan kirjastoa mukavana hyödyllisenä paikkana. Jokinen antoi muutamalle kurssille välitehtäväksi kirjoittaa siitä, millaisen virastokirjaston he oman virastoonsa haluaisivat. Eräs kirjoitti: *”Haluaisin virastooni kirjaston, jonka ovi ei olisi lukossa ja jossa olisi ikkunat”*.

Turun Maakunta-arkiston ja Valtionarkiston kurseilla Jokisen vastuulla olivat kirjasto- ja tietopalveluosiot. Turun yliopiston Täydennyskoulutuksen kurssit olivat myös ohjelmissa mukana.

5 UUSI AIKA KIRJASTOSSA 2001-2005

Kirjastonjohtaja Pentti Rautiainen jäi eläkkeelle kesällä 2001. Uudeksi kirjastonjohtajaksi valittiin FM Ulla Nygrén, joka tuli Turun yliopiston oikeustieteellisestä tiedekunnasta hoidettuaan välillä vuoden lehtoraattia Åbo Akademin Institutionen för informationsförvaltningen –laitoksella.

Kuva 16 Pentti Rautiaisen viimeinen työpäivä 3.8.2001.

Kun valittiin uutta kirjastonjohtajaa, toteutettiin rekrytoinnissa uutta kirjaston sisäistä haastattelutapaa: kun haastatteluun valitut olivat olleet rehtorin, hallintojohtajan ja toimistopäällikön haastateltavana, he vuorollaan siirtyivät kirjastoon ja henkilökunnan kanssa keskustelemaan. Henkilökunta oli valinnut valmiiksi haastateltaville muutamia kysymyksiä, jotka sitten haastateltava sai nostaa kulhosta. Henkilökunta myös halusi tutustua hakijoihin ja mahdolliseen tulevaan johtajaansa ja kuulla ehdokkaiden mielipiteitä kaikkia kirjastossa työskenteleviä kiinnostavista asioista. Kaikki haastateltavat suhtautuivat myönteisesti tähän, vaikkakin vaikuttivat yllättyneiltä.

Kirjaston nimi muuttui vuoden 2002 aikana kirjasto-tietopalveluksi. Tämä kuvasi paremmin kirjastoa, jonka imago oli muuttunut vähitellen käsikirjastosta kirjastoksi, jolla oli kirjavarasto ja siitä aktiiviseksi palvelun tarjoajaksi.

Ulla Nygrénin tulo Turun kauppakorkeakoulun kirjastoon toi uutta iloa ja uskoa työhön. Nopeasti kauppakorkeakoulussa huomattiin uuden kirjaston-

johtajan vahvuudet – hän pystyi vakuuttamaan sidosryhmät ja yhteistyötahot kirjaston merkityksestä ja visioi kirjasto-tietopalvelun tulevaisuutta rohkeasti. Hän korosti kirjasto-tietopalvelun merkitystä koko kauppakorkeakoulun tutkimukselle ja kehitykselle.

5.1 Muutto väliaikaisiin tiloihin

Lähes heti uuden rakennuksen valmistuttua ryhdyttiin suunnittelemaan uutta laajennusta. Rakennustyöt vaikuttivatkin kirjaston toimintaan jo syksyllä 2001, jolloin uusi kirjastonjohtaja Ulla Nygrén oli ensimmäisiä päiviään töissä. Kirjastolta hävisi neljä työhuonetta, rakennusmiehet uhkasivat tulla seinästä läpi kahden päivän kuluttua. Nopeasti saatiin järjestettyä viidelle virkailijalle uudet tilat, aluksi henkilökunnan vanhaan kahvioon kaksi, yksi pieneen ryhmätyöhuoneeseen, yksi komeron kaltaiseen soppeen, yksi lisäksi informaation huoneeseen.

Näin sinnettiin syksystä 2001 kesään 2002, jolloin alkoikin ”suuri muutto”. Kirjasto muutti väliaikaisesti uuden rakennuksen kolmanteen kerrokseen. Oli tullut määräys, että ”*paperilappuakaan ei saa jäädä vanhoihin tiloihin*”. Nyt piti siis koko lukusali ja koko varasto siirtää uuteen rakennukseen. Tämä tiesi noin 120 000 teoksen ja lehtivuosisikerran siirtoa. Keväällä tehtiin tarkat suunnitelmat varaston siirrosta, koska myös kaikki varaston kirjahyllyt tuli purkaa ja rakentaa uudestaan uudelle puolelle. Kirjasto sai uusia varastotiloja uuden rakennuksen pohjakerroksesta, lukusalin kokoelmat siirrettiin eri huoneisiin kolmanteen kerrokseen. Näihin huoneisiin muodostettiin myös lukupaikat.

Varsinainen muutto toteutettiin ylioppilaskunnan, kirjaston henkilökunnan ja virastomestareiden yhteistyönä. Maija Malmi, joka vastasi varaston ja lukusalin muutosta, oli suunnitellut laatikko laatikolta eri työvaiheet. Ylioppilaskunta oli organisoinut kahden hengen työtiimejä kahdeksi tunniksi kerrallaan. Kirjat otettiin hyllyistä määrättyssä järjestyksessä laatikoihin, joihin liimattiin koodilaput, siirrettiin väliaikaisiin tiloihin hyllyjen purkamista ja rakentamista odottamaan ja siirrettiin sitten Mercatorin poikki uuteen varastoon tai hissillä kolmanteen kerrokseen, jossa toinen tiimi purki laatikot osoitettuihin hyllyihin. Uudessa varastossa uudet hyllyt ulottuivat kattoon, joten onneksi tilaa riitti. Kolmessa viikossa saatiin siirrettyä runsaat 3 000 hyllymetriä lähes 5 000 laatikossa kirjaston tiloista toiselle puolelle kauppakorkeakoulua. Oli hyvin helteinen elokuu, opiskelijat, virkailijat ja virastomestarit kuumissaan. Ihailtavaa oli opiskelijoiden työskentely – he olivat reippaita, hyväntuulisia, ahkeria, voimakkaita. Muutamat tytöt nostivat raskaita kirjalaatikoita melkein suorilla käsivarsilla poikien hämmästellessä vieressä. Kirjaston henkilökunnan työpäi-

vät täyttyivät pakkaamisesta, kantamisesta ja purkamisesta. Osa kokosi pahvilaatikoita tunnista toiseen. Urakka saatiin valmiiksi kolmessa viikossa.

Kirjasto avattiin väliaikaisissa tiloissa jo syyskuun lopulla. Kurssikirjasto jatkoi toimintaansa vanhoissa tiloissa. Väliaikaisia työhuoneita riitti nyt henkilökunnalle, samoin tietokoneita tiedonhakuun. Lukusalipaikat olivat pienissä työhuoneissa Mercatorin yläpuolella. Lehtilukusalina toimi kokoushuone. Tiedonhaun opetustilana toimi saman kerroksen iso kokoushuone. Varastomateriaali haettiin kellarista muutaman kerran päivässä. Kiireessä sattui myös onnettomuuksia: eräs virkailija putosi varastossa alas korkeilta tikkailta kiivettyään hakemaan tilattua materiaalia ylimmältä, seitsemänneltä hyllyltä. Jalka murtui ja työt keskeytyivät.

Väliaikaisissa tiloissa toimittiin syksystä kesään ja takaisin siirryttiin peruskorjattuihin tiloihin syyskesällä 2003. Nyt siirrettiin takaisin taas koko lukusali ja osittain varaston materiaali, uuteen varastoon uudelle puolelle jäi osa materiaalista. Lukusalin tyylikkäätkä lukupöydät koottiin palapelinä takaisin paikoilleen, kunhan kaikki ensin löytyivät. Alas yhteen entiseen kirjavarastoon tuli kolme työhuonetta. Kaiken kaikkiaan työhuoneita oli peruskorjauksen jälkeen neljässä paikassa, mutta oli myös palaverihuonetilaa kirjastonjohtajan työhuoneen yhteydessä ja alhaalla pienempiä kokoontumisia varten tilaa.

Koko ”suuri muutto” huipentui keväällä 2004 pidettyihin tupaantulijaisiin, joissa näytettiin kauppa- ja korkeakoulun henkilökunnalle uudet, täysin korjatut tilat, tehtiin opastettuja kiertokäyntejä kirjavaraston ”katakombeihin”, joissa haamut sujahtelivat, mustia hämähäkkejä liehui katossa, jostakin pilkahti irtomainen musta säääri ja jossakin kopperossa oli lyyhistyneenä hahmo, ”*joskus tänne unohtunut virkailija*”. Vihreää, savuavaa boolia oli tarjolla. Illalla kirjaston uudet tilat täyttivät kollegat eri puolilta Suomea. He saivat nähdä myös kirjaston henkilökunnan esittämän speksin kirjaston arjesta.

5.2 Kurssikirjasto jälleen osaksi pääkirjastoa

Kun kirjasto-tietopalvelu siirtyi takaisin peruskorjattuihin tiloihin, myös kurssikirjasto siirtyi Asiakaspalvelun yhteyteen. Kurssikirjaston tietokanta oli siirretty kesällä 2003 PrettyLib –tietojärjestelmästä uuteen Voyageriin, samoin asiakasrekisteri oli siirretty Voyageriin. Nyt oltiin siinä, mistä aikoinaan oli lähdetty: kurssikirjat lainaustoimiston eli asiakaspalvelun yhteydessä. Moni asia oli muuttunut vuodesta 1978: kurssikirjat olivat avohyllyillä, kirjat ja asiakastiedot samassa tietokannassa muun lainausmateriaalin kanssa, lainoja saattoi itse netissä uusia. Enää ei ollut manuaalia lainausta eikä varausten selailua pitkiltä listoilta.

5.3 Vuoden tieteenekijäksi Turun kauppakorkeakoulun informaattikko

Vuonna 2003 Tieteentekijöiden Liitto tiedusteli entiseen tapaan yhdistysten ehdotuksia Vuoden tieteenekijäksi. Turun kauppakorkeakoulun tieteenekijät ry ehdotti Marjatta Jokista. Kirjastonjohtaja Ulla Nygrén oli antanut ehdotukselle alkusysäyksen.

Digitaalisten tietovarantojen kriittisen käytön opettaminen on viime vuosina ollut tärkeimpiä kehittämiskohteita kirjasto- ja tietopalvelualalla sekä muutoinkin yliopisto-opetuksessa. Marjatta Jokinen on tehnyt urauurtavaa työtä informaatiolukutaidon opettamisessa – Turun kauppakorkeakoulussa onkin tietovarantojen käytön opetus otettu osaksi pakollista opetusta. Tiedonhallinnan opetuksen arvostukseen on vaikuttanut pitkälti Marjatta Jokisen vankka asiantuntemus ja hänen pedagogiset kykynsä. (Tieteentekijöiden liiton lehdistötiedotteesta 20.10.2003)

Kuva 17 Kirjaston henkilökunnalle järjestettiin tilaisuus nähdä toinen televisiohaastatteluista.

Lokakuussa 2003 sitten julkistettiin Helsingin yliopiston Arpeanumissa vuoden tieteenekijäksi ensimmäinen kirjastoalan edustaja. Tämä todella ylitti uutiskynnyksen: haastattelut Aamu-TV:ssä ja Turku-TV:ssä, lehdissä kymmeniä mainintoja ja haastatteluja Lapin Kansaa ja Suomen kuvalehteä myöten,

haastattelut Turun Sanomissa, Helsingin Sanomissa, Kirjastolehdessä, Signumissa ja Tietopalvelu –lehdessä, Tukholman yliopiston kirjaston yhteydenotto jne. Radioon haastateltiin muutamia kertoja. Kirjastoväki tuntui olevan innoissaan: kerrankin meikäläinen! Marjatta Jokinen kävi puhumassa monissa seminaareissa, kaikissa vastaanotto oli sydämellinen.

5.4 Opintomatka Brysseliin

Kesän alussa 2004 Turun kauppakorkeakoulun kirjasto-tietopalvelun henkilökunta teki mielenkiintoisen opintomatkan Brysseliin, jolloin tutustuttiin mm. Euroopan unionin parlamenttiin ja sen kirjastoon. Parlamentin dokumentaatiokeskuksen johdossa oleva ruotsalainen juristi valotti Euroopan unionin lain-säädäntöprosessia ja Euroopan komission keskuskirjaston johtaja kertoi keskuskirjastosta. Euroopan komission käännöstoimen pääosastossa toimiva suomen kielen kirjasto ja tietopalvelu toimii ensisijaisesti kääntäjien käytössä. Mielenkiintoa lisäsi Euroopan parlamentin tietopalvelun suomalaisen informaattikon, entisen työtoverin Jaana Ollilan tapaaminen. Jaana Ollila oli siirtynyt Turun kauppakorkeakoulun kirjastoamanuenssin virasta EU:n parlamentin kirjastoon syksyllä 1999. Parlamentissa jokaisella kielialueella on vähintään yksi vastaava kirjastonhoitaja, suurilla kielillä useampia. Kirjastonhoitaja tekee kiinteää yhteistyötä kielialueensa parlamenttiedustajien ja näiden avustajien kanssa.

6 KOLME KIRJASTONHOITAJAA, KOLME KEHITYSVAIHETTA

Kuva 18 Sirkka Saloranta

Ensimmäinen varsinainen kirjastonhoitaja, Sirkka Saloranta, tuli taloon vuonna 1962 kauppakorkeakoulun toimittua jo kaksitoista vuotta. Alkuvuosina kirjasto sai lisätiloja, jotka kirjastonhoitaja sai suunnitella. Kokoelmat kasvoivat, luokitus uudistui, kaukolainausta kehitettiin, lainaus kasvoi, aukioloajat laajenivat, asiakaspalvelu ja tietopalvelu aukoivat uomiaan. Hänen aikaansa leimasivat keskustelut aukioloajoista, kurssikirjoista ja niukoista resursseista. Kurssikirjalainaamo saatiin hyvään alkuun ja ATK:n tuloa ryhdyttiin suunnittelemaan.

Sirkka Saloranta muistetaan laajakatseisena, ystävällisenä ja asiallisena johtajana.

Hänen aikanaan Turun kauppakorkeakoulun kirjastosta tuli tieteellinen kirjasto.

Sirkka Saloranta, s. 26.6.1921

Koulutus:

- FK, Turun yliopisto, 1950
- Turun yliopiston virkatutkinto, 1952
- Liikearkistoyhdistys ry, arkistohoidon peruskurssi, 1971
- Tampereen yliopiston jatkokoulutuskeskus, kirjastonhoitajan täydennyskoulutuskurssi, 1972

Työura:

- Sodan aikana rintamalottana
- Deutsche Akademie, Turku, sihteeri ja kirjastonhoitaja 1943-44
- Turun yliopiston kirjasto, eri työtehtävissä 1946-58
- Kirjastohoidon harjoittelua: Kobenhavns Universitetsbibliotek ja Det kongelige bibliotek 1954

- Turun yliopiston kirjasto, kirjastoamanuessi yp 1958-1962
- Turun Kauppakorkeakoulu, kirjastoamanuessi, 1962
- Turun Kauppakorkeakoulu, alikirjastonhoitaja, 1963-1975
- Turun Kauppakorkeakoulu, kirjastonhoitaja 1975-1977
- Turun kauppakorkeakoulu, kirjastonhoitaja 1977-1984

Kuva 19 Pentti Rautiainen

Pentti Rautiainen tuli kirjastonhoitajaksi Sirkka Salorannan jälkeen kesällä 1984. Virkanimike muuttui kirjastonjohtajaksi vuonna 1989. Hänen aikanaan kirjaston kehitys vakiintui. Vuosina 1988-89 kirjasto muutti ulkoisesti muotoaan, kun saatiin lisätilaa uudesta rakennuksesta ja sisääntulo lainaustoimistoon vaihtoi paikkaa. Kirjaston toiminnot automatisoitiin, tiedot kokoelmista siirtyivät tietokantaan, tiedonhakuja helpottamaan saatiin lisäksi cd-romeja ja tietopalvelu vakiintui. Resurssipula helpottui.

Pentti Rautiainen muistetaan tunnollisena, tarkkana ja ystävällisenä johtajana.

Hänen aikaansa sävyttivät kirjaston automatisointi ja tilojen uudistus.

Pentti Rautiainen, s. 19.12.1940

Koulutus:

- VTK, Helsingin yliopisto, 1969
- Tieteellisten kirjastojen virkatutkinto, 1970
- Kirjallisuuspalvelun kurssi, 1970
- Library management research in Britain, Cambridge, 1973
- ATK-pohjaiset kirjastopalvelut, 1980
- Planning for new technologies in libraries and information centres, 1983

Työura:

- Eduskunnan kirjasto, amanuessi, 1969
- Helsingin kauppakorkeakoulun kirjasto, amanuessi, 1969-1971
- Joensuun korkeakoulu, kirjastonhoitaja, 1971-1974
- Helsingin yliopisto, Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto, suunnittelija 1974-1984

- Helsingin yliopisto, Valtiotieteellisen tiedekunnan kirjasto, vt. kirjastonhoitaja 1976, 1977, 1978, 1980
- Tieteellisen informoinnin neuvosto, päätoiminen sihteeri 1974, 1979
- Turun kauppakorkeakoulu, kirjastonhoitaja 1984-1989
- Turun kauppakorkeakoulu, kirjastonjohtaja, 1989-2001

Kuva 20 Ulla Nygrén

Kun Pentti Rautiainen kesällä 2001 jäi eläkkeelle, hänen tilalleen tuli kirjastonjohtajaksi FM Ulla Nygrén. Ulla Nygrénin aikana kirjastossa on tapahtunut monia muutoksia: kaksi suurta muuttoa on läpikäyty, toimenkuvia on tarkennettu, tiimityöskentely vauhdittunut, henkilökunta on osallistunut aikaisempaa enemmän yhteiseen päätöksentekoon ja kirjastoalan yhteisiin hankkeisiin. Henkilökunnan koulutusta on huomattavasti lisätty.

Ennen kaikkea kirjasto-tietopalvelun imago on saanut uutta kirkkautta. Ulla Nygrénin aikana kirjasto on muuttunut selkeästi kirjasto-tietopalveluksi ja saanut uutta arvontoa. Sekä kansallinen että kansainvälinen verkostoituminen on

hänen toimestaan tullut tärkeäksi osaksi kirjaston toimintaa.

Vuonna 2010 Ulla Nygrén siirtyy yhdistetyn Turun yliopiston ja Turun kauppakorkeakoulun kirjaston johtoon.

Ulla Nygrén, s. 1.2.1956

Koulutus:

- FM Turun yliopisto 1991
- Ämnesstudier i biblioteksvetenskap och informatik, Åbo Akademi 1986
- Tietopalvelun ja tietoresurssien hallinnan koulutus (antaa informaation pätevyuden), Teknillinen korkeakoulu 1996
- Tietoverkkoasiantuntija-koulutus, Tampereen yliopisto 1998
- Joko-johtamiskoulutusohjelma, Turun kauppakorkeakoulu 2007
- Executive Leadership Programme, Management Centre Europe, Brysseli, Belgia 2007
- Leadersip and the Team. IMD, Sveitsi 2008
- useita kirjasto- ja tietopalvelualan kursseja

Työura:

- Turun kaupunginkirjasto, harjoittelija, kirjastoamanuessi 1985 -1987
- Tibo-Tidningsbokhandeln, kirjastonhoitaja 1988
- Turun yliopiston kirjasto, kirjastoamanuessi, kirjastonhoitaja 1986-1990
- Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta, amanuessi 1991-1996, informaatikko 1996-2000
- Åbo Akademi, lektor i informationsförvaltning 2000-2001, timplärare 2002
- Turun kauppakorkeakoulu, kirjasto-tietopalvelun johtaja 2001 – 2009

Luottamustoimet ja jäsenyydet:

- Turun yliopiston kirjaston johtokunta, jäsen 1996-1998, varajäsen 1999-2001
- Porin tiedekirjaston johtoryhmän varapuheenjohtaja 2003-
- FinELibin konsortior ryhmän jäsen 2004-2006, varajäsen 2006 –2009
- FinELibin asiakassegmentointityöryhmän jäsen 2004
- FinELibin määrärahatyöryhmän jäsen 2007-2008
- Suomen yliopistokirjastojen neuvoston työvaliokunnan jäsen 2005-2006, 2007-2008
- Suomen yliopistokirjastojen neuvoston laaturyhmän koollekutsuja 2005, jäsen 2006 -
- Suomen yliopistokirjastojen neuvoston ja AMKIT-konsortion yhteistyöryhmän vetäjä 2008
- ICT-kirjasto-tietopalvelu alueellisena tietokeskuksena –hankkeen ohjausryhmän jäsen 2006-2008
- Turun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun neuvottelukunnan jäsen 2007-2008, 2009 –2010
- European Business School Librarians'Group, liitännäisjäsen 2007-2008, jäsen 2009 –

LOPUKSI

Turun kauppakorkeakoulun kirjasto on noussut pienestä, lähinnä opiskelijoiden käytössä olleesta passiivisesta käsikirjastosta vuosikymmenien aikana dynaamiseksi ja arvostetuksi tiedontarjoajaksi. Kirjaston henkilökunta on vuosikymmenien ajan pyrkinyt myös omalta osaltaan kehittämään kirjastoa ja sen toimintoja pitäen ohjenuoranaan kirjaston toimivuutta ja yhä parempaa asiakaspalvelua.

Kirjastojen kehitys on viime vuosikymmeninä ollut huimaava, mutta Turun kauppakorkeakoulun kirjasto on pystynyt olemaan alan kehityksen etulinjassa.

Yhteistyö alueen muiden kirjastojen, erityisesti liike-elämän tietopalvelujen kanssa on pitkään ollut vilkasta ja monipuolista.

Turun kauppakorkeakoulun kirjasto-tietopalvelu on opiskelijaystävällinen ja pitänyt aina päämääränään auttaa opiskelijasukupolvia nopeuttamaan astumista liike-elämään.

Kirjasto-tietopalvelu tuntee olevansa arvostettu osa kauppakorkeakouluyhteisöä.

Vuonna 2005 kirjasto-tietopalvelu on valmiimpi kuin koskaan ottamaan vastaan tulevaisuuden haasteet.

LÄHTEET

Haastattelut:

Sirkka Saloranta 24.3.2006

Pentti Rautiainen 16.4.2006 (kirjeitse)

Osmo Vihavainen keväällä 2006 (puhelimitse)

Kirjallisuus:

Jokela, Arto (2000) Välitilin päätös. Turku, Turun kauppakorkeakoulun yliopilaskunta.

Kanerva, Reino (2000) Hattu, miekka ja diplomi: ekonomikoulusta kansainväliseksi tiedeyhteisöksi: Turun kauppakorkeakoulu 1950-2000. Turku, Turun kauppakorkeakoulun tukisäätiö.

Mäkinen, Ilkka (2000) ASLA-kirjat 50 vuotta. *Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti* 2000:3.

Mäkinen Ilkka (1998) Kirjallisuuden hätäavusta ASLA-kirjoihin. *Signum* 1998:7, 143-148.

Perälä Tauno (1975) Turun kauppakorkeakoulu 1950-1975. Turku, Turun kauppakorkeakoulu.

Qvist Leena (1994) Kirjastoyhteistyötä Turussa: yliopiston ja kauppakorkeakoulun kokemuksia. *Tietolinja* 14(1994):3, 24-28

Santonen, Pirjo (2000) Kauppaopetuksen uranuurtaja Suomessa: Turun kauppaopisto. Turku, Turun kauppaopistosäätiö.

Suokari, Marjatta (2002) Kirjasto siirtynyt Voyager-aikaan. *Mercurius* 2002:1, 22-23

Turun kauppakorkeakoulun hallituksen pöytäkirjat

Turun kauppakorkeakoulun hallituksen työvaliokunnan pöytäkirjat

Turun Kauppakorkeakoulun kirjaston kirjeenvaihto

Turun kauppakorkeakoulun kirjastolautakunnan pöytäkirjat

Turun kauppakorkeakoulun kirjaston johtokunnan pöytäkirjat

Turun kauppakorkeakoulun opettajaneuvoston pöytäkirjat

Turun kauppakorkeakoulun vuosikertomukset

Turun kauppaopiston vuosikertomukset

LIITTEET

LIITE 1 Vakinaiset toimen- ja viranhaltijat 1950-2005

Aaltonen Jouni	1999-
Grönlund Sari	2002-
Herrgård Marja-Leena	1975-1980
Hirvonen Ann-Mari	1996-
Holmberg Esa	1984-1985
Jokinen Marjatta	1967-2004
Kanerva Päivi	2003-
Kastepelto Voitto	1974-1976
Laukkanen Merja	1980-
Leskelä Marjatta	1964-1965
Lindgren Erik	2002-2003
Malmi Maija	2005-
Mannerhovi Ulla	1985-
Notkola Aarne	1987-2000
Nygrén Ulla	2001-
Ollila Jaana	1994-1999
Palonen Kimmo	1975-1982
Purhonen Aili	1962-1967
Rautiainen Pentti	1984-2001
Riutta Kerttu	1968-2002
Salminen Ritva	1982-
Salo Pirkko	1963
Saloranta Sirkka	1962-1984
Seppä-Lassila Päivi	2005
Suokari Marjatta	1981-
Suominen Olavi	1967-2004
Turunen Seppo	1966-1967

LIITE 2 Kuvaliitteet

Kuvaliite 1: ”Suuri muutto” 2001-2002

Kuva 21 Lukusalia puretaan.

Kuva 22 Hyllyt on purettu, opiskelijat valmiina.

Kuva 23 Maija Malmi organisoii muuton.

Kuvaliite 2: Tupaantuliaiset keväällä 2004

Kuva 24 Rehtori ja hallintojohtaja tutustumassa uusiin tiloihin.

Kuva 25 Kirjaston kummituskin tuli mukaan.

Kuva 26 Kollegoja onnittelemassa.

Kuva 27 Pikkutunneilla flyygelin ääressä.

Kuva 28 Kirjasto järjesti vuorollaan koulun joulujuhlat vuonna 2005, tällä kertaa Cabaret-musikaalin tyyliin.

Kuvaliite 3: Opintomatka Brysselin kirjastoihin kesällä 2004

Kuva 29 Parlamentin kirjaston aulassa.

Kuva 30 Komission kirjastossa.

Valokuvat Olavi Suominen

**TURUN KAUPPAKORKEAKOULUN JULKAISUSARJASSA C OVAT
VUODESTA 2007 LÄHTIEN ILMESTYNEET SEURAAVAT JULKAISUT**

- C-1:2007 Aino Halinen-Kaila – Leila Hurmerinta-Peltomäki (toim.)
Markkinointitieteen näköalapaikalla: Professori Helena Mäkinen
- C-2:2007 Reima Suomi – Hannu Salmela – Mikko Ruuhonen (toim.)
Tutkijasta johtajaksi: Näkökulmia akateemiseen ja liike-elämän
johtamiseen
- C-3:2007 Markus Granlund (ed.)
Total quality in academic accounting – Essays in honour of Kari
Lukka
- C-1:2010 Marjatta Jokinen – Olavi Suominen
Turun kauppakorkeakoulun Kirjasto 1950-2005 – Historiaa ja
muistelmia

Kaikkia edellä mainittuja sekä muita Turun kauppakorkeakoulun
julkaisusarjoissa ilmestyneitä julkaisuja voi tilata osoitteella:

KY-Dealing Oy
Rehtorinpellonkatu 3
20500 Turku
Puh. (02) 481 4422, fax (02) 481 4433
E-mail: ky-dealing@tse.fi

All the publications can be ordered from

KY-Dealing Oy
Rehtorinpellonkatu 3
20500 Turku, Finland
Phone +358-2-481 4422, fax +358-2-481 4433
E-mail: ky-dealing@tse.fi